Сабрана дела
Змаја Јована Јовановића

I

Издавачка књижарница Геце Кона

ЗМАЈ ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ

ПЕСМЕ

БЕОГРАД
Издавачка књижарница Геце Кона
1, Кнез Михаилова 1,
1933

ПРИРЕДИО

ЈАША М. ПРОДАНОВИЋ

Сабрана дела

Јована Јовановића Змаја

на дигитални свет донео

Золтан Чала
zcsala@pm.me

I

Пролећно јутро

Я видѣлъ сонъ
Что будто я пѣвецъ.

Хомяковъ

Кад славујак весео извија
Љупке звуке красних мелодија,
  Први сунчев пре нег' сине зрак,
Добра срећа и несрећа с' деле —
Бежи тама од зорице беле —
  Тајни неки чини ми се знак,
Тајно нешто из сна ме пробуди,
Тајним нечим напуни ми груди.

Чежња нека срцем ми овлада,
Измами ме далеко од града,
  Дивни часак да уживам тај;
Дивно гора у зелен с' обула,
Дивно поља цвећем се осула —
  Мислиш други ево цвати рај.
Више звезда душа ми с' узвила,
Груди пуне — чуства их налила.

„Жарки пламен прса моја грије,
Шта је срцу гдено тако бије?
  Ал' изрећи зашт' ми не да Бог?

Одлан'о би срцу немирноме,
Рекô б' нешто милом роду своме,
Казô б' неку тајну срца свог —
Али ни сам не разумем гласа
Из немирних прсију таласа..."

„Чуј ме, Боже, са небеса амо,
Зашто смртном чуства даде само?
Жељом прешô б' седми неба свод?
Мања сила, што год жеља већа,
Више тужи, што боље осећа —
А какав је осећању плод?...
Подај смртном барем мање чуства
Кад не даде више му могућства!"

Тек што речи изговорих пусте,
Ал' се дигле облачине густе, —
Ја уздрхтах кô на ветру прут,
И под липу на травицу с' дадох,
Како легох, таки у сан падох, —
Тако заспи ком је чиста груд;
Плаво небо покривало м' било,
А травица узглавље ми мило,

Боже мили, шта се ово справља?
Ко ми с' оно кроз звездице јавља?
Право доле удесила лет —
Ако ј' вила, таке више нема...
Па гле, — мени баш кô да се спрема,
Гле, у руци какав јој је цвет!

Гле, већ овде код мене је, дивна,
Чудна створа, чудних ли милина!...—

„Нашто речи, нашто ли роптање?
Срећно тек је у Бога уздање!
  Чуство Божји велики је дар,
Цвет са неба мирисави, красни,
А пресађен у груди' нам празни'
  Чуство рађа у прсима жар,
Ал' га младо срце излит не зна,
Неискусна живота је весна..."

„Силна чуства у груд'ма ти плове —
За то т' ево гусле јаворове,
  Уз њих певај милом роду свом,
Извор води богови су дали,
А за чуства песму су саздали,
  То ће бити извор срцу твом;
Нек извире, а из груди твојих,
Нек жубори, нек пере, нек поји!"

„Не одмарај с' рода милујући;
Кад с' утрудиш њему певајући,
  Ја ћу сићи да т' отарем зној! —
Ретка милост велика је знака...
Ти с' осијан с богињина зрака,
  Која певцу удешава пој;
А кад певцу. крајњи данак сине,
Славно име 'вако му се вине.."

То изрекла, под небом је била,
„Стани, стани, о богињо мила!"
Тако викнух, да се ори јек,
А под липом тихи ветар духну —
Ја поскочих на земљицу црну...
Видим земљу, видим небо, брег;
Заман тражим по лугови' густи',
Сан је био, сан је био пусти! —

Већ се сунце са истока креће,
Блиста росно по ливади цвеће,
Ал' под липу не допире зрак;
Ту ја седох крај бистрога врела,
Па ме мисô о сану занела:
„То је мени озго неки знак!
Ал' ако је лаковерна нада? !
Слатка нада лаковерје правда!"

Ал' погледај чуда големога,
Камо чуда спрам чуда овога?
На травици, близу срцу мом,
Леже гусле баш где их је вила
Мало прије руком положила
Кадно оде с мојим милим сном.
Узô б' гусле, ал' ми дршће рука,
Запевô бих, али сам промукâ...

Видим тамо е се небо плави,
Гусле моје, јесмо ли на јави,
Ил' вас санак доварати знао?"

— „Ми смо твоје, а санак прохуја!"
Тихо нешто из гусал' зазуја —
  Сваки гласак на срце ми пао.
Од милоте подвикнути мора',
Да се оре одјеци од гора.

„Ао, Боже, ког светови поју,
Свемогућство и доброту твоју
  Хор звездица преузноси свуд!
А уз оте красне славопоје
Шаљем и ја теби хвале моје,
  Тебе слави благодарна груд;
Ти ми посла гусле ове миле,
На славу ти за свакада биле!"

„Ао свете, перивоју сјајни,
Ал' пролећем онда текем бајни,
  Када цвећем лик накитиш свој,
Кад се зефир свуд несташан шири,
Девојчици у недарца пири —
  С руже мирис ту просипље њој,
Када лептир свуд по теби шеће,
Свуда шеће, свуда љуби цвеће."

Али бајност брзо своју збаци,
Брзо оду нежни весне знаци,
  Чим јесени поплаши их ход;
Озбиљније онда време влада,
Ко ј' што сејô, ономе се нада,
  Онда зрео сабира се плод.

Али тамо плода бити неће,
Где не цвета у пролеће цвеће.

„Па и певцу немој замерити
Што се цвећем у пролеће кити —
Тако ј' Боже уредио сам;
Нек с зефиром разноси мирисе,
А с лептиром, са цвећем грли се,
Док с' не стиша у груд'ма му плам;
Хоће л', Боже, и да л' му живота —
Јесен носи тек зрелога плода." —

„А ви, гусле, благо срца мога,
Мили даре сана пролећнога,
Од сад довек верни мени друг!
Чисто чуство будиће вам гласа,
Света љубав из груди таласа
Разнежиће оштрији вам звук —
А кад злоба нападне нас клета,
Тешите се: тако ј' овог света!"

„Тешко ми је, живота ми мога,
Тешко с' маћи са места овога,
Али збогом, ево већ је дан!
Мило место, липо, птице, цвеће,
Заборавит та срце вас неће,
Кâ ни онај чудни, мили сан
Дивног јутра, пролећа милога,
И године и живота мога." (1849)

Балада

I

Црна ноћца, глухо доба, —
Помрчине густа крила
Поред реке, воде тије
Двоје младих крије.

Прибежиште ј' ноћна тама,
Нема ноћца тајну чува;
Дању злобе љуб'ви прете,
Душмани се свете.

Ћуте тужни као неми,
Ударци се груди чују,
А потоци суза теку
Све у тиху реку.

»Ој, не свићи никад, дане,
Не растав' ме с драгом!«
Тако драги горко рида,
Тишину прекида.

Драга стиска њега груд'ма:
„Ја преболет ране нећу,
Бољи мојој нема лека.
Гроб на мене чека",

„Па зар сутра мораш поћи?
Да т' не видим никад више!
Свет је мени гора пуста
Без твојијех уста!"

Не зна драги тешит драгу,
Где ће болан тешит болног!
Небу горе диже очи —
Искô би помоћи.

„Та разведри с' небо мало,
Те изиђи блед месече!
Да ја видим на растанку
Последњи пут драгу!" —

II

Разведри се помрчина густа,
И звездице показују лица,
Помаче се један облак мали —
Месец се појави.

Ал' из реке нешто проговара:
„Доцне, доцне, доцне се појави!
Ко те звао, ој месече бледи,
Више те не гледи."

Сину месец од куд с' чуше гласи,
Нешто плови по тихи таласи;
„Де засветли, ој месече, боље,
Да ја видим ко је!"

Двоје младих — лице им је бледо...
Ал' и мртве стиснуте су руке —
Ледна вода ледне пирка груди,
Хоће да их буди,

„Немој, немој будити их свету,
Којʼ не даде да се милуједу, —
Ту ће с они, без злобе, у реки
Љубити навеки."

Девојка чека драгога

Ој, у оној тихој води Дунаву
Висока се бела кула огледа,
А са куле лепа мома погледа.
Не погледа у Дунаво дубоко,
Већ у оно плаво небо високо:
»Плаво небо и месече блеђани,
И звездице, по Богу ми сестрице,
Јесте л' гдегод моје драго видели?
Сећа ли се драги мене сироте?«
Ал' са неба сјајна звезда беседи:
»Буди, момо, сејо наша, весела,
Ти си драгог три године чекала —
Твој ће драги данас бити код тебе!
Донеће ти рузмарина зелена,
Да му мила љуба будеш верена;
А ти њега драгољубом накити —
Тако ће те навек драги љубити.«

(1850).

Гледô сам ти лице

Гледô сам ти лице,
Мој анђеле лепи,
— Ко у сунце гледи,
Мора да ослепи.

Ко, јадан, ослепи,
Тај изгуби пута,
По трњу се вере,
Помрчином лута,

Тако твоја жртва
По свету се свија,
Пита, где му ј' сунце,
Коме л' сада́ сија.

Ко пред њиме стоји?
Ко пред њиме стрепи?
Кога ли ће исто
'Вако да ослепи. (1850)

По пољу је киша

По пољу је киша пала
— Киша росуља —
На девојци ништа нема,
Само кошуља..,
Танана је кошуљица,

Узводлија бела,
Провиде се бела недра
— Кô два сунца да су ведра —
Па су ме занела!
Танком стазом пође амо:
»Ходи, сунце огрејано,
Ходи, душо, ходи!«

Ал' то стаза брже чула,
На лево се обрнула —
У шуму је води...
Ој стазице, злобљивице.
Ти остала пуста!
Ну, тако ми вере моје,
Стигнућу вас обадвоје,
Јер је шума густа —

А слатка су,
Медена су
Девојачка уста. (1851)

Одби се грана

Ведра зора сунце носи —
Милан иде Анку проси;
Невесело сунце седа —
Мајка њему Анку не да.

Ветар, олуја, — одби се грана,
Одби се грана од јоргована,
Ал' ће свенут до уранка —
За недрагог мора Анка.

Пушка пуче, гле поруке!
Милан оде у хајдуке,
Звоно звони, плач се чује —
Мајка Анку сахрањује. (1851)

Што си кћери

Што си, кћери, тако бледа?
Руменила камо твога?
Твоје груди санта леда —
Камо лица веселога?
„Не питај ме, мила мати,
Већ се дижи путовати,
Девет дана гором ходи,
Девет дана морем броди;

На дохвату сиња мора
Планина је од јавора;
Пођи, мајко, по планине...
Ту ј' војвода Милутине;
Њега питај — он ће знати
Камо мога руменила...
Њега питај — он ће знати
Што сам млада побледила;
Поздрави га, мила мати,
Нек се Миле скоро врати."

Откуд се сунце рађа

У талас'ма сиња мора
Умива се рујна зора;
Умивена, ведра, чиста,
Како сија, како блиста!
А од мора амо ниже
Зелена се гора диже, —
Где се гора с морем дели,
Висока се кула бели.
Под небом се врхом вије,
У свом недру бисер крије:
Сухо злато, ружу бајну,
Та девојку, звезду сјајну,
А лепоте,
А дивоте,
Којом би се виле беле
Још већма понеле —
Речима се рећи не да,
За чудо се приповеда.

Љупких птица бројна јата,
Славуј птица умиљата,
Пре нег' свану бела зора
Лете кули крај прозора;
Час су доле на граништу,
Нешто моле, нешто ишту,
Песма тече, песма с' ори,
Ал' су очи на̑ прозори'!

Што у цвећу сласти бира
Сад кроз прозор лептир вири,
А на крил'ма од зефира
Ружични се мирис шири, —
Ал' од куле даље неће,
Већ застирку белу њија,
Главу диже само цвеће
Ка извору чаролија.

Рујна зора ватром гори,
Ал' тамо су очи сада,
Где застирка доле пада
Беле куле на прозори'!
Птице поју: Ходи! Ходи!
Гле, с истока зора зори,
А оданде с' сунце роди.

Стаде јато
Умиљато, —
Ветар с' чува
Да не дува, —
Жубор неста, —
Ромон преста —
Цвет не дише,
Ни мирише,
Главу клони,
Сузе рони, —
Сташе песме...
Славуј не сме,

Не умије·
Да излије
Са лепоте,
Са дивоте,
Осећања слатка своја
Престан' и ти, песмо моја!

Одломци једне веће песме

А ко тражи за весеље цвеће,
Заман тражи, ту га наћи неће
Бранко Р(адичевић)

Мили Боже, свуда ти је хвала...
Ал' се мени једна речца дала,
Да ми с'. њоме љути терет скине,
Да ме ватра мало поодмине:
Кад си да си све велије јаде —
Но кад овај најгрђи сагради,
Ол' из пакла на земљу пресади,
Шта је томе прилике ти дало?
— Ол' код Бога ни прилике нема —
Да шта ти је за слику стајало
Јаду томе, јаду таковоме?
Јеси л' узô све паклене слуге,
Ол' фурија најверније друге?
Код тебе л' су биле
Пакоснице виле?
Ол' си можда звао
Све авети круте,

Ол' змајеве љуте
Па ти наук дале —
Бога сетовале?
Ол' је штогод још друкчије било —
Тебе Бога разљутило јако:
Бурни север подигао крило
Па терао сунце наопако?
Ол' се звезде ометом омеле,
Па се доле ка земљици снеле?
Ол' баш хтеле унаточ да раде,
Да у паклу царевину граде?
А зар и то још толико вреди
Да то Силни погледом погледи,
А не да се у сили расрди —
Да нам срећу несрећом нагрди?
То су јади — што да човек страда
Ако с' небо порђаво влада!

Ол' се мани и окани узалудног труда,
Многи овој уредби се покорио век;
Па ти чекај и дан и ноћ до страшнога суда
И опаске чини своје са погледа луда,
Гора ће ти одаслати у потсмеху јек —
Вичи Богу, смејаће се на дерања худа,
Али рани никад овој ни довека лек;
Јер што с' једном овако почело
Божјом вољом било је зацело,
А прометнут Божије начело
Човеку се одавно узело; —

Баш нек му је бесмрће угнато,
Нека му је господство послато,
И нек трати и сребро и злато, —
Ништа друго, ништ' му није дато,
Једно биље тек му је познато,
Биље дивно, биље одабрато —
. . . .
Њему само плакати је дато.

---

* * *

Јарко сунце у језеро ступа,
Већ се пола у таласи купа,
Друга пола дивне шиље зраке
Да позлате небо и облаке; —
Зраци трепте канда нешто траже,
Јарко сунце »лаку ноћ«! нам каже
А са стране блед се месец јавља;
Тишина се справља...

Крај језера тихе воде брегови су клети,
Студен стене, уски кланци, стрмене врлети;
А по њима оно ко је?
— Јадан, болан, бледе боје,
Рашчупане косе стоје,
Он не жали ноге своје,
Ни се руке трња боје — —
Ко је, Боже, ко је?

Болно му је бледо лице —
Он се крха́ навалице —
Он се вере нуз литице.
Познадох га, ево, саде,
Знам и горке њег'ве јаде
Ал' не могу даље рећи,
Јер ће сузе реком тећи,
Сав у сузам' излити би с' мого̂
Ал' му не помого̂...
Него чујем ветар с стране,
С њим ће мени да одлане,
Он нек носи речи јада
Ке̂ јадује јадан сада
У спомену а без нада; —
Нек се чује како страда
Са истока до запада.

Хајде сунце брзај доле!
Срце моје тешко боле —
Нећу, нећу зрака твога,
Кад ја сунца немам мога! —

Што се свету беле дани,
Сви су мени отровани; —
А те ноћи, ноћи дерне,
Дуге ноћи неизмерне —
Јадне и чемерне...

Ја сам имô злато и бисерје —
Тешко благо, то драго камење —
Једну звезду што сијаше жарко,
Ја сам имô једно сунце јарко,
Ол' из раја пренесену,
Ружу белу и румену,
Вита стаса, лика мила —
То је моја мила била;
Па смо млади дивно живовали,
У милости дању с' миловали,
Ноћу нисмо узалуд стајали —
Ми смо звезде с пољупци бројали;—
Сјајне звезде трептеле су с горе,
Све у наше гледале су дворе,
Наши двори у градини трава,
Нека ружа међ' ружама спава.
А кад мила уморна заспала,
Десном руком моју је држала,
Тада ј' санак и мене занео,
Ал' ме није далеко однео,
Ја се нађох на зеленој трави,
Гдено с' с милом милујем на јави —
Гледасмо се, видели се нисмо,
Грлисмо се, престајали нисмо...
Тихи ветар духне ли са стране
Те пробуди јаворове гране,
Лишће круни све по нашој глави,
И ми одмах будимо се млади
Из сна лепог јоште лепшој јави,

Онда мекој тешко ли си трави –
Оно, оно рај је био прави!
Ал' тек ово ко ће да ми јави,
Шта је оно што нам груди дави,
Дочим срцу мало се повлади,
Те пољубац двоје жељни', млади'
Један пољуб двоја уста слади?

Јао! јао! тешкијех покора —
Горких јада из слатких извора!
Успомено, боловање мило,
Стани мало, сувише би било, —
Јадовање без мало одмора,
Слабо срце препукнути мора! ––

Хајте горки опета уздаси,
Ено сунце у води с' угаси!...
Све на свету покоју се спрема,
Ал' покоја за менека нема —
Мени мира ни у миру нема,
Мени санка ни у ноћи нема,
А мелема
Рани овој нема
Дочим мени миле моје нема; —
Тама клета пô умота света,
Сам се месец по висини шета

Малочас се у води огледô
Своје лице опазио бледо
Па се ваљда уплашио пусти
— У облак се обавио густи —
Та зар има и на небу јада —
Боже мили, еда л' и он страда?
Ако страда, нек мене погледи,
Нек му лице отсада не бледи;
'Нако благовелик' Боже
Још гдекоме дати може,
Ал' моје се благо било
Све у једно саставило:
Један стручак криновити
Цватио ми поносити,
У чашици крина бела,
Моја слава беше цела...
Миловање и имање,
Жића мога 'радовање,
Поуздање — моја дика,
Моја срећа свеколика,
Моја чуства разнежена,
Жеља моја испуњена;
Све у нежни крин се слило,
Све што ми је мило било. —
Па цватио нежни крине
Јао! јао! ал' за мало —
Цватио је пô године —
Није му се дуже дало.

Слатка нада, жиће моје,
Све са њиме пропало је...
То не био нежни крине
(Није крине нежан доста),
Неки цветак са висине,
Рајска слика свемилине —
Што у рају не заоста,
Већ да жиће моје реси
Сишла доле са небеси:
Анђелскога беше лица
Моја љуба вереница.

Па ко своје цело благо
Све уједно 'вако има
Све на свету све му ј' драго,
Све што спази са очима
Притисн'о би ка грудима;
Ал' да му је свашта мило
Свога сунца чини зрак,
Јер кад не би њега било,
Тамом би се све обвило —
Све би густи скрио мрак.

Место сунца другом сјају
Ситне звезде среће своје —
Па нек које попадају,
Других звезда остало је;
Ал' ком јарко сунце зађе,

Нек се брже гробу спрема,
Тај си лека већ не нађе —
Та од смрти ништа слађе
Кад надежде срце нема.
Ја сам јада тога сужањ,
Ја сам овај болник тужан,
Бијем груди рукама обема —
Моје слатке, моје миле нема.

Ватра пламти у груди ми силно,
Моје очи плачеду обилно —
Па ни ватра да сузе осуши,
Ни ће суза да ватру угуши!

Па ја живим одонда једнако
А не пуче срце ми нејако...

Сад се мути по мојој памети:
Кад је био данак онај клети —
Црна ноћи нигде је не било,
Кад се мило с драгим раставило;
Она мене стиснула на груди,
Крајњи часак на лицу се јавља —
Мој ју пољуб за мало пробуди,
Она опет некуда се справља:
»Збогом остај, душо моја,
Ево краја жићу моме —
Ево смрти, идем с њоме

Ал' — у гробу леденоме —
И тамо ћу бити твоја!«
Па ме грли, па ме љуби јадна —
Јоште љуби а већ уста хладна;
Не мож' речи да изусти једне,
Једва груди подижу се ледне
— Грозне буре последњи таласи —
»Немој, немој, мој бијели крине,
Немој да нас јарко сунце мине!«
Сад јој око чистом сузом сине —
У тој сузи — залуд моји гласи, —
Залуд вика, а залуд уздаси —
Живот се угаси...

Еј да ми је овде мила
— Тврде јесу ове стене —
Перина би мека била,
Толика је она сила
Која веже заљубљене. —
Ал' откуда ова свеза,
Је ли она са лепоте?
Ол' је, Боже, са небеса,
Једног само рад уреса,
Ил' човеку рад милоте
Таке мреже мет'о сходне
Да се нађу душе сродне?
Са лепоте свеза није —
Лепота је сама мало;

Већ прави се узрок крије —
Он лепоту оном лије
Што је срце већ избрало,
Срце моје, срце болно,
Где је оно време мило,
Кад си и ти срећно било,
Пуно, здраво, задовољно? —
Сад си јадно и невољно,
Сад си живот изгубило —
А живети без живота
Грдна ј' мука и страхота.

Протекло је пола ноћи,
Узмичу се звезде зори —
Ја морадох изнемоћи,
Склопите се, моје очи, —
Сан ме ломи, сан ме мори;
Ти варљивче, сане мили!
Ја се молим твојој сили,
Иди гробљу за час тили —
Док још петли не запоје
Доведи ми злато моје! —
Један пољуб тек медени
С уста хоћу са медени'
Да ми зраци сунца сину,
Да ме боли мину...
Па још ово, сане мили,
Ти утехо невољнога!

Ти ме издај онда сили,
Вељој сили брата твога,
Код ког ноћца дуго траје,
Код ког туге, јада нема —
А са њиме ко задрема
До вечности не устаје —
Двори мрачни, соба пуста,
Јесте! јесте! све је тако —
Ал' на њеним моја уста...
Таке сласти нема свако!

Стишајте се боли моји —
Ево вечност пред нам' стоји,
Ал' се срце јоште боји
Сама вечност да је кратка,
Пуста љубав кол'ко ј' слатка; —
Један пољуб, један само
Ал' какав је ми га знамо;
Један пољуб, један само
Ал' трајаће тамо, тамо —
До времена даљних они'
Што Бог има да поклони.
Еј! како ћеш, слатка сласти,
Жељним устим' слатко пасти;
А кад дође данак крајни,
Светлост сине у гробове!
»Широм стоје врата тајни —
Хајте оцу у рај бајни,
Сјајног оца синци сјајни!«

Силан Боже кад позове,
Ми ћемо га замолити,
У рају смо, Боже мили,
Сами смо га начинили —
Па нас пусти саме бити;
Чекај, чекај, Боже мили
Још се нисмо пољубили! (1852)

Дика Јела

Моја дика није се понела,
Што је лица румена и бела,
Она светли кад идемо с прела,
Њој се чуди околина цела,

А и мени памет је занела,
Па ни за то није се понела,
Већ се дика поносом занела,
Што је вита, а зове се Јела.

Двоја врата

Драгин тата има двоја врата:
Једна врата од ситна бисера,
Друга врата од сухога злата;
Што су врата од ситна бисера,
Кроз њих тата дику јој истера,
Што су врата од сухога злата,
Туд се врати још дражи од злата.

Зора руди

Зора руди,
Мајка ћерку буди

Зора свита,
Мајка ћерку пита:

Кажи, мила,
Шта си мајци снила.

Мајко мила,
Лепо ти сам снила:

Све прстене
И венце зелене;

Рузмарина,
Венчаних хаљина;

Калопера,
Ручнога девера;

Многе свате
Где нас кући прате

Мене младу,
Младожењу Раду.

Сад тумачи
Шта тај санак значи,

Мила мати,
Ти ћеш боље знати —

Да л' се збива
Кад се тако снива?

Oј рибарко

Oј рибарко, срце моје,
А тако ти среће твоје,
Де окрени лаган чун,
Брже сеци тихе вале —
Хајде, хајде до обале —
Брег је цвећа, хлада пун!
Цвеће љупки мирис даје, —
То га дичи, то га краси;
И ти ниси за гледање —
Већ да љубиш створена си.
Повери се мени младу,
Да седнемо ту у хладу;
Веруј мени и мом збору
Кад верујеш сињем мору.
Лаким веслом удри води...
Oј рибарко, оди, оди!
И моје је срце море:
Подиже се доле горе,
Често буром уздигне се
Кад му с' небо наоблачи, —
Ал' и на дну још се може
Погдекоји бисер наћи.

Знаци с неба

Шта је оно што ме буди,
У поноћи не да спати?
Ал' се мисô залуд труди,
Жељу не зна разабрати.

Обишô бих страну сваку,
Али срцу мира није —
Срце скаче, срце бије,
У поноћи густом мраку
Варају га чаролије.

Онда очи горе оду,
Ка плавоме неба своду:
Дајде, небо, лека кажи,
Добро небо, бол ублажи!

А око ми знаке вреба,
Срце ми се усколеба,
Јер одиста знак је с неба:
Да и мени драга треба —
У висини кад поједи
Једна звезда другој звезди!

За пољубац

За пољубац — један само
  Срце сам јој давô...
Пољубит ме није хтела —
  Срце ми однела,

Ал' ја живет с празним груд'ма
  Не могу међ' људ'ма;
Па да шта ћу са празнином?
  Налићу је вином.

Иде мома

Иде мома малена,
— Кратка ј' сукња свилена,
  Ниска трава зелена,
  Довиде се колена...

Јао Бого, муке љуте,
Бежи селе! Стигнућу те! —

Селим-бег

Нема таке луле,
Нема таке буле
              У цара.

Кô што има лулу,
Кô што има булу
              Селим-бег.

Ал' Селиму сада
Из царева града
              Стиже гост.

»Из овог пехара
Пиј у здравље цара,
Селиме!"

Селим очи склопи,
Златан пехар попи
До капи.

Силно ј' срце стегô,
Па замишљен легô
На душек.

Запалио лулу,
Пољубио булу
Па — умро.

Срце птицом

Да подари каква сила
Срцу моме до два крила,
Де погоди, дико мила,
Каква би то птица била?

То би орô
Бити морô —
Сунцем би се побратио;
Ал' каткада,
Жељан хлада,
И земљи би долетио,

Па ту кад би тебе, мила,
Са каквога видô дуба,
Твоја би га јача сила
Прометнула у голуба.

Доста пута

Доста пута спрам месеца
Расете ме бледи зраци,
Нехотице скочим, нагнем,
Ходам, шећем по сокаци'.

Срце трепти да полети —
Ал' га јади неки стисли,
Чудни неки осећаји,
Миле жеље, бујне мисли.

„Кол'ко ј' сада милих, драгих
Украј срца једно другом,
Уживајућ' кратке сласти
На живота путу дугом!"

„Што зашушти, зажубори,
Мислиш лахор да лахори—
То су сами слатки ваји,
Заслађени уздисаји."

„Ој поноћи, слатка тајно!
Покривено доба свето!
У теби је све штоно је
Небу, рају преотето..."

Док ми мисô тако блуди,
Ту и зора већ заруди,
Љубавнике многе креће,
Да их сунце не затече;

Па кад мене самца спази,
Онда ми је истом жао, —
Можда зора сада мисли
Да ја љубит не бих знао.

У сватовима

Село сунце, стигло вече,
Месечина мека;
А весеље бујно тече
Кô голема река.

По тој реци од милина
Срце наше плови;
Е, тако је од старина
У српски' сватови'!

Нису свати уморени
Путем ни даљином,
Већ сви лепо искићени
Рузмарином, вином;

Младожења смелим оком,
Хитро-лаким градом!
А невеста тихим кроком,
Стидљивим погледом.

Устај куме, поноћ ова
Не милује венце;
Укради се од сватова
Да сведеш младенце!

Дршћу груди, гори лице
Доведеном злату —
„Не стиди се, невестице,
Мрак је у вајату!"

Вино тече, песма тече,
Коло се окреће!
Дика ј' наша поред чаша
Слушати гајдаша.

Коло с' вије и колеба,
Цупка нога сама —
„Ситне звезде с ведра неба
Поиграјте с нама!"

Не би звезде биле споре
Играт по висина',
Кад би било тамо горе
Ев' 'ваких милина.

Па још песма кад захори
Из толико груди,
Није можно било зори
Да се не пробуди.

Зора нам је пробудила
Младожењу с младом,
Свекрва их испустила
Из вајата крадом.

„Сад медљану дај ракију!" —
Младенци донеше —
„Добру срећу!" свати пију,
Пију па се смеше.

Љубав

Једовитих гуја
Јато паклено —
Тиранија, пакост,
Све је малено;
Немоћна је мржња
Свет да подави,
Док је год на њему
Анђô љубави.

Где год има које
Срце беза зла,
Већ се отров-стрела
К њему подигла, —
Ал' около таких
Рана крвави'
Сам се обавија
Мелем љубави.

Макар да је доста
Леда и мраза,
Сузаних очију.
Бледих образа —
Лед ледује па га
Сунце открави,
И сузе нам суши
Сунце љубави.

О њој снити лије
Души милоту,
Њезина је сенка
Светлост животу, —
Многоме се мили
Живот убави,
Само јер га вара
Зраком љубави.

Зато је признајте,
Дичите се њом;
Крепите се, слаби,
Са најсилнијом!
Цели грешни свете,
Не заборави,
Да те само држе
Крила љубави.

Две руке

Нашто су нам до две руке?
Ваша кротост тако збори:
Једна ти је да се крстиш,
Другом после роби, мори!

Хај, та друкче Хафис учи,
Тај безбожник неумрли:
Једном, вели, пехар држи
Другом само драгу грли!

Једна цура

Једна цура мала
Пољубац ми дала,
А што га је дала
Кад се покајала;
За пољубац један
Песму је искала.

Кад си песму хтела,
Што си ми отела
Срце из недара,
Које песме ствара,
Зоро моја бела!

Лем-Едим

Самац седи стар Лем-Едим
На јастуку свиленоме,
Седа му је пала брада
По кафтану зеленоме.

Негда, негда, ове очи
Жеравке су живе биле —
Сад у снегу од обрва
Жеравке се угасиле.

Ово ј' лице ружа била —
Ал' давно је оно доба —
Сад је лице жуто смиље,
Што изникне близу гроба.

Ово ј' срце било орô
— Ој младости, бајко мила! —
Ој године, бурни ветри,
Саломисте орлу крила!

Тутун пуши, амбру праву,
Дим се диже, дим се мути,
Стварају се, шарају се,
Силна кола и колути.

А из сваког вири лице, —
Лица дивна, лица сјајна,
Милостива, жалостива,
Поноcита, сетна, бајна.

Па се смеше бајна лица
Из оквира мутна дима, —
Дркће, стрепи стар Лем-Едим,
Мутно му је пред очима.

„Ох Шерифо, џанум Ато,
Ох Зулејко, танка паса —
Ај Заремо, сухо злато,
Сећаш ли се оних часа!"

„Ох Фатимо, луче танко,
Ох Мејрима, — црне очи —
Ој Бегзадо, Ђурђијанко,
Сећаш ли се оне ноћи?"

„Ој ђаурко Анђелијо, —
Црна косо, беле груди, —
Једном сам те опазио
Ал' те никад не пољуби'!"

„Све сам драге разгонио,
А рад твоје ране љуте —
Ох ђаурко Анђелијо,
Заборавит не могу те!"

Па уздахну стар Лем-Едим —
Распршта се игра дима —
Сунце сину, сунце спази
Мртва старца Лем-Едима. (1857)

Оној плавојци

Да на земљи има
И раја и неба,
Све што год ми души
Што год срцу треба —
Плавојчице лепша
Од анђела свију,
Прочитô сам јасно
Из твојих очију.

Ох, када би и ти
Из мог бледог лица
Прочитати знала
Некол'ко речица,
Што их срце души,
Душа срцу таји, —
Што дубоко леже
Међу уздисаји!

Опомен' се, опомен' се

Опомен' се, опомен' се
Слатких дана у љубави,
Ал' растанка часак горки
Заборави, заборави!

Весели се, не брини се,
Небо ти се јоште плави;
Ал' да мене терет дави
Заборави, заборави!

Опомен' се, да си некад
Небо била мојих груди,
А да си ми пако сада
Заборави — срећна буди!

На гробу Хафисовом

Накуцô се чаша, напевô песама,
Напио се раја са медних усана,
Где је нашô сласти, ту јој није праштô —
Сад гори л' му душа — барем знаде зашто.

Крст од злата

Испод врата
Крст од злата
Анка има
На прсима.

Ох, разгрни недра,
Жељу ми утоли —
Срце ми је жељно
Да се Богу моли.

Тајна љубав

Уздахнула девојка,
Уздахнуо и ја,
Уздисаји њен и мој,
Један другог вија.

Летели су пролећем,
По цветов'ма свима,
Зумбул трену па оба
У себека прима.

Славујак се напио
Из чаше зумбула,
Линô песму из срца,
Зора га је чула.

Чула га је девојка,
Чуо сам га и ја,
Опет уздах њен и мој,
Један другог вија.

Зна се место избрано
Наших уздисаја,
Откуд славуј сваку ноћ
Срдашце напаја.

А у јутру пева нам,
Ми слушамо немо,
Па све боље и боље
Песму разумемо.

О зумбуле, зумбуле!
О ти зоро сјајна,
О пролеће, пролеће,
О љубави тајна!

Тумачење сна

Снивао сам ведро небо,
Под њиме су руже цвале,
А румених поврх ружа
Две су звезде трепетале.
Једну грану од корала,
Што је анђô Божји сковô,
А под њоме развијено
Десно крило лабудово.
Снивао сам сву красоту
Изобила разливену —
Ал' најниже видео сам
Једну ледну, голу стену.

Овај санак, чудан санак,
Често ми се 'вако сања,
Па кад бели гране данак
Остави ми туговања.

Јер су звезде — очи њене
Ведро ј' небо — њѐно чело
Руже беле и румене —
То је лице превесело.

Корал-грана — уста значи,
Штоно ј' анђô Божји сковô,
Најлакше се протумачи
Десно крило лабудово.
Али, болан, ти шта значиш,
Непогодна гола стено?
Чини ми се, чини ми се,
То ће бити — срце њено.

Код тебе

Нема раја, нема пакла,
Нема страшила,
Куда би се душа моја
Летет плашила.

На бојишту сто живота
Не бих штедео,
Ни на мору срцем клон'о,
Лицем бледео.

Кад бих морô чекат лава
Гладна, рањена,
Стајао бих кô од леда
Кô од камена.

Ал' кад пођем твојим крајем,
Врти ми се пут —
А кад дођем близу тебе,
Дршћем као прут.

Два сна

На грудима Ђул-Бегзаде,
Миле кћери стар-Бидара
Стоји ружа, њу посладе
Верна љубав Божидара;
А то значи: о поноћи
Божидар ће цури доћи.

Шта мирише по одаји?
Рујна ружа нешто сања,
О састанку у потаји,
О сладости миловања,
О пламену сред недара,
О пољупцу прва жара.

У рукама стар-Бидара,
Љута оца Ђул-Бегзаде,
Не бејаше још ханџара,
Извучена бадаваде,
А сад с њиме старац седи
Испод двора, у заседи.

Блед је месец, ноћ је тија,
Задркћу се звезде гдешто.
Оштри ханџар чудно сија,
Оштри ханџар сања нешто:
Грдне муке каур-псету,
Крв, издисај и освету.

У лето су кратке ноћи,
Брзо свану, сунце скочи, —
Сан што га је ружа снила,
Њим се ружа преварила,
А што га је ханџар снио,
Тај се пусти испунио.

Времену

Иде, иде, време иде,
Из груди нам наших краде
Слатке жеље, миле наде,
Добро наше све.

Јури, јури, време јури,
Да у празно ништа доспе,
Ту да жеље, наде проспе,
Добро наше све.

Лети, лети, време лети —
А ја да се с њиме збратим,
Зевајући да га пратим
И кукам за њим!

То не чекај, кукавицо,
Траж' кукавца, с њим се дружи,
Ја сам човек, мени служи —
Служи — док сам жив.

Ако има још на земљи
Једно срце, наћи ћу га,
Па ћу имат себи друга,
Уживаћу свет.

Има л' само једна цура,
Што је вредна љуба бити,
Мени ће се поверити —
Живећемо свет.

Сад, док пијем, ти стражари,
Макнеш ли се, дан ти славе,
Чашом ћу те посред главе,
Да знаш ко сам ја!

Ал' не бој се, нећеш дуго!
Ја ћу живет, па умрети,
А ти ми се онда свети,
Онда сам ти роб

Кад се сетим

Кад се сетим, мила душо,
Руменила лица твога,
Тад не пијем другог вина.
Него само црвенога.

Ал' када ми на ум дођу,
Дођу твоје црне очи,
Онда крчмар ништ' не ради
Само црно вино точи.

А ја пијем, певам, плачем,
Од жалости, од милина.
Па кад пођем, ја посрнем
Од љубави — и од вина.

А с прозора твоја мајка
Гледа па се осмехива, —
Не смејте се, драга госпо,
Том је ваша ћерка крива.

Клетве

Час бих тебе клео,
Што си тако лепа,
А час мајку моју,
Што м' не роди слепа!
Ал' на обе клетве
Моје с' срце цепа.

Јесење вече

Цвеће вене, лишће пада,
Славуј с' не чује, —
И што збори, и што ћути,
Тугу тугује.

И сунце је охладнело,
Једва сипа зрак —
Хладна светлост на мом столу
Кô мртав јунак.

И те неста, тмуло вече,
Ја у соби сам.
Ах, како је самовати,
То већ давно знам!

Свећу палим, свећа гори
Кô да издише,
Ваљда мисли, ја умирем,
Па и она сме.

Узмем пишем, сету гоним,
— Ал' шта ми је то!
Ој јесење ово вече,
Ал' си жалосно.

Но можда ће друкче бити,
Ако дочекам,
У 'вој истој можда соби
Нећу бити сам.

Веселије горукаће
'Вака свећица;
Поред мене певукаће
Млада женица.

Два пупољка упоредо,
  Ружица и крин,
Цветаће нам у колевци —
  Кћерица и син.

Ја ћу љуби песму читат,
  Што је пишем сад,
Слатко ћемо смејати се
  На садањи јад.

То ће можда тако бити,
  А можда и не —
Дивота је што се на то
  И помишљат сме.

Ноћ је света

Ноћ је света, ноћ је тија,
Сви су људи сад блажени;
Ноћ је тија, месец сија, —
А нас двоје загрљени,

Не квари ми ноћи свете,
Кад грлити тако умеш;
Не питај ме, лудо дете,
Верујем ли што се кунеш.

Немој ми се заклињати,
Кад ме грлиш морем плама.
Ал' ти опет питаш, да л' ти
Ја верујем заклетвама.

Ох, у ноћи у овакој
Ја верујем речи свакој;
Грех би био вечне кâри
Не вероват и превари.

Кад сам јоште

Кад сам јоште тако мален био,
Да сам с јањци играти се могô,
Слушао сам, ил' можда сам снио,
Слатке бајке, много, много, много!

О вилама, о вилски' састанци',
О Сунари — о сунчевој мајци,
О змајеви у буковој чести,
О Змијанци — змијиној невести.

О песмама Равиојле виле,
О ружама што су моме биле,
О тамјану што гори у рају,
О анђелском топлом загрљају.

Дете било, дете запамтило,
Срце му се тајном напунило,
Напунило невиђеним цветом,
Препунило вилинскиме светом.

Ој девојко, безазленко, храно,
Јеси л' жељна видет чаролије,
Загрли ме, пољуби ме само,
Пусти срце нек на срцу бије;

Загрљаји кључи су недара,
Пољупцима срце се отвара,
Вилске чете из срца излете,
Небо дише да свет замирише.

Ој, не дршћи, јање моје мало,
Зар не видиш да нас виле бране,
Не румени, сунце огрејано,
Ај, не бледи, мој пребели дане!

Дете, злато, где научи тако,
Где научи тако љубит јако, —
Стопићу се, згорећу, умрећу, —
Љуби, душо, нећу, нећу, нећу!...

Под прозором

Небо је тако ведро,
  Поноћ је тако тија,
Ал' моје срце није —
  Жеља ми жељу вија.

Док једна бурно лети,
  Да ми те из сна буди,
Већ друга тихо љуби
  Премиле твоје груди.

Сад нежна твоја душа
  Милине дивне сања —
А има л' лепша санка
  Од топла миловања!

О сиђи, драга, сиђи,
Топла те љубав чека,
Поноћ је тако тиха!
— Трава је тако мека!

Да нас од света скрије,
Бледи ће месец заћи, —
Ал' ја ћу и у мраку
Усташца твоја наћи.

Уместо срца

Уместо срца гуја,
Уместо душе бес,
У оку дивљи пламен,
У руци самокрес.

На челу тешки облак,
На уснам' тежи смех,
У смеху црна клетва,
У клетви црни грех;

Ни жеља, нити нада,
Да камо л' крепости, —
Ни страшћу ниси човек —
Па шта ћеш са мном ти?!

Тебе је пакô зачô
И бацио на смет
У свом најљућем гневу
На Бога и на свет.

А мржња те је нашла
Где с' вијеш као црв,
Надојила те крвљу —
Отровала ти крв.

Твоје су црне мисли
Паклена огња дим; —
Ја не знам како, зашто, —
А скроз те провидим!

Па што ми не даш мира,
Већ продреш у мој сан,
Пробудиш ме, па пратиш
И гониш поваздан.

Ал' грозна авет махне
На мене руком сад,
Па морам да је слушам,
А нисам слушат рад.

Та лакше мало, лакше,
Отари с чела зној,
Немој се мене плашит,
Рођаче, својче мој!

Добро ме гледај, добро —
Ви'ш то би био ти,
Без оног чудотворца,
Без силне љубави.

Било

Одбили те од мајчиних груди,
Плакао си, па сад више нећеш; —
Свет се труди да ти жеље буди,
Пупољак се међ' цветов'ма шећеш —
Ходи, чедо, ручице ми пружи,
Протепај ми како ти је души!
Како ј' цвету на новоме свету,
Новом зраку на златном облаку!
Пружи руку, ходи, мален брајко!
Ал' ти бежиш, па дозивљеш: Мајко! —
Је л' да ј' мило материно крило? —
Ох, тако је то и мени било!

Зора свиће — први сунца зраци
Плаво небо живим златом рубе;
Певајући осванули ђаци,
Чаше им се у рукама љубе.
Кано сунце истоку на врати',
Младе душе пријатељство злати.
Свеже цвеће под росом трепеће,
Око крије сузе најмилије —
Млади брале, куцни с' и са мноме —
Како ти је сад у срцу твоме?
„Срцу ј' мило, кô да ј' меда пило!"
Ох, тако је то и мени било!

Отворена седмера небеса,
Анђелчићи рајевину točе;
Нит' ко види, нити га потреса,
Само цигло момче и девојче.
Једно другом на груд'ма почива,
Једно им се снива и ужива;
Лете чили на пољупца крили',
Широм раја, пиром уздисаја.
Пламти момак — пламен из пламена,
Не боји се злобе ни времена, —
О неверству никад и не снило —
Ох, тако је то и мени било!

По брегов'ма, у по ноћи црне,
Витла момак, ветар косе мрси,
Очи му се у звездице стрме,
Пуно ј' небо, пуније му прси.
Соко-душа по србинству блуди,
А песма се отима из груди,
Жељна скору допевати зору,
И слободу своме сужном роду.
Воља мисли починит чудеса,
Жеља скида звезде са небеса,
Дивни нади осмејкују с' мило —
Ох тако је то и мени било!

Мисао

Лети, лети,
Мисô лети,
А на чили

Брзи крили; —
Сад је птица,
Сиви соко,
Смело срце, —
Бистро око
Залети се
У давнину,
У слободу,
У милину,
Кроз бојеве
Међ' јунаке, —
П' онда опет
У облаке.

Сад је опет
Лабуд бео,
Нем, узвишен,
Невесео;
На језеру
Свих времена,
На површју
Свих промена,
На високо
Главу носи,
Охоли се
И поноси.

Сад је орô
Сунцу лети,
Више сунца
Вишој мети,

Куд га гони
Жеља прека, —
Иза света,
Иза века,
Да погледа
С тог гледишта,
Има л' тамо
Што — ил' ништа.

Сад је сова,
Мраком, ноћом,
Побраћена
Са самоћом,
Дуги су јој
Часи брзи —
Гледа у свет,
Па га мрзи.

А шта ј' сада? —
Мала птица,
Чиста, бела
Голубица;
На грудима
Драге моме
Гуче, плаче,
Игра с њоме, —
На уснама,
На румених,
Шапће нешто
С срцем њеним.

Разговор са срцем

Какви тебе, срце,
Тајни јади ломе,
Те ме често молиш:
Поклони ме коме!

Та у мојим груд'ма
Пакост те не слама,
У вину те купам,
Лежиш на песмама,

На то мени срце:
Добро ј' мени туди,
Ал' би време било
Да променим груди.

Здружиће се срећа
Да ме тамо прати,
Одакле ћу теби
Нову срећу слати.

Та знаш ли кад грли
Свако злато своје,
Знаш како те боли
Самовање твоје!

Тако моје срце
Често ми се моли,
А ја ћу му рећи:
Утоли, утоли!

Знаш ли где на свету
Анђелску прилику,
Анђела по души,
Анђела по лику.

Пуне очи жара;
Пуна уста сласти,
Мирисава недра
Пуна бујне страсти;

Мило чедо коме
У погледу пише,
Да ни само не зна
За чиме уздише;

Што би знало чарне
Не склапати очи
Грлећи, љубећи
Три Божије ноћи.

А четврте кад би
Легло да почива,
Молило би Бога
Да о мени снива;

Што би осећало
Да га љубим јако,
А љубит ме знало
Бар уполак тако;

Што би у радости
Са мном сузе лило, —
Хеј, које би моје,
Само моје било.

Тако ја мом срцу
Зборим више пути
А оно задршће,
Снужди се — па ћути.

I

Ао небо, плаво небо,
Тајовита красото, —
Са висине звезда сине,
Ао рајска милото!

Ноћца бајна, нема тајна,
Само звезда шапће сјај.
Срце чује слатке струје
Тихомирни уздисај.

По уздаси плове гласи
— Васелену обли пој —
Све уздише... више... више.
О љубави вечитој.

Па набуја kâ олуја,
— Ао јада големог!
Ал' ме текне kад одјеkне
Од празнине срца мог.

II

Мрачни, kратkи дани,
Суморно јесење,
На небу облаци —
На срцу kамење.
Сестра моја болна,
Оца, мајkе нема, —
Ја је љубим, грлим
Рукама обема, —
Грлим, љубим, тешим —
Ал' суморно вече
Kô да песму пева:
„Ој пелен-пеленче!"

Ој, не знам је тешит,
Срце ми је стена;
Лепше ли је теши
Другарица њена.
То румено чедо,
Мелем наших рана,
То пролеће живо
Сред јесењих дана.

Ох, румено чедо,
Пролеће и цвеће,
Знаш ли ону песму:
„Ој пелен-пеленче!"

Сестро моја, селе,
Тебе мелем вида,
Мене туга мори,
Срце ми се кида.
Реци твојој друзи —
Ох, не реци, ћути, —
Не знам ни сам шта је,
Што ми душу мути.
Ај, румено чедо,
Пролеће и цвеће,
Ја знам ону песму:
„Ој пелен-пеленче!"

Сестро моја, селе,
Одлани ми тугу,
Ој, загрли, сестро,
Своју верну другу,
Па јој реци, реци...
Ој, не реци, ћути,
Боље је нек не зна, —
Нека и не слути.
Што да чује јаде,
Кад разумет неће —
Тужна је то песма:
„Ој пелен-пеленче!"

III

Мој је живот тужан пустолина грдна,
Моје ломне груди порушена црква,
Увенуло цвеће по гробу се њија —
Кâ да га је љута отровала змија;
Побегле су птице од сува растиња...
Само још у цркви мали жижак тиња.

Куд ћеш, момо, куд ћеш у пустињу ову?
Птице, цвеће, сунце другамо те зову;
Куд ћеш овом гробљу сахрањена нада,
Ту је хладно, грозно, куд ћеш тако млада!
Куд ћеш овој цркви, стубови су пали —
Веру су и љубав собом затрпали.

Ал' већ кад си дошла у ову самоћу,
Видиш ону хладну од мрамора плочу,
Ту урежи твоје непознато име,
Па док жижак гори — нек гори пред њиме;
А ти беж', ил' лети, ако имаш крила,
Заборави да си икад овде била.

IV

И ти си храбра била
— Ох, довео те Бог! —
Записала си име
Сред кама студеног.

Записала си име
Злаћаном руком ту,
И скинула си тиме
Ту страшну уклетву.

И подигла си цркву
Kô тврди неки град,
Оживела си веру,
Пробудила си над.

Распламтела си љубав,
И разлила си сјај —
Задахнула си цвеће,
Повратила си мај.

Отворила си чесме
Кроз горе убаве,
Оснажила си песме
Да славу прославе.

Дочарала си птице
Да лете по цвећу,
Славуји да се с мојом
Песмом надмећу.

V

Ој девојко, жељо жива,
Што си тако жалостива?
„Ја сам снила мало прије
Да у теби срца није!"
Кад си снила, зоро бела,
Тад си га однела.

VI

Мислећ' на те — у том вају,
Мислећ' на те — у том сјају —
Кад се моја душа пита,
Је л' на земљи, ил' у рају;
Мислећ' на те кад ми душа'
Грли, љуби света оба, —
Мила ружо, душе душо,
Шта ти мислиш у то доба?

Мислећ' на те, мислећ' на те,
Трепавица кад ми клоне,
Па у ноћи, у самоћи,
У том санку ружичноме,
Кад се мајка моја спусти —
У том санку пуном миља,
Те над нама руке дигне,
Заједно нас благосиља —
Од суза се море диже,
Ми пловимо по таласу —
Мила ружо, душе душо,
Шта ти мислиш у том часу?

Мислећ' на те, мислећ' на те,
Кад самоћа срце стреља,
А из срца разбију се
Пуна јата разних жеља,
А златне су — ти их златиш,

Теби лете — ти их вратиш,
Дивље ти се птице чине,
Не познајеш јаде њине,
Склапаш од њих очи своје
— Моје среће до два вртка —
Мила ружо, душе душо,
Шта ти желиш тог тренутка?

VII

Месечина, — ал' месеца нема;
Моја мила зелен венац снила,
Пак се мало у сну насмијала, —
Од тога се поноћ засијала.

VIII

Пола срце, пола камен —
  То сам био ја;
Пола студен, пола пламен
  Крвца моја сва.

Ти си камен научила
  Љубит, горети,
А срцу ми даде крила,
  Срце одлети.

Одлетело небу, рају,
  Богу, светлости,
Вечној зори, вечном мају,
  Вечној радости.

Да изабере двома нама
  Кутак убави,
Мирно место међ' звездама
  Нашој љубави.

Још се моли Богу тамо,
  Благ да опрости,
Што ћу љубит тебе само
  Целе вечности.

IX

Рузмарине, не мириши туди,
Да се моје злато не пробуди,
Само цвати на дикини врати, —
Дођу л' свати, ти ћеш мирисати.

X

Девојчице, немилице мала,
Што си моје срце оковала?
Није оно сиротанче криво,
Што сам тебе на мом крилу снивô,
Жељан био, па те загрлио,
Прехитрио — па те пољубио.

XI

„Ај, пусти ме да одлетим —
  Мио ми је лет, —
Да обиђем, да посетим
  Твој румени цвет.

Да ја видим око цвета
  Како трепће мај.“
Тако ми је прошаптао
  Један уздисај.

Иди, иди, ја му рекох,
  Слободна је ноћ,
Та задржат не могу те,
  Слаба ми је моћ.

Само сакри јаду трага,
  Та сакри нам вај,
Немој да те позна драга
  Да си уздисај.

„Не брини се, неће знати
  Да сам мученик,
Кад обучем свил'но руво,
  Приденем му слик.

Створићу се малом песмом,
  Ево 'вако, глај...
Сад сам песма... ко би рекô
  Да сам уздисај!“

XII

О, погледај звезде јасне,
  О, погледај ноћи тије,
О, наслони милу главу
  Ту где срце моје бије.

Па што си ми тако сетна,
  Па што си ми тако бледа?
О, кажи ми, шта ти срце —
  Моје срце приповеда.

Каже ли ти миле снове,
  Бајну тугу, слатке ваје,
Пева ли ти златне наде
  И румене уздисаје.

Видим, видим, све већ знадеш,
  Издају те сјајне очи,
Издаје те ова румен,
  Ова суза то сведочи.

XIII

Дико моја,
Где си поникнула —
Међу смиљем,
Или међ' босиљем,
Уз љубицу, или уз ружицу,
Међу крином,
Ил' међ' рузмарином?

XIV

Љубим ли те... ил' ме санак вара,
Што те удиљ уза ме дочара;
Љубим ли те... ил' ме душа вара,
Што се удиљ с тобом разговара;

Љубим ли те... ил' ме безум гања,
Немам вида, немам осећања;
Љубим ли те... ил' љубави није —
Што се грли, то су саме змије;

Љубим ли те... или ме и нема,
Или тебе, — нас ни једно нема;
Љубим ли те... или нема света,
Нема сунца, ни росе, ни цвета,

Већ све тмина, што је пакô меси,
А по тмини витлају се беси,
А међ' њима прабесина спава —
Моју љубав у сну измишљава.

XV

Теби, цвете, теби певам,
  Та ја досад нисам певô.
Ти си мене распевала,
  Што је твоје, теби ево.

И досад сам волô сунце,
  Што ме истом сад огрева;
Волело ми срце славља,
  Кога сад тек разумева.

Волео сам српство мило,
  Већма него сама себе,
Ал' сад ми је стомилије,
  Јер у њима нађох тебе.

Све штогод сам досадволô,
  Тим сам само тебе снивô.
Теби, цвете, теби певам, —
  Та ја досад нисам певô.

XVI

Ој месече, много ми је криво,
Драгу си ми у чело целивô,
Ти у чело, а сунце у лице,
Рујна зора обе јагодице,
Па то већем и комшије знаду, —
Пољупци се сакрити не даду.

XVII

Кажи ми, кажи,
Како да те зовем,
Кажи ми какво
Име да ти дам, —
Хоћу ли рећи:
Дико, или снаго,
Или ћу: лане,
Или: моје благо,
Хоћу ли: душо,
Или: моје драго —
Кажи ми какво
Име да ти дам!

Све су то мила
Имена и лепа,
Којима Србин
Своме злату тепа.
Ал' ја бих провео
Читав један век
Тражећи лепше,
Милије и слађе —
Дичније име,
Што још не чу свет,
Да њим назовем
Мој румени цвет.

XVIII

И молио сам очи
  Да сузе не лију,
И молио сам прси
  Да тако не бију.

И преклињô сам љубав
  Та да ме не куша,
Ал' љубав, очи, срце,
  Нико не ме слуша.

А један цветић, што га
  Најлепши роди мај,
Чуо је што сам крио,
  Најтајниј' уздисај.

Мирис се тога цвета
  С уздахом замрси,
И цветак порумене,
  Паде ми на прси.

Па сад ми цветак дражи
  Од самих очију,
Па сад ми цветак ближи
  Од самих прсију.

Па сад ме љубав гони
  Да иштем опроштај, —
Гле, шта учини са мном
  Малени цветак тај.

XIX

Ја ти морам и то рећи,
Нека и то знаш, —
Српкиња си, треба да ме
Српски погледаш.

Наш је живот бокор дрво
И славујев стан,
Под дрветом проведосмо
Многи красан дан.

Али дрво понајлепше
Често гризе црв, —
И ја често, врло често
Снивам бој и крв.

Уједаред, изненада
Може куцнут час,
Јунацима на милину,
Врагу на ужас.

Викне л' време да скидамо
Старе окове,
Неће требат нико да ме
Двапут позове.

Моја љубо, верна љубо,
Мила си ми ти, —
Ал' се онда заборави
Љубит, грлити.

Кад јунаци за слободу
Чуда почине,
Није штета ни за кога
Ако погине.

А за мене понајмања
Српски умрети, —
Та ти ћеш ми сина дати,
Да ме освети.

XX

Јеси л' ме жељна, драга?—
Ал' видим ти по лицу.
Гле, донô сам ти прву
Пролећну љубичицу.

Нежна је, скромна, мала,
  Душа јој мирис лева,
А мирис радост буди,
  А радост песму пева.

Прими и песму ову,
  Приклони к њима лице,—
Та песма ова мала
  Сестра је љубичице.

XXI

„Може л' сунце сјати
  И у црној ноћи?"
Одговор ће дати
  Твоје црне очи.

XXII

Видиш, сад сам дошô к теби,
  Да ми сине рујна зора,
Ал' залуду, душа ј' моја
  Отрована од сумора.

Не дај мени своје руке.
  Куд ћеш у мрак срцем голим,
Окрени се, стегни срце,
  Заборав' ме, ја те молим.

Ви'ш, ја нисам никад плакô,
Ја сам гутô сузе своје, —
Горке сузе, бујна река,
Потопиће нас обоје.

Не дај мени своје руке, —
Малена си, невина си...
Мени дођу страшни часи,
Дан ми смркне, свет с' угаси.

Па из пакла муне сумња,
И кад она на што сине —
Страхота је онда видет
Љубав, веру и врлине.

У тој тмини, грозотини,
И тебе би боли стисли;
А ја можда, што још никад,
Изрекô бих црне мисли,

Изрекô бих, где се очај,
Где се живот смирит може —
А ти, душо, безазленко...
Ох, сачувај, благи Боже!

XXIII

Та не бој се, није тако,
Облачак је само био;
Сад погледај, куд год хоћеш,
Цео свет се разведрио.

Је л' с осмеха твога лица,
Ил' с ведрине душе моје, —
Нек је ведро свуд по свету,
Па ма откуд, свеједно је.

Није туга моја друга,
Сто ме јада не савлада,
Моја ј' срећа шарна дуга,
Сваки тренут златна нада.

А ја другог блага немам,
Нит' би другог блага треб̂о;
Ти си злато моје наде,
Шарној дузи ти си небо.

Па још уз то српско срце,
Чим се злато моје кити,
Чврста вера, којом-но ће
Небо увек небо бити.

XXIV

Љуби мене, љубованко,
Нећеш се кајати,
Јер ће моја силна љубав
Вечно трајати.
Љубићу те, све овако
— Бог ми срца дао —
Као голуб, ил' кô соко,

Кад би љубит знао.
Певаћу ти нежне песме,
Да се топи цвет,
Ил' ако ћеш песме тужне,
Да задршће свет.
Певаћу ти о слободи
Српски и јуначки,
Певаћу ти збиљу, шалу —
Певаћу ти бачки.

Натсијаћу златном вољом
Оно сунце јарко;
Ако хоћеш, показ'ћу ти
Како ј' пио Марко.
А севне ли и замагли
И загрми бој,
Показ'ћу ти да сам и ту
Соко, бранич твој.
Љуби мене, љубованко,
Нек нам срећа сја,
Ако не знаш шта је љубав,
Учићу те ја.

XXV

Ој ружице, цвете вити,
Ти се немој поносити!
Рузмарин је јоште мали,
Ал' се већем хвали:
Чим га који цветак види,
Таки се застиди.

XXVI

Да ти ниси српска мома,
  Притегô бих друге жице,
Певао бих твоје очи,
  Твоје груди, твоје лице.

Да ти ниси српска мома,
  Ја бих теби хвале вио,
Ја бих тепô ситно, лепо,
  Не би л' ти се умилио.

Ал' шта зборим, куд заиђох!
  Да ти ниси српска мома,
Сав големи свет би био
  Међу нама двома.

XXVII

Свет ће читат песме моје,
Што у овом низу стоје,
А ти, благо,
Чедо драго,
Ако имаш кад,
Ако имаш за њих воље, —
Јер за тебе имам боље,
Имам лепше и чистије,
Мириснијe, руменије,
Провидније и светлије,

Имам слађе и нежније,
Што им не знам име дати,
Нит' их могу песмом звати,
Што ће ноћи,
У самоћи
Да их душа души прати, —
Те с' не даду испевати.

XXVIII

Ој љубави, видовита вило,
Ил' ме вараш, ил' је тако било!...
— Чуј ме, лане, моје мило цвеће,
Јер ми други веровати неће.

У даљини, magловитој тмини,
Старих доба у мутном облаку,
Давних лета пепељастом зраку —
У давнини, тако ми се чини,
Живели смо и нас двоје,
Срце моје, срце твоје
Једно друго волело је.
Да ли се и теби исто тако сећа,
Како ј' наша љубав расла све то већа,
А са њоме туга, сећаш ли се, је ли? —
Јер се никад нисмо загрлити смели,
Већ смо чежњу ту, љубав нашу сву
И у гроб понели.
А гробове наше раставила ј' злоба,
Ох, та ја се сећам и мог црног гроба,

Где сам дуге ноћи, кроз векове дуге,
У пепелу чувô жеравицу туге,
Жеравицу бола, ово срце мало,
Док се није самом Богу додијало,
Па нас двоје диже, састави нас ближе,
Да огреје хладни свет
Пламом нашег жара,
Да покаже каква је
Била љубав стара.

XXIX

Дај ми руку, да је видим...
Ова рука, ова мила,
Кол'ко је већ красна цвећа
У мој живот посадила.

Дај ми руку, да ј' осетим...
Јер кад умор чело смути,
Под овом ће руком душа
Најмилије одахнути.

Дај ми руку, да је стиснем...
Јер кад стисне смртна мука,
Кад затишти љута рана,
Мелем биће ова рука.

XXX

Да је мени шевче и голупче,
Да се дики у санак увуче, —
Да ми пева, кад о мени снева,
Да ми гукне, кад за мном јаукне.

XXXI

Ала су нам срца близу! —
Слушај, драга, тишина је,
По куцању рекао бих,
Заклео б' се једно да је.
Ох, како би била празна,
Једно друго да не чује!
Двоје груди, два су срца, —
Једно друго допуњује.

XXXII

Снивô сам те, а ти пуна цвећа,
Међу цвећем лековита биља, —
Било ститка, љубице и крина,
Одољена, чубра, девесиља,

На глави ти венац од поменка,
Миле груди бела ружа чува,
Око паса плавичаста саса,
Поврх срца стручак милодува.

Зачудих се откуд тол'ко цвећа,
Цео врт се преселио амо!
Ал' ми цвеће тихо проговара:
„Не чуди се, то је у сну само!

Зора ће нас брзо са ње стрести,
Ал' ће остат испод цвећа, биља,
Лепше цвеће, душа твоје душе,
Чисто миље око твога миља."

XXXIII

Тихо, ноћи,
  Моје сунце спава;
За главом јој
  Од бисера грана,
А на грани
  Ка̂ да нешто бруји,
Ту су пали
  Сићани славуји:
Жице преду
  Од свилена гласа,
Откали јој
  Дувак до појаса,
Покрили јој
  И лице и груди,
Да се моје
  Сунце не́ пробуди.

XXXIV

Имам песме, ако немам злата
Песме бисер драгој око врата,
Ситне, мале, нек јој боље личе,
Нек их више, нек се више диче.
Савиће се бисер око злата,
Савиће се трипут око врата,

Што претече, нек у недра тече,
Што остане, нек у недра пане...
Мој је бисер, а на мом је цвећу, —
Завидећу, — ал' замерит нећу.

XXXV

„Мој драгане, где си синоћ био,
Ил' си пио ил' си дангубио?"
Ја сам пио, нисам дангубио;
Попио сам токе са прсију,
Све у здравље тих црних очију...
Црне очи, а и вино црно, —
Није чудо ако сам посрн'о.

XXXVI

Тамо, тамо у даљини,
У даљини, у дубљини,
Видиш оне тамне слике,
Дивље створе и облике?
Ено, ено, већ се губе,
Па се опет врате,
Пружајући оштре зубе
На мене и на те.
Витлају се гори, доли,
Од муке и жара,
То су моји стари боли,

Јадовања стара.
Побегли су од твог ока,
Па с' обзиру на те...
Један часак... једна речца...
Па да с' опет врате,
Да опколе, да јурише,
Да кидишу на ме,
Да разбију моје груди
Из пакости саме;
Где се пламен распламтео,
— Искра твоје душе —
Да нагрну, да навале,
Па да га угуше, —
Ту да крену тркалиште
Беси и авети,
А јакрепи да пропиште
По мојој памети.

XXXVII

Празан је листак овај,
Не пише ишшт' на њему, —
Ал' сад ће песма бити,
Осећам то по свему.

Ах, преварио сам се,
Сагрешио сам Богу;
Хтео сам све исказ'ти, —
Па ево ништ' не могу.

Излити цело срце
Није у нашој власти; —
Нагађај, љубо моја,
То што сам хтео каз'ти!

XXXVIII

Нагиздаћу те, душо,
Руменим песмама,
А опасаћу тврдо
Најслађим жељама;
И сву ћу своју наду
За груд ти задести,
А вилу ћу замолит,
Да ти је намести;
Па ако вила не зна
Да лепо постави,
Допусти мојој руци
Да она поправи.

XXXIX

Накићени твоји свати,
Тебе кити твоја мати, —
А шта ће ти војно дати?

Просуо бих песме своје,
Што ми срце сада поје,
У недарце твоје.

Ал' су песме слаби гласи,
Тебе нешто лепше краси,
Што те краси: Српкиња си.

XL

Хоће да се и насмеју,
Што на теби нема злата;
Нико нема тајни бисер,
Што га носиш око врата.

Кад си рекла, бисер да је...
Ова речца, ова мила,
Она ме је у највеће
Сиње море претворила.

Па те море грли, љуби,
Па се море плимом диже,
Око твога бела врата
Сав ће бисер да наниже.

XLI

А нашто моје песме,
Зар оне требају,
Кад око мене сами
Пољупци певају!

Кад тако мало створче,
Пољубац, певат зна,
А како ћу да ћутим,
Зар могу ћутат ја.

XLII

Ала је леп
Овај свет, —
Онде поток,
Овде цвет;
Тамо њива,
Овде сад;
Ено сунце,
Ево хлад;
Тамо Дунав
Злата пун,
Онде трава,
Овде жбун.
Славуј пева,
Не знам гди, —
Овде срце,
Овде ти!

XLIII

Душо моја, шта сам снио,
  Чудновати сан:
На Косову ја сам био
  Баш на Видов дан.

Поред мене многи јунак,
  Многи српски птић, —
Ја сам био „издајица“,
  Милош Обилић.

Да с' видела како ли сам
  У бој скорио,
Да с' видела како сам се
  Љуто борио.

Да с' видела кад ми стрела
  Срце пробила,
Од крви се, управ овде,
  Ружа створила.

Ружа ми је мирисала
  Као слобода,
Ил' кâ суза, кâ молитва
  Тужног народа.

А крај мене из облака
  Виле падоше,
Беле виле говориле: _
  Спавај, Милоше!

Кад с' пробудиш, Видов дан ће
  У велике проћ,
Ведриће се она дуга,
  Она српска ноћ.

Од ране ће на срцу ти с'
  Драга створити,
С њоме можеш о том санку
  Мило зборити.

XLIV

Кад прво сунце
  Кроз гору сине,
На роси видиш
  Где дршће свет;
Цветак се прене,
  А по мирису
Познаш да дршће
  У души цвет.

Устани, рано,
  Љубице моја,
Да видиш дивот,
  Да видиш рај,
Скрштених руку
  Да чујеш миран
Божији свети
  Уздисај.

Зора је осмех
  Божје доброте,
А сунце пева
  Највишу моћ...
Богу је мило
  Што ј' тако тајну,
Дивну и бајну
  Створио ноћ.

XLV

Црна ноћи, ласно ти је проћи,
Бела зоро, ласно ти је доћи,
Ласно ј' сунцу просијати грање,
Кад не знају шта је миловање.

XLVI

Срца стрепе кашто
У највећој срећи,
Не питај их зашто,
Не умеју рећи.

Кад би тога часа
Говорити знала,
Од тога би гласа
Неба задрхтала.

Анђели би хтели
Срећу смртних људи,
Они би отели
Љубав нам из груди.

Овако нам лепе
Среће и не слуте. —
Нека срца стрепе!
Нека срца ћуте! —

XLVII

Песмо моја, закити се цветом,
  Песмо моја замириши светом;
Још сва срца охладнела нису, —
  Познаће те, песмо, по мирису!

Познаће те, да си чедо миља,
  Да ти ј' љубав мајка и дадиља.
Да си рада певати о сласти,
  Разумеће, што не умеш каз'ти.

Песмо моја, већ си на полету,
  Поздрави ми све на овом свету,
Поздрави ми славље и голубе,
  И сва срца што се силно љубе.

XLVIII

Ноћ је тија, — месечина сија,
  Хајде, луче, да бројимо звезде.
Звезда много, да не забројимо,
  Пољупцима да их бележимо.

XLIX

Славуј пева, прижељкује,
  Чисто дршће цео луг;
А тој песми поиздање
  Одзива се цео луг.

„Чуј их, чуј их, злато моје!" —
„Чуј их, чуј их, драги мој!" —
Слушамо их, заноси нас
Тај небеско-земски пој.

Опојени, раздрагани
Питамо се шапћућ' ми:
„Мили Боже, ко их боље
Сад разуме, ја ил' ти?"

L

А молиш ли се, свете?
Ти с' Богу не молиш!
И како ћеш се молит
Кад неба не видиш!

А зар се неба двери
За једног отворе, —
Тек онда широм стоје,
Кад двоје говоре.

Две душе загрле се,
А срца бију два,
У тој се срећи рађа
Тек права молитва.

У сузама се купа
Па све јој трепти сјај, —
И повије с' у меки,
У топли уздисај.

А ко ће је попети?
  А ко би, него ти,
Ти Божја прва кћери,
  Ти света љубави!

Па ид'те, молитве нам,
  Куд сте се спремиле,
Бог ће вас радо примит
  Од кћери премиле!

LI

Ој ви, дани, нисте дани,
  Већ анђели бели, —
Не би друкче с неба дошли
  И неба донели!

Ај ви, ноћи, нисте ноћи,
  Већ анђелска крила,
Где би ноћца тако дивна,
  Тако брза била.

LII

Путујемо. Воз нам лети.
  Беже поља, беже њиве,
Беже липе и јаблани,
  Па и врбе жалостиве.

Ено видим раздрагану
  Једну милу птицу малу, —
Све то видим у твом оку,
  Кâ у неком огледалу.

Ту је сунце, села, цркве,
  Ту су врти пуни пвета, —
Ту ја гледам, ту ја гледам,
  Не треба ми друга света.

LIII

Ђулићи, Ђулићи,
  Слабији и јачи, —
Пољупци, пољупци.
  Сад дужи, сад краћи!

Пољупци се боје,
  Да их ко не чује, —
Ја својима не дам,
  Да брзо прохује.

Драго моје, драго,
  Нема смрти лека, —
Пољупци су врели, —
  Ал' смрт хладна чека;

Кад нас једном зграби,
  Па у ништа маши,
Пољупци ће живет
  У Ђулићи наши.

LIV

„Знаш ли, драги, онај санак,
Што се зими расцветао?
Знаш ли, драги, онај данак,
Што је дивно мирисао?"

Не знам, драга, онај санак,
Сећати се немам кад,
Не знам, јање, онај данак,
Само љубит знам ја сад.

LV

Село је сунце јарко,
А ноћ се спушта тио,
Ох, благо оном ко се
Уз драго своје свио.

Гаси се жагор, тишма,
Ни птица не полета; —
Још мало пак ће за нас
Нестати цела света.

Ни речи наше неће
Светињу рушит тију;
Чућемо само једно, —
Како нам срца бију.

LVI

Небо горе, звезде горе,
Све на земљи спи,
Само љубав нема сана,
А с њом ја и ти.

Па гледамо месец, звезде,
Васељене лет, —
Хајде, лане, да правимо
И ми себи свет.

Даћу своје старе јаде,
То нек буде ноћ;
Ја ћу моје, а ти твоје
Додај у помоћ.

Уздисаји нек унесу
Вере наше зрак,
То нек буде плаво небо,
Нек покрије мрак.

Мрачне јаде, ноћцу нашу,
Моја душице,
Расветлиће с нашег неба
Наше звездице.

Пољупци ће звезде палит, —
Па шта велиш, је л'?
Сме л' на нашем небу бити
Много звезда, сме л'?

Мора бити много звезда,
Црн је онај мрак,
Моји стари црни јади
Ишту светô зрак.

А за песму не брини се,
Та не умире;
Та ја умем јоште певат,
Боље него пре.

Ето нама малог света,
Ето нама стан,
Све милина, месечина, —
Не треба нам дан.

LVII

Јесен била жалостива, —
Сачувај те Бог!
— Седи ближе, љубо моја,
Близу срца мог!

Мала соба kâ сред гроба,
За у соби сам,
А како је самовати,
То још добро знам.

Самовати, боловати,
Јадовати... ој!
Ал' си страшан, ал' си добар,
Чудни Боже мој!

Мала свећа горела је
Тужно, жалосно,
Црна ме је слутња стисла
Кад сам погледô.

Уздисаји стишају се,
Да се понове,
Никог нема да се моме
Јаду одзове.

А ја седох да у песми
Створим лепши дан, —
Младу жену уз колевку,
Заварљиви сан.

Дај да читам ону песму
Што је писах тад,
Па да с' слатко насмејемо
На тадањи јад.

Кад ти нећеш да се смејеш,
Ево с' смеши крин,
Смеши ти се из колевке
Наш првенац син.

Има л' слађе што на свету
Од осмеха тог!
Примакни се, љубо моја,
Баш до срца мог!

LVIII

Кад заруди зора,
Она зора мила,
И позлати вршак
Анђелова крила.

Од веље милине
Анђô крил'ма мане,
Из његова крила
Једно перце пане.

Ово перце анђô
И не тражи више,
Он га је и посло̂
Да Ђулиће пише.

LIX

Ти ме питаш, што те гледам,
У душу ти поглед журим;
Ти ме питаш, што те гледам, —
Гледам, гледам, — па зажмурим..

Ти си онда дете била,
Ја те нисам ни познавô,
Кад сам снио цветак неки,
Цветак који' сам обожавô.

Онај цветак — твоја слика,
Онај мирис — душа т' чиста, —
Не срди се, јање моје,
Кад ти кажем: ти си иста.

Зато жмурим, зато гледам,
Да ми каже ноћ ил' дан,
Ил' је био санак јава,
Ил' је ова јава сан.

LX

Чујеш, лане, чујеш ли га,
  Где прижељкује, —
Мисли да га нико не зна,
  Нико не чује.

Макар да га боли љубав,
  Он је негује;
Ох, како је љубав дивна
  И кад тугује.

LXI

Заспала си. А ја будан, —
  У мисли се неке губим;
Чини ми се, грехота би
  Била да те сад пољубим.

Често видим снове твоје,
Из раја су, са висина, —
То се не сме порушити
Са земаљским пољупцима.

LXII

Кад се молиш вишњем Богу,
Не моли се дуго, много;
Бог је добар, многима је
И без молбе он помогô.

Ако желиш праве среће
Себи, мени, чеду своме,
Из дна душе кратко реци:
Помоз', Боже, роду моме!

LXIII

Мати сину код колевке

Склопи очи невинашце младо,
Бујн, пајн, материна надо,
Безазлено моје гонце мало,
С неба си ми у колевку пало, —
Замириса миром милодува, —
Спавај, чедо, мајка тебе чува.

Бујн, паји, моја мила снаго,
Чува мајка своје чедо драго,
Чисто срце ка̂ зеницу гледи,
Душу пази да се не повреди,
Да остане као роса чиста,
Као капља сред зелена листа.

Бујн, паји, моје Српче мало,
Не би л' скоро санком ојачало,
Да искочиш из колевке, сине,
Да покупиш по свету врлине,
Да се пустиш сам на своја крила, —
Јер те мајка роду наменила.

Бујн, паји, мој соколе лепи,
Нека ти се мишица окрепи,
Твој бабајко другог чеда нема, —
Па јединца већ на бој опрема,
Да с' вратите, — ил' да погинете, —
За слободу да соколујете.

LXIV

Божић, Божић, мио данак,
Ко га не би милим звао,
Ко ли не би весо̂ био,
Ко се не би радовао!
„Ево колач", старешина рече,
„Колач треба сећи, ко ће с ким да сече?"
А весело друштво не мисли се дуго:
„Нек њих двоје секу, нико неће друго!"

Кад полише колач вином,
Па сркнуше кâ што треба,
Застадоше, збунише се,
Душа им се усколеба.
Јер откако ј' срећа њима зацветала,
Никад нису уста још на уста пала,
А пољубац први рад се увек скрити,
Је ли, моје лане, па знадеш га и ти!

Знаш га и ти, лане моје,
Знаш, — јер ко га не би знао,
Ко се не би њега сећô,
Ко га не би спомињао!
А ја ову песму измислио нисам,
Ту си била и ти, а био сам и сâм, —
Па ако ми речеш: је л' њој било мило,
Живо ћу ти казат како ј' њему било.

LXV

Не види ме, ја је сматрам,
Богу с' моли, —
Не моли се кâ што учи
Ђак у школи.

Не моли се кâ побожник
Посред храма, —
Нестало је, нема тела,
Душа сама.

Не чују се гласи, речи,
Струји мисô
Кроз коју је рајски тамјан
Замирисô.

Пришô би јој, али не смем
И не могу, —
Та и ја се поиздаље
Молим Богу.

LXVI

Са истока поче плавет,
  А нас двоје на прозору,
Прохтело се нама тако
  Дочекати рујну зору.

Ћутала су наша уста,
  Само ј' мисô к мисли текла, —
Тек у неке она шапну:
  „Ја бих теби нешто рекла."

И тада ми исповеди,
  Што јој стидак досад скривô,
Исповеди: „Ја осећам
  Испод срца нешто живо."

Тек то рече, а исток се
  Зарумени, — дивна слика —
Да л' од жара моје среће,
  Ил' од стида с њена лика?

LXVII

Овај лептир златокрили,
  Што с' на пехар крина наже,
Он је срећан и пресрећан, —
  Ал' не уме да искаже.

Видиш, драга, а славујак,
  Њему пева срце, душа;
Ох да дивне мелодије, —
  А лептир га слуша, слуша.

Занела га дивна песма,
  Занеле га сласти њене,
И он мисли: „Певај, птицо,
  Певај, певај и за мене!"

Тако и ја своје песме,
  Осећаје срца свога,
Певам за те, певам за се, —
  А можда и за другога.

LXVIII

Та желела си сина,
  Ето га имаш сада.
Ево нам сна на јави,
  Ево нам жива нада.

Ево нам јарка сунца, —
  Сад нигде нема таме;
Ево се смеши на те,
  Ево се смеши на ме.

LXIX

Шалај, луче,
Не од јуче,
Већ луче од лане,
Бог и вера
— Срце ј' мера —
За ти не знам мане!

Нит' се срдиш
Кад те карам,
Нити кад те љубим;
Ћеф ми дође —
Напијем се,
Па пред тобом дубим.
Добра воља,
Добра браћа
— Ти донесеш вина;
Само, само, неправо ти
Кад пробудим сина.
Бре муку му,
Нек устане
Моје чедо јарко,

Сад му бабо
Мисли да је
Краљевићу Марко,
Па би сину
Да улије
Све своје јунаштво;
А пресуда биће брза:
На њему је царство.
Какво царство!?
Јок! — на боље
Чувам ја свог сина:
Нека буде
'Ваке воље
Увек, и без вина.

Нека и он,
Кô бабо му,
Само српство љуби,
А кад види
Душманина,
Нека шкрипне зуби.
Нек погине
За слободу —
Лепше смрти нема!
— Види само
Како слуша,
Сад неће да дрема.

LXX

Ход'те, браћо, певидрузи
Нашег старог сплета,
Добио сам милог госта
С непозната света.

Да нас вид'те, каконо се
Српски радујемо,
Од радости ни ја, ни он
Зборит не умемо.

Да га вид'те како с' љуби
С новим светом белим;
Да видите моју радост,
Да је с вама делим.

Да видите како шири
Оне руке мале,
У очима поздрав носи:
Радуј ми се, ћале!

Радује се твој бабајко,
Моје Српче мало,
Кâ да му је од Косова
Сунце засијало.

Ако није засијало,
Оно синут мора,
Пре слободе мора̀ бити
Крвавих покора.

Добро дошло, чедо моје,
  Ако ти се пише,
Да ти живот своме роду
  За слободу дише.

А зло дошô, ако мислиш
  Животарит гњило; —
Кукавица има доста, —
  Нигде их не било!

LXXI

Тиха је поноћ света,
  Чује се звезда пој, —
А мене драга пита:
  „Шта радиш, брате мој!“

Љубим ти душо, недра; —
  Ал' ја сам увек Срб,
И сад сам ту нашарô
  Пољупци српски грб.

Па чуј шта звезде поје,
  Ту радост велику:
Срб љубећ' љубу љуби
  По крсту челику.

LXXII

У одаји свећа гори
  Што најбоље зна,
Дркће, пламти, нешто гледи —
  Ко би знао шта?

Уздисај се један диже
  Дубок, хитар, смео,
Па угаси ону свећу —
  — Је л' баш тако хтео?

Радује л' се она свећа,
  Или јој је жао,
Лете л' и сад уздисаји —
  Ко би каз'ти знао.

LXXIII

Питаћеш ме, моје чедо,
Кад сам ове песме писô, —
Просуо их један часак,
Један тренут, једна мисô.

Срце ми је лисно дрво,
А песме га цветом ресе;
Један поглед, један осмех
Увек који цветак стресе.

Ја и не знам шта је било
У тренутку том —
Тек осетим да је нешто
Лакше срцу мом.

ЂУЛИЋИ УВЕОЦИ

I

Све што даље време хити,
Све се већма прошлост грли,
Све се већма моји мртви
Мени чине неумрли.

Све их већа светлост хвата,
И рајске их зраке љубе;
Нестаје им сенке с лица,
С облика се црте губе.

Све што дубље у њих гледим,
Примајућ' им светлост у се,
Све то већма, све то јаче,
Душе њине сливају се.

Махом дође мом погледу,
Па не могу разазнати
Које ли је моја љуба,
Које ли је моја мати!

Тражим слику оца свога, —
Јест, она је, — ал' је нова —
Проплетена ј' сликом мојих
Пријатеља и другова.

Тражим лица своје деце,
  Што су рано у гроб пала, —
Спојила се — а кроза њих
  Смеши с' сестра моја мала.

Кликнем: Оче, мајко, љубо,
  Друзи, децо, сејо моја!
И сузе се моје суше
  На светлости тога споја.

Кроз смрт само ваља проћи,
  Па ћу с' и ја с њима слити,
Ако л' тамо нема ништа?!
  — И тад ћемо једно бити.

Ево венца тужна цвећа,
  Кој' сам теби почô вити,
А венац се шире сплео
  Све вас може загрлити!

Не могу га у вис бацит, —
  Па нек стоји иза свега
Међ' Србима као спомен
  Мог живота и вашега.

II

Болна лежи а нас вара нада:
Оздравиће, оздравиће млада!
Наша нада, — сен празнога сена —

Поседасмо поред одра њена.
Ми и сену верујемо слепо.
— Она моли:
„Причај ми што лепо!"

Гладећ' косу са чела јој врела,
Смишљам шта би радо чути хтела.
Што ј' најлепше радо бих јој низô:
Видиш, душо, пролеће је близо. —
А њој свану:
„Пролеће је близо."

Небо ће се заблистати блистом,
Гора ће се заоденут листом,
Сунце синут како није давно, —
Одазва се:
„Ох сунашце славно!"

Оживеће у лугу славуји,
Сва ће гора песмом да забруји.
Она шапну:
„Ох мили славуји!"

Дић ћемо се фрушкогорском рају,
Ићи ћемо све у загрљају,
Пландовати по оном буквику.
Она рече:
„Ти ћеш носит Смиљку!"

Гледаћемо лишће и дрвеће,
Брати ћемо јагоде и цвеће,
Дивећи се планинскоме миру,
Стићи ћемо белом манастиру;
Па у храму где су рајски зраци,
Молићемо с' Богу —
„И Божијој мајци."

Знаш у хладу, испод оне гране,
Бистри извор, где смо били лане,
Кажу да је из вилиних двора,
Од њег' болник оздравити мора.
„Оздравити мора..."

Кад с' окрепиш на томе студенцу,
Тада ћемо поћи горе к венцу,
Ићи ћемо стазом и вијугом,
Ићи ћемо пропланком и лугом,
Оном вису —
„Што је небу близу".

Откуд видиш на све четир' стране
Даљна места, њиве и пољане;
Лево Дунав, Банат, Бачка мила,
Авала се десно заплавила,
А подаље ти брежуљци сиви,
То је Босна — и ту Србин живи.
„Је ли, — Србин живи..."

То је рекла па се задрхтала;
Очи свела, па мирно заспала.
— Гледамо је, шта ли, Боже, сања,
Уморена од тог путовања.

Ми стојимо, — мира јој чувари —
Гледећ' лице како јој се жари, —
А том жару допирују хлада
Уздисаји нашег празног нада.

III

Јуче чарах пролеће и цвеће,
Да се по њем' шеће;
Будих горе да зелен прихвате,
И славује да се песме лате;
Причах извор из вилиних двора,
Од ког болник оздравити мора;
Надолевах црних мисли таму;
Клечах надом у Божијем храму;
Звах природу, која јоште дрема,
А данаске, — свега тога нема.
Гледам тамо, — па опет овамо,
Нигде ништа, — једно сунце само,
Једно сунце, — и то ће да зађе,
— Да ми никад више не изађе...

IV

Пођем, клецнем, идем, застајавам,
Шеталицу сату задржавам;
Јурим, бежим, кâ очајник клети:
Зборим речи, речи без памети:
„Не сме нам умрети!"

Вичем Богу: Она је још млада!
Вичем правди: Она се још нада!
Анђелима: Ви јој срца знате!
Вичем земљи: Она није за те!
Ни откуда нема ми одјека, —
Вичем себи: Зар јој немаш лека!...
Идем, станем, кâ очајник клети,
Опет зборим речи без памети:
„Не сме нам умрети!"

Идем, станем, па ми клоне глава
Над колевком где нам чедо спава.
Чедо с' буди, па ме гледа немо;
Гледамо се, па се заплачемо;
Па и њему, кâ очајник клети,
Зборим речи, речи без памети:
„Не сме нам умрети!"

V

Нит' хоће воде, нит' хоће лека,
— Ипак бих рекô, да нешто чека.
Понуде носе мајка и сеја,
— Она с' насмеја.
Би ли да видиш пролећно цвеће?
— Па ни то неће.
Да шта ми хоћеш, патнице моја?
— Хоћу да буде Божија воља...

VI

Мишљасмо да ће дуго да траје.
— Уђи-де, мајко, — издахнула је!
И крај је болу, и крај је муци;
Издахнула је на левој ми руци.

Светиња грозна тог смртног часа
Паде нам на душу, паде нам на груди,
И нико нема ни речи ни гласа,
Нико с' не усуди
Дотакнут се крила тога сна, ил' јаве,
Заталасат ваздух око мртве главе.
Стајасмо неми код мртваца близу, —
Болови наши онесвеснули су;
Обамрло срце, претрнули ваји,
Froзен...

Питање једно дрхта нам на усти,
А ни то не сме нико да изусти,
Ове две-три речи, пуне вечна јада:
„Шта ћемо сада?...

VII

Сунце с' роди, па завири
У поноре мојих груди;
Ужасне се, па ме махне,
Пође даље путем својим.
Ја останем с јадом мојим
У ужасно вел'ком свету
Сам;
Сунце с' диже, спушта, зађе, —
То се зове дан.

Све се тиша, све се мири,
— Свет је канда сад још шири —
А бескрајност у црнини
Жели негде да одане,
Па на моју душу пане,
Ту пребледе као да је
Црња рани моћ, —
Гледи на ме, оставља ме, —
То се зове ноћ.

VIII

Мртво небо, мртва земља,
  Не мичу се магле сиве;
Мртви дани, мртве ноћи,
  — Само боли јоште живе.

Тоне, пада мртва нада
  У наруче мртвом Богу,
Изумрло што је могло,
  Само боли још не могу.

Навикла се суза оку,
  Издахнути ту је рада;
Ал' се с мртва ока враћа,
  Па на мртво срце пада.

Мртво срце суза буди,
  Падајући на њ са виса,
Из њег' ничу ове песме,
  Мртво цвеће без мириса.

IX

Кад сам био на твом гробу,
Замириса мир босиљка,
А мени се причу гласак:
„Шта ми ради моја Смиљка?"

Твоја Смиљка, сиротанка,
Још не може ногом стати,
А отац је зборит учи —
Прва реч јој биће: Мати!

Кад узмогне ногом стати,
Кад научи матер звати,
Довешћу је гробу твоме,
Ту нек каже: Мати, мати!

Ох, како ће на те гласе
Црна гуја јада мога
Упити се, стегнути се
Око срца рањенога!

Па ће можда смртним стегом
Раздробити сву теготу, —
Ви'ш, како су лепи нади,
Што ме држе у животу!

X

Зар ја љубит више не смем?
Зар се мени само крати
Своју драгу драгом звати,
Уздахнути, осећати!?
Ко ми може љубав убит,
Ма да ј' срце раскидано!
— Ја те љубим, чедо моје,
Чедо моје — закопано!

Ја не умем жеље крити,
Та жеље нам живот чине;
Ја још живим, а ко живи,
Тај за рајем својим гине.
И ја гинем срцем живим,
И ја гинем непрестано —
Ја за тобом гинем злато,
Злато моје — закопано!

Сваком сјаје једна звезда
Кроз тамнину горких јада,
Сваког теши ова звезда —
А зар за ме нема нада!?
Зар ти ниси увек била
Мелем-цвеће мојих рана,
Зар ми ниси и сад нада,
Надо моја — закопана!

Када су били часи златни,
Кад времена беху срећна,
Ја сам имô много вере,
— Ал' зар вера није вечна!
Зар је вера што у јаду
Изневери сиротана!?
— Зар те не смем својом звати,
Веро моја — закопана!?

Ти си мртва, мој животе,
Отишла си с овог света,
Тој даљини нема мере —
Па зар и то да нам смета!
Нека пада над и вера,
То ми љубав не савлада —
Ја те љубим, празна сенко,
И без вере и без нада!

XI

Бежећ' некуд — дођох, стигох
  У тишину горе свете,
Па дозивах беле виле,
  Што их снивах као дете.

Заћуташе горске птице,
  Само дрва лишћем тресу,
А тај шапат кâ да вели:
  »Не тражи их, умрле су!«

XII

Времену је, тако с' чини,
  Вековечно вечит трај.
Овом свету, тој празнини,
  Нигде почет, нигде крај.

Вечност само?! — Е па шта је!
Е па шта је простор тај !?
Испунити кадар га је
Један цигли уздисај.

XIII

Као свећа воштаница,
Коју је држала
Рука малаксала,
И гледале очи,
Заносном немоћи,
На самртном часу,
На своме угасу —
Очи магла прели,
Борба груди смори,
Патник се исцели
— А свећа још гори...
Гори у тишини,
У пустоши тој, —
Такав ми се чини
Сада живот мој.

XIV

Ти си већем бледа била,
Ал' весело са мном шета;
Ти си већем била болна —
...Ја се сећам једног цвета.

Ја се сећам једног цвета,
Који сам ти онда дао,
— Баш бејасмо код Дунава —
Ти задрхта, — цветак пао.

На води се још окрен'о,
Кô да вели: С Богом, роде!
П' онда оде, п' онда оде
Путем вала, струјом воде.

Изгуби се тако брзо,
Однесе га вода мутна;
Из твог ока суза кану,
Као нека тужна слутња.

Брзо оде цвет за цветом,
— Она прва суза твоја
Створила је море суза,
У ком тоне душа моја.

XV

У гроб, у гроб спуштају је,
  Живот мој, и моје све.
Страшан је тај црни амбиз, —
  Само у гроб, у гроб не!

Па зар ја да први бацим
  Шаку земље на њен лес!
Рука ми се натраг трза,
  Тај обичај kује бес.

Ох, што нисмо сада онде,
Где је »дивљи« обичај:
Место гроба кроз ломачу
Јурне пламен, сине сјај.

Ја бих смело потпалио
Тај жртвеник, одар њен,
Да трулежу, да гњилежу
Отмем плен.

XVI

Листај, горо, листала
Тужнима рад лека!
Блистај, зоро, блистала
Овако довека!

Шапћи, луже тихани,
Мири, липо, мири,
А лахоре лагани,
Ти јој мирис шири!

Прижељкујте у гори
Славујићи нујни,
Жубори-де, жубори,
Поточићу бујни!

Остај тако марљива
И за дочек спремна,
Остај тако дарљива,
Самоћо мелемна.

Лечи, теши довека
Све болане груди,
Које беже од света,
Од веселих људи.

XVII

Што ме људи гледе тако,
Што ме тако прате свуде?
Та пред њима нисам плакô, —
Па шта ми се тако чуде?

Ја им нисам приповедô
Моје боле, моје јаде, —
А лице је моје бледо,
Бледо било одвајкаде.

Ја пред њима нисам клекô,
Нисам прса своја био;
Ја им нисам ништа рекô,
Ја сам хладна стена био.

Ха — осмејак тај ме сећа,
Шта је чудно овим људ'ма —
То је ова кита цвећа,
Што ј' на мојим виде груд'ма.

Ох оспрос'те, страни људи,
Опрости ми, ледно доба,
Ево скидам с мојих груди
Росно цвеће — с њена гроба.

Ја се нећу китит цвећем,
Већ га кидам на оделке,
У књигу га, ево, мећем,
Те ђулиће — те у в е л к е.

XVIII

Преврћући прашне књиге,
Прашне књиге и хартије,
Нађох песму забачену,
Што је нико читô није.

Та је песма излив срца,
Излив душе срећних дана,
У њојзи је моја срећа,
Љубав моја опевана.

У њојзи је одзив раја
На усклике жића млада,
Са највишег негда виса,
Са врхунца мојих нада.

Али ко би данас смео
Сећати ме срећних дана!
— Не смем ни ја да те читам,
Песмо моја нечитана.

Поред мене свећа дршће,
Кâ да б' песму читат хтела,
Ја је дадох њеном пламу —
Хартија је изгорела.

Хартија је изгорела,
Ал' осташе слова бела,
Песма моја нечитана
Још се види са пепела.

И ја читам своју песму,
Одисаје срца врела,
Читам цветак своје среће,
Све то читам са пепела.

Ох, зар тако љубав света
И по смрти јоште траје!
Ох, зар тако пепô чува
Моје свете осећаје!

Зар је пепô тако страшан,
Па не пушта миље своје!
— Аој песмо, туго моја!
Ој пепеле, добро моје!

XIX

Ево њена марамица,
  Ево књига драга,
Ево њена подножница,
  Гле ноге јој трага!

Све остало као нека
  Увреда голема,
Пак ми виче: Ту смо, ту смо —
  Ал' ње нема, нема.

»Ви лажете, нема ни вас,
  Нема света, сјаја!«
Тако виче из мог мозга
  Лудило очаја.

XX

Шта је туга која дође
Наједаред махом целим!
Опије те, занесе те,
Обори те падом смелим!

Залети се, да те сломи,
Захука се, да те скрши,
Загрли те, па те стоми,
Пољуби те — па те сврши!

Така туга срце вида,
У вечити мир га смешта,
Така туга није туга,
Није силна, није вешта.

То је туга, што те дигне,
Пак' те у свом крилу њија,
Сваки дан ти срце рани,
А рану ти још превија!

Што те љуби, што те пази,
Око тебе брижно лети,
Отрује те, Боже свети,
Ал' ти не да још умрети!

А кад заспиш, она шапће:
»Спавај, спавај, жртво моја,
Одмори се на мом крилу,
Чува тебе туга твоја!»

А кад сване зора бела,
Кликће као соко сиви,
Она ти се прва јави:
»Добро јутро, још смо живи!»

Од јесени до јесени,
Од пролећа до пролећа,
Од дан на дан бива јача,
Од час до час бива већа.

Што те крепи, ако клонеш,
Што те дигне, ако паднеш,
Што ти не да да потонеш,
Што те чека да одахнеш.

Кад ти срце ледом следи,
Задахне те, да се згреваш.
Кад ти сузе све исцеди,
Нагони те да јој певаш.

Учини се ка̂ да спава,
Ко̂ да није више туга,
Па ти кане заборава,
А после се томе руга.

Кад помислиш: сишо̂ с' ума,
Разбере те у зло доба,
Па се смеши, па те теши:
»'Вако ћемо све до гроба!«

XXI

Пробудио с' оркан љути,
  Ишчупао врту цвете;
Отуд даље — ко̂ да риче:
  Тешко теби, јадни свете!

Подиго̂ се у висину,
  Па облаке раздерао;
Стогодишњем храсту рече:
  »Ето, видиш, сад си пао!«

Тражи море, па га нађе,
Тресну, смрви беле броде;
Па уздахну урнебесно, —
Насмеја се — даље оде.

Гром га прати, а он лети!
Куда лети, куд ли бега?
Оде цркви, па ту сруши
Крст са храма Божијега.

Што то чиниш? — Питали га,
Кад је клон'о, па се стишô...
»Ко би чуо моју тајну,
Тај би сместа с ума сишô!«

XXII

Ох, како је сиво, тамно,
Кô да није данак сван'о;
А небо је тако мутно,
Као око исплакано.

А ја гледам кроз ту таму,
Гледам, гледам на високо,
Гледам у то сетно небо,
У то сузно мутно око;

Гладам у тај сумор јадни,
У празнину ту голему,
У тај уздах, грдни, хладни,
Гледам у ту сету нему.

Па то ми је сада лепо,
Па то ми је сада мило...
Као да ми никад око
Није сунца ни видило, —

Кô да никад прамалећа
Мом животу није било,
Кô да никад није сунце
Срећу моју пољубило.

XXIII

Ноћ је пала страшно мрачна
  После мутна дана;
Ја у мраку Смиљку држим,
  Она расплакана.

Покушавам да је тешим,
  По јој зборим туде:
„Залуд плачеш, чедо моје,
  Мртви се не буде.“

XXIV

Можда није то баш тако —
— Можда бејах где на путу,
Па се жељан врнух дома,
Своме гнезду, своме куту.

А преда ме ти изиђе,
Окићена са бисери,
Са бисери наше среће,
Са три сина и две кћери.

Ја вас спазих, па задрхтах, —
Хтедох питат, ал се боја':
»Је л' то Мирко? Је л' то Сава?
Југ, Тијана, Смиљка моја?»

Сви сте здрави, сви весели,
— А ја чујем рајске трубе:
На груди ми љуба лети
А деца ми руке љубе.

Српска мати, српска деца, —
Па све чило — па све моје —
«Стан'те мало, беж'те мало,
Ово сунце велико је!»

А ви мени српском речи,
Љуба: «Друже!» Деца: »Бабо!»
А ја руком, не знам зашто,
Морах стиснут чело слабо.

»Немојте ме топом среће,
Ја се бојим тог куршума!»
И ја онда, — и ја онда, —
И ја онда, — сиђох с ума.

Па сад видим неке страве, —
Час би клео, час би плакô.
— Сиђох с ума, — смилујте се —
Реците ми да је тако!

XXV

Сунце с' рађа, зора блиста,
  Облачићи златом сјаје.
Да, — природа ј' увек иста,
  Велика је, дивотна је.

Развијају с', преливају с'
  Исте слике, исте боје;
Као кључем навијена
  Сва природа чини своје.

Исто небо тамо горе, —
  Истим миром цвет мирише, —
Иста земља испод мене,
  — Само један гробак више.

Исте горе, исти лузи,
  Које гледах тол'ко пути;
Ал' то негда све збораше,
  А сад — ћути, страшно ћути...

XXVI

Судбина се зове, — како л'?
Ова рука тако ледна,
Рука хладна као змија,
Рука злобна, — не знаш чија.

Лева страна наших груди,
То је њено игралиште;
Има нокте ка̂ у тигра, —
Срцима се нашим игра.

Кад полете сузе оку,
Она стисне, па им крати;
На *вечну* те муку меће, —
Да јој платиш *тренут среће*.

XXVII

Та да богме, свака рана
Има своје биље,
— А мене је очарало
Моје — ново миље.

Хај, ала је дивна мома
Нашла верна друга!
Ох, ала се ми волимо,
Ја и моја туга.

Моја друга, моја туга,
Суза не пролива,
Моја туга, моја друга,
Тихо с' осмехива.

Моје лане није смртно,
Да растанком прети,
Моја друга, моја туга
Не може умрети.

Моје луче не јауче,
Већ ме љуби живо,
А ја сам је вером, надом,
Животом даривô.

Пољупци су њени дуги,
Крај им се не знаде,
Само што су отровани,
Ал' баш за то сладе.

Ми идемо загрљени
Посред бела света,
А нико нас и не види,
Нико нам не смета.

Нико не зна што још никад
Није осећано:
Како љуби своју тугу
Срце раздерано;

Не зна њине осећаје,
Њине уздисаје,
И шта зборе, шта говоре,
Шта ли свету таје.

Ој песници, стари друзи,
Што срца имате,
Насмејте се на ту љубав,
Коју не схватате!

XXVIII

Благо оном који уме
  Да без речи бол изрази,
Било складом гласовирним,
  Било фруле меки гласи;

Ил' превлаком преко струна
  Уздисајне оне силе,
Ил' трепетом харфе свете,
  Ил' јецањем китре миле.

Тај је синак вишег духа,
  Коме речи дао није, —
Само звуке, само складе,
  Само чисте мелодије.

Музика је чиста суза,
  Коју носе крила рајска;
— А речи су здраво земске,
  Кад је туга надземаљска.

XXIX

Овај прамен косе плаве,
То је коса моје мајке.
Овај прамен косе црне,
То је коса мог бабајке.

Ово су ми кô два цвета
Из детињства, из давнина;
Ова роса на том цвећу,
То је суза њина сина.

XXX

Што је јава тако кивна,
Да ти веру сву потреса!
Откуд санку сила дивна,
Да отвори сва небеса?

Засијају зрачне стазе,
Кâ да с' у дуж звезде сјате,
Видиш своје како слазе,
— Саме душе — ал' познате.

Рај са земљом загрли се,
И хладноћа са топлотом;
Оне међе растопе се
Међу смрти и животом.

Чујеш вечност како бруји,
  На њеном се сунцу згреваш;
Кроз душу ти вера струји
  — И ти не знаш да то сневаш

XXXI

Од муке се песме вију;
Рад лека се сузе лију,
Ал' ко пита за те ноћи,
За авети њене црне,
Кад под клетвом њине моћи
Очи, срце, све претрне.
Нигде звезде, свуда тама,
— Па ни суза, ни песама.

XXXII

Иза горе сунце ниче,
Па на гробљу дрва злати;
Роса пала на цветиће,
Па их учи мирисати.

Више мене славуј птица
Тужне своје песме вије,
Кô да чита с мога лица,
Па ме пита како ми је?

Мени ј', друже, нешто лако
Како ј' данак огрануо;
Сневао сам да сам плакô,
Па ми ј' терет одлануо.

XXXIII

И опет ме к вама води
Моја стара, верна мисô, —
— Што миришеш, песмо моја,
Још те нисам ни написô?

Мирно куца срце моје,
Кô у храму свете збиље.
— Што миришеш, песмо моја,
Као тамјан и босиље?

»Не мирише твоја песма,
— То је мирис рајска цвећа,
То ј' близина двеју душа,
Којих-но се синак сећа.

Једно душа твојег оца,
— Сушта благост и доброта, —
Друго душа мајке твоје,
Хранитељке твог живота.

Оне стоје ту па гледе,
Како вијеш сплет малени
Из дубине душе своје
Њиној светој успомени.

И ако ти с' кашто чини
  Да се сузе твоје суше,
Ти се сети откуда је —
  То ј' топлота њине душе.

Осетиш ли часак, који
  Радној тежњи поља тражи,
Ти се сети ко те крепи,
  Ти се сети ко те снажи?

XXXIV

Смрти, смрти, црна смрти,
Ти си дошла по њу, — је ли?
Не пресеци, Бога ради,
Везу нашу! — А смрт вели:

»Ја разумем твоју стрепњу, —
Пресекла сам везу многу;
Ваша ј' веза тако јака,
Пресећи је ја не могу.«

»Само ћу јој — то ми с' може —
Друго име сада дати,
Досада се љубав звала,
— Отсад ће се тугом звати.«

XXXV

Много ли је загонетно
  У природи што се стиче,
Кад убију гују љуту
  — Још се дуго она миче.

То трзање само трпе,
  — Не разуму хладне стене,
Ал' мени се то трзање
  Чини, да су — песме њене.

XXXVI

На студени срца мога,
  Кâ два зрака поврх леда,
Остала ми два соколка,
  Два пупољна братучеда.

«Не вара ли све на свету —
  Бранко ће ми мелем бити!
Не вара ли све на свету —
  Цветом ћу се поносити!

Не вара ли све на свету» —
  — Али вара кад је моје...
За недељу кратких дана
  Преминуше обадвоје.

XXXVII

Месечина као негда,
  Гле, још има живих птица
Лахор ветар крили махну,
  Замириса љубичица.

Спојила се душа ноћи,
  Спојила се с душом дања,
Па шануше: Сузе точи,
  Ал' се сећај радовања!

Коме зборе ови гласи?
  Ја помислим сам у себи;
Душа дања, душа ноћи
  Загрли ме: Теби, теби!

А ја што им рећи хтедох,
  То славујак певну прије:
Од радости ништа слађе;
  Од жалости ништ' светије.

XXXVIII

Од детињства, од једва-сећања,
  У времену невина голубља,
Имао сам уз које приања', —
  Тад не знадох колико их љубља'.

У младости, у прозорју снова,
  У то бујно чиловања доба,
Имао сам до срца другова,
  И до срца — и до њина гроба.

У зрелости, на оствару жеља,
  Кад се стаза бољој срећи прти,
Имао сам добрих пријатеља,
  — Није свако умр'о пре самрти.

Драги часи, — мили загрљаји —
  Речи песме, — уздисаји нади,
Љубав вера, — а вера се сјаји —
  Кадјоница младости их кади.

Сад на све то спустила се тама;
  Сад на све то спустила се туга;
Моја суза или тече сама,
  Или једва нађе плачидруга.

Спомену вам одужит се хтети,
  То је тлапња слепилом голема...
Ал' ми нико не може отети:
  Љубити вас — и када вас нема.

XXXIX

Вратисмо се спред олтара
  Са бурмама измењеним;
Рузмарин је мирисао
  На грудима њеним.

Киша пљушти, небо плаче,
Па весеље мути. —
Онда нисам ни помишљô,
На што ли то слути.

XL

Свако јутро сунце суши
Бисер-росу са цветова,
Сунце зађе, ноћца дође,
А на цвећу роса нова.

Опет сунце росу брише,
А роса се нова слива;
Тако данас, тако сутра,
Тако дуго, дуго бива...

И сунце је малаксало, —
Роса с' није уморила.
Онда сунце виде шта је:
Да то није роса била.

XLI

Она мила, а он врстан; —
Ево иду, купе свате.
Дођоше ми са лимуном,
Да ме њиме старосвате.

Остав'те ме, моји драги,
Нису више за ме свати!
Они моле тако својски,
— Ја морадох обећати.

Топчидерска црква мала,
Ал' је пуна светла нада:
Како не би било нада,
Србин војно, српска млада.

Хај, како је сунце топло!
Хај, како је цвеће славно!
Хај, како је мени драго
Миловање ваше јавно!

Како српско коло игра,
Како српске мисли буди!
А кум Јосим загрли ме:
»Стари свате, весô буди!«

Песме јече, чаше звече,
Руменији сви у лицу.
Де, старојко, реци и ти
Ма најкраћу здравичицу!

А старојко жеље ниже
(Кô да небо њега слуша):
»Весела вам буди срећа,
И кô данас увек душа!«

Испи чашу, — па је хити
И песму је отпевао, —
Кô да није ноћас удиљ
С гробовима друговао.

XLII

Сваку нашу срећу
Страшна авет вија;
Испод сваког цвета
Скривена је змија.

Сваком часку миља
Нека клетва прети;
Свака радост наша
Љуто нам се свети.

Ох блажени дани,
Кад се заносимо,
Змије, клетве и авети
Јоште не видимо!

XLIII

Срећа стоји, нешто чека;
А јад иде, Бог зна окле.
Срећа им је била кратка,
Јад ће бити, Бог зна докле.

Куме, куме, погледај га, —
Има ли му јоште дана?»
Мила кумо, ја га видим,
Умреће ти данас Јана.

Ето вам га мога кумства!
Ето вам га мојих жеља!
Ето вам га моје песме!
Ето вам га мог весеља!

XLIV

Моје небо, јер је мутно;
Моје сунце, — јер је село;
Моје цвеће, где год које, —
Јер је тако невесело.

Моји врти, моја поља, —
Јер је тако сузна трава;
Моје звезде, — јер се крију;
Моје доба, јер свет спава.

Моје стазе, — јер су пусте, —
Кад су моје, идем њима;
Моја гора, јер се сада
Нико о њу не отима.

Гора стрепи на све стране,
Кâ да пропаст свету слути;
Само лишће кашто шане;
Слободно је уздахнути!

XLV

Кад сам на свет овај пао,
На свет овај magловити,
Кажу да сам много плакô,
— Не сећам се, може бити.

Кад се магла ведрит поче,
Па ми зорин зрак засвити,
Кажу да сам много певô,
— Не сећам се, може бити,

Ал' кад стиснем болно чело,
Кô кроз сан се сећам свега, —
Да сам увек тајно зебô .
Од проклетства данашњега.

XLVI

Док имах срећу пуну,
  Свету је нисам крио;
У песме сам је слио:
  «Прими је, свете мио!»

Сад бих да падне на ме
  Целога света туга;
У срећи сам онако,
  Сад 'вако тражим друга.

XLVII

Други на гроб плоче мећу
И ваљају на њих хриде,
Е да спомен дуже траје,
Да с' гробови даље виде.

Нека ради ко шта хоће,
Слободно је, свак по своме,
А ја мртве моје дижем,
Па у срцу носим своме.

Гроб је и то, ал' на њему
Душа моја цркву зида.
Гроб је и то, и на њему
Од бола је пирамида.

Кад ја умрем, бол ће пасти,
Ал' ће с' бршљан ширит јаче,
— А остаће можда дуже
Него плоче и крстаче.

XLVIII

»Разумеш ли шта је свет?»
Питô ме негда среће лет.

»Разумеш ли га сад?»
Пита ме горки јад.

— Тад рећи нисам хтео;
Сад рећи — не бих смео.

XLIX

Лепо ли ми описујеш
  Оно дивно, силно море,
Кад маина дланом меким
  Разглади му с чела боре.

Па још ноћца кад заплави,
  Па затрепте звезде мило, —
А теби се тако чини,
  Да се море с небом слило.

Оно море, што кад рикне,
  Задршћу се даљни крајн. —
Та страхота, даклем, уме
  Да се стиша и затаји!

Ко га гледа, не би рекô
  Кол'ко с' у њем' мртвих снова,
Кол'ко с' у њем' изгубило
  Жеља, нада и бродова.

Ох, причај ми, причај јоште —
  Груд се моја од тог шири,
Даклем, море, силно море,
  Тако уме да се смири!?

Аој Боже свемогући,
  Молим силу твоју јаку,
Дај и мени — мојој души,
  Површину барем таку.

L

Молио сам Бога крепко,
  Што га мољах Бог ми даде,
Те ми с' чини душа моја
  Да ј' и она море саде.

Легли вали, па заспали,
  Као вишим чудом неким;
Маина им богомдана
  Чело глади дланом меким.

Па сад плави, ноћи света!
  Треперите звезде мило!
Ево море — душа моја —
  Уједно се с вама слило.

На зрцалу душе моје
  Огледа се месечина.
— Ко те пита, ко ли хаје,
  Што је доле у дубина.

Ко те пита, ко ли хаје,
  Кол'ко ј' на дну мртвих снова,
Кол'ко с' у њој утопило
  Жеља, нада и бродова!

LI

Од чега си, Боже, срце знао створит?
— Најпре куша срећа, да л' ће га уморит
Плахом силом јурне, да га огњем спржи,

— Срце се одржи.
За њом дођу боли, — лед и мраз га сколи,
— Срце им одоли.
Хај, читаво гробље на срце се слеже,
— Срце не подлеже;
Хај, читаво гробље у њега је стало
— И још нешто мало:
Јоште једна плоча, — јоште једна стена,
У њој урезаних некол'ко имена, —
С њима с' певô, плакô, ништа им не скриви,
— А сад су ти мртви, — макар да су живи.

LII

Тетка Мико, уђи и ти
У мој оквир црни,
Одатле ми најдавније
Спомене разгрни!

Сећам те се као виле
Која стоји сама
На извору најбистријем
Српских нам песама.

Ти си мене запојила
Овим светим пићем, —
Ти си тајно управљала
Мојим целим бићем.

Твој је живот притиснуло
  Ратних дана крило,
Нестало те — нико не зна
  Шта је с тобом било.

Неки веле: »Изгорела
  Сред оних вијора.«
— Чиј' је живот у песмама
  Тај изгорет мора.

LIII

Појте, појте, весел'те се,
Та то мени ништ' не смета!
Јер се мени тако чини,
Да вас гледам с другог света.

Појте, појте својој срећи,
Не дајте је из свог круга!
Само срећа нек је права,
Као што је моја туга.

Усклик ваша радовања
Жице срца мога њија, —
Гласи среће, — гласи бола, —
Па ипак је хармонија.

LIV

Чујем да си блед у лицу,
  А с њега се туга смеши;
Зар ти немаш таку птицу,
  Која уме да те теши?

Ако немаш птицу своју,
  Што ти гали дане, ноћи,
А ти почуј птицу моју,
  Која пева: »Све ће проћи!«

На груди ми птица слети,
  Ту рашири крила мека,
Па ми вели: »Ни бриге те,
  Свакој рани има лека!«

Па још дода: »Коло среће
  У брзом се хуку врти;
Боли твоји трајат неће,
  Ни по часа после смрти!«

LV

Да л' то беше санак,
Као и све друго?!...
— Ја уснух себе
Више овог света;
У оном вису,
Куд не стижу живи;

Нађох се тамо
— За часак само;
И за тај часак
Прегледах тајне,
Чудества многа,
И видех оком
Или душом само,
Вишњега Бога.
»Како дође амо?«
Запита ме Боже.
А ја му рекох:
Ти ми поможе!
Болове оне,
И јаде големе,
Које си ми дао,
За часак један
Под ноге сам мет'о,
На њих сам стао.
Тако се дигох
И — до тебе стигох.

А Бог ми рече:
»Сад се врати доле,
Па поштуј јаде,
Поштуј своје боле,
И носи свима
Земским патницима
С поруком Божјом
Најлепшега дара:

Бол нека вас диже,
Нек вас не обара!»

И ја сам о том
Премишљао дуго
— Да л' то беше санак,
Као и све друго...

LVI

Имао сам сестру једну,
Јермилом се звала,
У Иригу питомом је
Вечни сан заспала.

Сахранисмо ј', — а гробље је
Тад на брегу било,
Било брегу на обронку,
Пак се одронило.

Сестро моја, нежни цвете
Старих успомена,
Нит' је срећа, нит' несрећа
Што ти гроба нема.

Ја и тако к небу гледам,
Ту им тражим лика,
Кад се сетим мојих милих,
Драгих покојника.

LVII

Кад нам мили на пут пођу,
Пуни смо жаљења,
Рукујућ' се говоримо:
»Збогом, — до виђења!«

Лепе речи, топла нада
Из груди их креће;
То велимо, то желимо
А — биће, ил' неће.

Ал' кад мили у гроб падну! —
Ни то ништ' не мења, —
Зар не смемо и тад рећи:
»Збогом, — до виђења!«

LVIII

Већ девет година на ранама леже,
Кô девет копрена,
Одатканих, оплетених нитом
Уздисајних трена.

Већ девет година на ранама леже,
Кô девет копрена,
Над срцем ми, над иконом, где је
Жива слика њена.

Све више копрена на ранама леже,
Ту на левој страни;
Тај живопис Божји и време га чува
И време га храни.

LIX

»Видиш ону звезду горе«,
Астроном ми један реко̂,
»Мозак стане кад помислиш,
Како ј' звезда та далеко.«

»Далеко је, високо је, —
Сто година дугих прође,
Докле њена светла зрака
До нашега ока дође.«

»Ми видимо звезду ову,
Видимо је како трепти,
А ње можда давно није,
— Верујеш ли?« — Верујем ти!

Јер с' и мени кашто чини,
Усред ноћи сам стојећи,
Ко̂ да чујем слатке гласе,
Ко̂ да чујем миле речи.

Чини ми се ко̂ да видим
Светло лице звезде своје;
Ја је видим, ја је видим,
— А ње давно нестало је...

LX

У сну, дабогме, у сну,
  И где би другде било,
Дође ми моја мајка
  И поздрави ме мило̀.

На моје тешке јаде
  Спустила своје очи,
Утишаше се јади
  Небеском неком моћи.

У сну, дабогме, у сну,
  Дођоше друзи мили,
И стиснуше ми руку,
  Сумор ми разведрили.

У сну, дабогме, у сну,
  Дође ми моја драга, —
У сломљеним груд'ма
  Разви се нова снага.

И пролеће се засја
  У души мојој тијој,
А заигра ми срце,
  И почех певати јој.

У сну, дабогме, у сну,
  Деца ми стигла мила,
И одмах сам их позно̂,
  Ма да им никла крила.

Па свако руку стави
  На једну моју рану,
А то је било као
  Да мелем на њу кану.

Будан сам, опет будан,
  И опет... али нека,
Даклем, на оном свету,
  Онде те мелем чека.

LXI

Сад разумем вечност шта је,
И бескрајност колика је.

Ко је мери мером среће,
Тај је никад схватит неће.

Ако хоће да је схвати,
Мора боле осећати.

Срећан срећом за њом гине,
— Ал' остаје још празнине.

Њена с' међа тужном крије,
— Ал' бол ипак испуни је.

LXII

Гроб је трулеж, — он не уме
  Брзо пепô стварат, —
Ту смо близу, кад ће мртве
  Живи огањ згарат.

Ако тада будем имô
  Живих пријатеља,
Сетиће се мојих тихо
  Прошаптаних жеља.

Ломачу је разбуктати
  Да гори поштено,
Сагореће тело моје,
  Сагорет и њено.

Са топлотом у вис лети,
  Што се не пепели,
Што остане, жа̄ра прима
  Више се не дели.

Стаклен-жа̄ра радо прима
  Ту спојину јаку,
Па нек стоји ма где било,
  Само не у мраку.

То би била последња ми,
  Верујте, не мала;
А добрима пријатељ'ма
  Напред велим: Хвала.

LXIII

Окер, кармин, ултрамарин,
  То су само бледе шаре,
Да су сузе разне боје,
  Ја бих от'шô у сликаре.

Моловô бих слике ведре,
  Све што оку вашем прија;
Месечина како ј' мека, —
  Како звезда јато сија.

Како лепо зора руди; —
  Како с' дивно сунце рађа; —
А на мора мирних груди'
  Како сретно плови лађа.

Како у вис шева лети; —
  Како неву грли срећа; —
Како красно ружа цвета;
  Како ј' живот пун пролећа.

Таке слике ја бих свету
  Брже него песму дао,
Никад ником не бих рекô,
  Чиме сам их моловао.

LXIV

Ко је тужан, нек не тражи
  Туге нове,
Доста му је, доста му је, —
  Нек не чита песме ове.

Ко је срећан, нека грли
  Своје снове,
Нек не мути ведру душу, —
  Нек не чита песме ове,

Ко их чита, нека прашта
  Слаботану,
Kâ што прашта мутном небу,
  Плачном дану.

LXV

Волео сам негда цвеће,
  — И сада ми јоште прија —
Ал' сад волим нешто веће:
  Деца су ми најмилија.

У деци је света клица,
  Нова моћ се у њим' крије,
Бољи свет би могô нићи,
  Кад би знали развити је.

Волим дечју чисту душу
  Посматрати, неговати;
Ако с' после унакази, —
  То бар нећу дочекати.

LXVI

Месечина кад прелије боле,
  И кроз јаде дуне поноћ сива,
Замирише од горе до доле, —
  И обоје у једно се слива.

Размакну се простори бескрајни,
  Растворе се времена таласи,
Тад задршћу васионе широм
  Тихих звона надземаљски гласи.

Васиона храмом се саздава, —
  Христос сиђе с иконе престолне,
Из путира, где су општи боли,
  Причешћује појединце болне.

Из путира, где су општи боли,
  Свих срдаца, свикол'ких времена,
С честицама и суза и крви,
  За патнике што је проливена.

Ко окуси, миром се озрачи,
  Осети се целином исцељен,
Није више самоћом пригушен,
  Није више од света одељен.

Многи дођу, ал' су још неспремни,
  А анђели тад запоје кругом:
Иди, иди, па се скоро врати
  С пречишћеном, с узвишеном тугом.

LXVII

Пале сузе, — не из ока
Већ из срца ојађена,
На увелу ружу пале, —
То је сада роса њена.

Ноћ је била. Зором рано
Зраци сунца засијаше;
Жарко сјају и певају:
»Овако се сузе суше!«

Друге ноћи: опет сузе
На остатку мртве руже;
Опет веле топли зраци:
»Овако се сузе суше!«

Тако било цела лета,
Сузне капи сунце суши;
Лето прође, јесен дође,
И зима се запенуши.

И северци на сухору
Ружиноме сузе гледе;
Камен пуца, они веле:
»Овако се сузе леде!«

Следише се росне капи
Да се с њима ружа кити.
То последње сузе беху, —
Престало је срце бити.

LXVIII

Помисли се, — нису ране
Само теби дане;
На свету је много бола,
Свуда на све стране.

Теци песмо, поточићу
Порушена нада,
Изгуби се у пучини
Општих, вечних јада!

LXIX

Нешто си рећи хтела
Кад више ниси могла;
Уста ти беху нема,
— Ал' суза ти помогла.

Онда сам сузу збрисô,
Сад је разумем тек,
Ти с' чеду нашем, Смиљки,
Видела кратак век.

А сјајак у тој сузи,
И тај разумем сад, —
Твојој је српској души
У деци био над.

И ти си рећи хтела:
  »Кад Смиљку отме ноћ« —
Разумем, ох, разумем! —
  Ал', где ми је та моћ?...

И испуни се слутња
  Самртног часа твог,
Мезимче моје драго,
  И то ми узе Бог.

Сад често у сну чујем
  Дечице моје глас:
»Где год је Српче које,
  Љуби га, ради нас!«

И тог је гласа тако
  Рајски утешна моћ,
Од гласа тог се ведри
  Жалости моје ноћ!

И читав врт се створи,
  У њему цвећа шар, —
И ја по врту ходим
  И берем цвеће, стар.

Па вијући умрлим
  У спомен невен сплет,
Чини ми с' ка̂ да грлим
  Цео будући свет.

Ко ће као љубав

Гора гору не мож' грлит,
  Не да долина;
Дан не може дан пољубит,
  Ноћ је међ' њима.

Ал' на гори овде момче,
  Онде девојче;
Они ће се грлит, љубит,
  Данас довече.

Дуго уста неће моћи
  Да се растану,
А у то ће и два дана
  Да се састану.

Горо, горо, долина вас
  Залуд раставља;
Дане, дане, ноћ вас дели,
  Љубав саставља!

Шта ми је старац приповедао

Пре педесет лета ј' пошла
  Нашег брака срећна лађа,
Ја сам био млад кô капља,
  Она ј' била јоште млађа.

Првих дана по венчању,
У тепању милом, лаком,
Назвала ме: својим старцем,
— Ја њу назвах: својом баком!

Она мени: »Мили старче!«
А ја њојзи: »Бако мила!«
Смејасмо се лудом послу, —
То је наша шала била.

Ми с' навикли на те речи, —
А зашт' не би? — ружне нису,
А године летеле су —
Педесет их већ на низу.

Лепо ли смо живовали
Кâ у мирном рају каком,
И сада ме старцем зове,
Ја њу и сад својом баком.

Те су речи сад већ збиља —
Збиља, богме, Богу хвала!
А нама се тако чини
Као да је и сад шала.

Приморкиња

Сваког јутра и вечера,
После сна и рада,
На обали морској чека
Приморкиња млада.

Гледа оне пусте путе,
На ким нема трага:
На те ј' путе испратила
Свога војна драга.

Још га нема, не враћа се,
А њу бриге вуку, —
Ово ј' место њојзи свето:
Ту јој стисн'о руку.

Ту још брује оне речи
Друга миленога:
»Надај ми се, љубо моја,
Мајко чеда мога!«

Љуба гледи море сиње,
Море љубу младу —
Обикли се, они живе
У најбољем складу.

Сиње море дише плимом
И осеком туди —
Исто тако, исто тако
Кô и њене груди.

Морем блуде поветарци,
Невидљиве сени —
Исто тако, исто тако
Уздисаји њени.

Поветарци, уздисаји —
Они се не деле;
На сусрет им лете птице
И црне и беле.

На мору ћеш увек видет
Далеких бродова —
Исто тако плове нади
Морем њених снова.

Посестрила с' морем сињим
У јави и сању,
Сродила се с морем сињим
У дугом чекању.

Она носи на дну срца,
Носи војна жива —
Сиње море у дубини
Њега мртва скрива.

Зебња у рају

Оженио с' младић
Топлотан и зрео,
Могао је наћи
Крин без пеге бео.

Па где нађе љубу?
Где је узгред стигô:
У греху је нашô,
Из греха је дигô

Пољупцима првим
Спрао прошлост њену,
Кликнуло му срце:
Имам добру жену!

А она га душом
Покајничком крили,
Шапуће му тихо:
Спаситељу мили!

Она му је анђô
У новоме небу;
Љубе се и штују —
Ал' у рају зебу.

Сетиће се људи,
Каквих има свуда,
И дотаћи ће се
Њена нерасуда.

Суседкиње могу
Да је преко гледе,
Пакоснице могу
Да је и увреде.

То је страховање
Њиног мирног дома,
И рај њихов стрепи
Од тог страшног грома.

А ја кад год прођем
Поред тога стана,
Хтео бих да станем
Ка̂ стража незвана,

Да отуда викнем:
Људи грешна света,
Не рушите срећу
Која вам не смета.

Зашто је Даничић променио презиме

Зашт' је Ђуро, врли Ђуро
  За млађанства прве росе
Узо̂ на се ново име,
  Даничићем назвао се?

Где је корен том имену,
  Где је извор, где је грађа?
То се пита и на то се
  Одговара и нагађа.

Једни 'вако, други 'нако
  — И без добре воље није —
Ал' се види е се хоће
  Нешто треће да добије.

Док истину не дознамо
  (А та ће се тешко дати,
За њу оно што ј' најлепше
  Најрадије веровати.

Оних седам Даничића,
  Што их српски гуслар гуди —
Има л' кога да не призна:
  То су били узор-људи.

А »Данице« нашег Вука,
  Оне књиге тако мале,
Зар те нису нове стазе,
  Нове путе обасјале?

Па де, зашт' је врли Ђуро
  За млађанства прве росе,
Узô на се ново име,
  Даничићем назвао се?

Даница је била нека
  (Припомози, машто моја!)
Кô најлепши руменцветак
  Најлепшега перивоја.

Један поглед богомоћан
  Ком одолет није мого̂ —
Он разбуди жар у груди
  Учењака, филолога.

Ка̂ н а н о в о да се роди,
  Да му с' н о в а душа дала...
Он затреба н о в о име,
  И љубав му кумовала.

И то име ки̏м се данас
  Цео један народ дичи...
Али стан'мо; то је доста,
  Ближе с' тајни не сме прићи.

Љубав му је кумовала.
  — Љубав има своја права,
Ка̂ и слава што ће да му
  Спомен вечно обасјава. —

Па зар кога прати ваља
  Од божанског оног плама?
Зар је љубав срам за кога?
  Срам је тад и младост сама.

Та зар љубав са науком
  Упоредо не сме стати?
Што се свачем срцу дало,
  Зар се њему не сме дати?

Та зар да се љубав крати
  Само њему... и то коме?...

. . . .

  Побратиму Бранковоме!

Ма да ј' Ђуро живот прово̂
  У науке збиљском храму,
Ал' најлепши зрачак Божји
  Не дам збрисат с живота му.

Дично име, Даничићу,
  И извору твојем хвала!
Слава те је у вис дигла,
  Ал' је љубав кумовала.

Једној девојци

Воли те отац, воли те мати,
  Воле те сестре, воле те браћа;
Ја нисам чуо да ко са тебе
  Свој поглед брзо, мргодно враћа.

Воле те болни, воле те гладни,
  Срцу т' и руци кликују: хвала!
К теби се журе, ширећи руке,
  Где год те виде дечица мала.

Воли те куца, воли те цица,
  Воле те пчеле, зналице цвета;
За тобом трче пилићи мали,
  Канарица ти на раме слета.

Једино т е б е покудит не зна
  Злорека стрина, пакосна прија;
Воли те моја старица мајка —
  Па што те не бих волео и ја!

Рузмарин

Млада мома неговала
  Зелен рузмарин,
Штоно га јој поклонио
  Газда-Лазин син.

Свако јутро устајала
  Раном зорицом,
Свој рузмарин заливала
  Бистром водицом.

Зборила му: »Ал' си красан,
  Рузмарине мој!
На срце ми, у душу ми
  Пада мирис твој«.

А рузмарин усуди се,
Шапће — учи је:
»У сватови ја миришем
Мало друкчије.

То ти не знаш, луда млада,
Сад ти рекох, знај!
Ако мислиш да те варам,
А ти покушај.

Оно момче давно чека,
На то навија:
Мене шаље да му будем
Проводаџија«.

Дивна ј' мома кад је румен
Стида облије.
А рузмарин замириса
Најсватовскије.

Одзив

Кад те прваш видех
Посред друштва живна,
Хтедох те упитат:
Је л' ти име Дивна?

Састајô се с тобом
И за те разбирô, —
А што год сам чуо,
Кâ да ј' голуб бирô.

Верово̂ сам радо,
Ал' загледах дубље;
Скрите се, голуби,
Ово ј' надголубље!

Певају ти очи —
Блажен ко их слуша!
Не певају очи,
Већ то поје душа;

А душа ти поје,
Јер је мирна, сјајна,
Не зна шта су вали,
Не зна шта је тајна.

Ружичаста уста
Са осмејком благим —
Благо ли срећнику
Ког назову д р а г и м!

Гледо̂ сам те често,
Женског рода дико;
Ти једном упита:
„Што ме гледаш, чико?"

На то ти се песма
Истом сад одзива:
То ти нисам реко̂,
Док си била жива.

Моја љубав

То је славуј мали,
Ал' сломљени крили —
Већи су му јади
Крила саломили,

Па како ће, тужан, песмице да поје!
Ћути, душо моја, ћути, срце моје...

То је поток мали,
И сребрени вали
Са висине веће
У бездан су пали,
Па је поток мали
Изгубио пута,
И по стењу пршти,
И по мраку лута.

Он жубора нема, сами јаук то је,
Ћути душо моја, ћути срце моје.

То је листак мали
Откинут са гране,
Који олуј бесни
Носи на све стране...
О увели листе,
Пре времена свога,
Кад ћеш наћи мира
Ал' и гроба твога?

И где ти је живот? О, све је занаго
Ћути, душо моја, ћути, чедо драго.

Славуј тужно поје
А поточић јечи,
Ветар листић носи
А чују се речи:

Збогом, драго моје... некадање благо,
Збогом, душо моја... збогом чедо драго.

Под тополом

Под тополу једну стару
Лишћа само с' налич' сéда,
У хлад легох, па је мољах
Да ми штогод приповеда.

Лахор чини: ћарли, ћарли
Преко мога чела бледа, —
Ја заклопих трудне очи,
А топола приповеда:

»Пре толико и толико
— Ја не бројим годе радо —
Лежало је у мом хладу
Једно момче голобрадо...«

Леп почетак. Хајде даље!
  И док жељно слушат стао,
Учини ми с' као да се
  Неки старац накашљао.

»На срце је руку метн'о,
  Kâ да отуд срећу зове;
А кад заспа, ја завирих
  У његове слатке снове.

Снови беху то румени
  Као мајска ружа што је,
Таке санке хтело б' гледат
  Још једаред лишће моје.

То не беху санци бурни,
  Већ полети младе душе:
Сама вера, над и љубав
  Као да их задахнуше;

Један уздах, кâ да свету,
  Целом свету поздрав шаље...»
Ја тад скочих, протрх очи:
  »Стан', тополо, немој даље!»

Јасика

У черги је поникао
  Овај цветак црне масти; —
На ком месту, у ком крају
  Можда ни сам не зна каз'ти.

Цео свет јој домовина,
  Јасика јој часно име, —
Ал' не стрепи ни од чега,
  Ни од ветра ни од зиме.

Само мало, само малко,
  Рекао бих, порумени,
Кад спомену једно име
  Родитељи њени.

Бујна коса таласа се
  Преко плећа обла, пуна,
Као вали кад засуше
  Прадеда јој Фарауна.

Замисли се свом дубином,
  Као оно мирно море,
Онда ћути, дуго ћути,
  Само очи много зборе.

Ретко бива да с' насмеје,
  Али то ти тако годи,
Кâ из недра тамне ноћи
  Јасан месец да се роди.

Не видим јој никад суза,
  Не чујем јој уздисаје,
Нит' ком прича своје снове, —
  Та забога — Циганка је.

Можда ће и врачат знати
  Кад с времена буде стара,
Ал' то сада још не уме,
  Нехотице тек очара.

Невина је

Невина је кô голупче,
  Не зна на чем жито расте,
Ал' јој очи, ал' јој очи
  Ипак тако ђаволасте.

Ја је тако гледам често,
  Гледô бих је гладан, жедан;
Пред њом стојим тако смеран,
  Као да се исповедам.

Осећам јој мирис душе,
  Па у себи зборим тио:
То је душа у којој се
  Рај са паклом измирио.

Чемер-дека, Пелен-бака

(Пародија песме „Сабља-момче, Цвет-девојче")

Љубило се двоје стари',
Обадвоје с наочари,
Пелен-бака, Чемер-дека,
Љубили се тек по века.

Кад је прошло пола века,
Разболе се Чемер-дека,
Грозница га тресе јака,
Двори њега Пелен-бака,
Залаже га слашћу сваком:
Комовицом старом, јаком,
Киселицом сланом, млаком,
И кржаком и тубаком.
Ал' беседи Чемер-дека:
Пелен-бако, нема лека,
Под главу ми још што мети,
Ја ти нећу преболети;
Већ чу ли ме Пелен-бако,
Чуј, ако ме волиш јако,
Кад ме стара закопате,
Сви се с гроба кући врате,
Кад онеми поноћ тија,
Кад се даћа изопија,
Из гроба ћу к теби доћи,
Ти ћеш са мном у гроб поћи.
Сад се много суза лило,
Већ је дуго време било,
Затим старац стаде зеват,
Пелен-бака ста запеват,
У руку му свећу стисну,
Старац умре, бака врисну.

Купала га бака сама
Чистом водом и сузама,
Обуче га, намести га,

Целива га, изгрли га.
Па се дигли црни свати,
Да се дека у гроб прати,
У гроб, у гроб, више кога
Била грана сухог глога.
Кад је деку земља скрила,
Пратња га је оставила.
Ал' остаде Пелен-бака
Сузна, јадна и нејака,
Па на деку мислећ' свога
Изњињала грану глога,
Поштапа се, оде кући,
Спомињући, уздишући.
Мили Боже, ево ноћи,
Шта ће бака у самоћи,
Већ сакупи шуре, прије,
Својту, куме и комшије.
Обичаје наших стари'
Неће стара да поквари.
Грдна жалост чаше суши,
А све старцу с покој души.
Вечна памет — земља лака —
Шапућући пије бака,
Добри гости тешили је
Кô обично где се пије,
Кад већ нису могли више,
Сви се кући изгубише
Оста бака пуна, сита,
Утешена и напита,

Те помоћу глогов штапа
И на кревет већ натрапа,
Где ће лећи да се пати,
Ах, па онда и — заспати.

Кад је било глухо доба,
Затресе се цела соба,
А кроз прозор вихор дуну,
Те начини праву буну,
То би жижак угасило —
Али жишка није било:
И петô би у сну стао',
Од страха се промешкао',
Да га јуче нису гости
Поручали баш до кости.
А у соби код дирека
Створи с' онај Чемер-дека,
Кô озебо дркће цео —
На њему је покров бео.

«Душо моја, Пелен-бако,
Ах, не рчи тако јако,
Слушај добро, није шала
Знаш ли шта си обећала?
Ми мртваци реч држимо,
Обећања бележимо.
Зато хајде, гроб те чека.
Кад је рекô ово мало,
Око му се засијало

Пред баку је био стао,
Па се мало накашљао.
Кашаљ му је такав био,
Да је баку пробудио,
Јер кроз ухо мозак дере
Кô последњи глас тестере.
Прекрсти се Пелен-бака
Па се лати глоговњака,
А повика из свих груди:
»Вампир, људи! Вампир, људи!«
Па дохвати уз ту хуку
Свога старца по кауку,
Те побеже Чемер-дека,
Ал' у глогу има лека.
Глоговина старца смири,
Нит' се више повампири.

Љубавне песме

(једног политикера)

1

Лепа ли си, душо моја,
Нигде нема таке моме,
Коса ти је златна була,
Очи су ти две дипломе.

Два образа, два барјака,
Црвене се преко лика,
Ко те не зна мислио би,
Да си права република.

Али неси, неси, неси.
Узалуд те песмом дирам,
Срце ти је хатхумајум
Против њега протестирам.

II

Откад чезнем, откад венем, —
Већем и сам не знам датум;
То је мени додијало,
Сад ево ти ултиматум.

Угледај се на Гајету
Да ти будем Чиалдини,
Да ти с' клањам као Турчин
Својој Меки и Медини.

Ти се смешиш, па ме тапкаш
По рамену два три пута, —
Загрли ме кô што треба,
А мани се ти штатута.

III

Ти ме знадеш, душо моја,
  Да сам сталан, да сам веран,
У верности камен сињи,
  У лудилу неизмеран.

За тебе бих главу дао,
  Ма да немам дупликата;
А на твоје златне речи
  Отишô би до рајхсрата,

Па допусти да се дивим
  Како око твоје сија,
Заљубљеном, залуђеном
  Куд ће већа концесија.

IV

Птице поје разне ноте,
  Зефир зуји операте,
А ја седим у самоћи —
  Све једнако мислећ' на те.

Жеље су ми меморандум,
  Уздисаји депутарци,
Па их шаљем твом престолу,
  Ох, прими их, не одбаци.

Ох, смилуј се, превисока,
  Бар ме ћуши, ил' уштини,
Нек је спомен од тебека,
  Све то мени добро чини.

V

Ко то теби тако лаже?
  Ко то теби реферује?
Ко то жели да ме јадна
  Из твог срца интернује?

Добро, добро, нека буде,
  У Кајени, ил' Сибиру,
Ја ћу увек мислит на те, —
  Али тешко твоме миру.

Ах, смилуј се, док си лепа,
  Док још љубав твоја прија,
Кад се збабаш, омршавиш,
  Не треба ми амнестија.

С опроштењем

После подне от'шô тата
  Отишла и мама,
А девојка с момком села,
  С опроштењем, сама.

Вредна цура не дангуби,
  Већ мараму руби
А момак ју — баш је ђаво!
  С о п р о ш т е њ е м — љуби.

Сва се цура запурила,
  Мора да се љути,
Али за то сиротица
  С о п р о ш т е њ е м, ћути.

Кад се љуби с о п р о ш т е њ е м,
  Брзо лете сати, —
Наједанпут стаде тата
  С батином на врати.

После сунца грми, сева,
  То се тако мења,
Вошти тата обадвоје
  И без о п р о ш т е њ а.

Е сад гледај, нит' је момак,
  Ни девојка крива,
Ал' то тако — с' о п р о ш т е њ е м
  Врло често бива!

Девојачка питања

Док је Тина од шесн'ест година
Срцем бира, ум не штрапацира,
Само нек је младожења леп,

Па ма празан био џеп —
Онда пита само:
»Какав је?«

Кад је Тина двадесет година,
Тад се брине за звања, чине,
Већ не пита јесу л' црни, плави,
Само су јој титуле у глави —
Онда пита само:
«Шта је?«

Кад је Тина од тридес'т година,
Бриге тушта, помало попушта;
Ал' се држи још поноса свога;
Неће поћи било ма за кога —
Онда пита
»Који је?«

Кад је Тина четр'ест година,
Онда хита, па много не пита.
»Ко је?« »Шта је?« и »Какав је?« прође,
Па сад само то питање дође,
Онда пита:
»Где је?«

Чудна фрајла

Чујте само шта бенета
Фрајла Бета (од 50 лета)
Фрајла Бета 'вако вели:
»Донде ј' младост, док се жели;

Моја душа љубав иште, —
Груди су ми још огњиште;
На том месту негда врелом,
Лежи нешто под пепелом,
Лежи неки грумен мио,
Што с' у пепô само скрио,
Кога пламен јоште није
У пепео претворио.
Тај је грумен горô много,
А и сад би јоште могô,
Да с' на бели папир стави,
Писат песме о љубави.
Под пепелом то је —
То је сунце моје,
То је канда жар...»
Varum nicht гар?!

Нарав се мења

Мали Стева познао је
Неку малу Зуцу,
Стева има малу цицу,
Зуца малу куцу.

Мали Стева све се туче
Са маленом Зуцом, —
Мала цица 'лепо живи
Са маленом куцом.

Ал' се нарав брзо мења —
Напред могу каз'ти:
Друкчије ће све то бити
Када пиљеж дорасти.

Кад дорасту — онда цица
Неће волет куцу,
Кад дорасту — онда Стева
Неће мрзет Јуцу.

Јашино страданије

(Читава балада)

I

Од кад Пелу проси Јаша
Година је већем друга;
Пела има два салаша,
Јаша има — доста дуга.

Па злобан би човек био,
Ко би рекô за њих двоје;
Е их није Бог створио,
Да се нађу, да се споје.)

Хеј, та кад би Пела знала,
Д ај' у Јаше љубав права,
Она би му руку дала,
— А Јаша је уверава:

«Нашто, Пело, време губит!
Та сумња је увек страшна,
Зар се не мож' силно љубит
Удовица двосалашна!?»

Што у дугу човек грца,
То је мука сасвим друга, —
Ал' зар онај нема срца
Који има доста дуга!?

II

Опет данас Јаша стиже,
Па на срце руку диже,
Срце стиска, срце гњечи,
Па ће онда 'вако рећи:

»Хладна Пело, ледна Пело,
Смем ли мало ближе стати?
Срце ми је тако врело,
И тебе ће загрејати,

Моја љубав није мала,
Моја љубав није шала,
Ох, тако ми Божја лица,
Срце ми је жеравица!»

Тек то рече, ал' — гле дима!
— Пела скочи па јаукну,
Јашин прслук на грудима
С леве стране огњем букну.

Та то није тек онако...
Већ и смрди (кô у прози)...
Пело, Пело, шта ћеш јако?
Сипај воде, дај помози!

А шта ј' било?-Било ј', боме,
Што у многих бива браћа:
У прслуку Јашиноме
Била ј' пакла сумпорача.

Па кад Јаша руком зграби,
Да покаже где су јади,
Сумпораче — враг им баби! —
Даше тему тој балади.

Бела ј'

Бела ј' као снег и креда,
Кô паперје оно меко,
Бела ј' боја њена лица
Кô кисело млеко.
Бела ј' њива њена чела,
Њена врата, њених плећа;
Бела ј', бeља од папира,
И од сира и од креча.
Бела ј' рука до рамена,
Бела ј' боја њена тела,
Бела ј' зора њених зуба,

Бела ј' она, бела ј' цела.
Бела ј' цела, — па још уз то
Удала би с' радо, знај!
Ко је узме: његов биће
Цео тај
Белај.

Спасење

(Легенда)

I

Макрена је лепа мома,
Црна ока, стаса вита,
Дуге косе, врата бела,
Брза, лака, поносита.
Њена душа није с поља,
Да је краси кô колајна, —
Гојко јој је често рекô:
»Ох, Макрена, ти си тајна!«
Макра има беле дворе,
Има башту пуну хлада,
У пољу јој стадо пасе,
Има њива, винограда.
Од оца јој оста новца,
Кажу блага преголема,
Макра има свега доста,
Само јоште — војна нема.

II

Лако ће се војно наћи,
Лако злату кујунџија,
(— Баш не мора кујунџија,
Може бит и трошаџија):
Ено, Гојко у њу гледи,
Кô у воду жуто паче,
У њу гледи, у њу пиљи,
Кô у жижак мало маче.
Ал' кô вода што је хладна,
Кô што жижак трепће, ћути,
И Макрена тако ради,
Можда хоће да га љути.
Ал' то Гојка већма дражи;
Што га тако дуго пати?
Хоће-л' бити зло, ил' добро?
Ко то може напред знати!
Гојко знаде да је Макра
Тако лепа као вила;
Гојко знаде да ту има
Пуста блага изобиља;
То га знање тако тишти,
Чисто клеца од притиска, —
Све то знаде, само не зна,
Да ј' аспида василиска.

III

»Хоћеш, Макро, моја бити?«
Макра неће да се реши, —

»Зар ти, Макро, нисам мио?«
А Макра се само смеши.
Он је моли; она гледи,
Како паук муву мучи.
»И ти мене мучиш тако!«
Макра само усне пући.
»Од јада ми срце пуца!«
Макра хода па певуца.
»Загрли ме, тако т' Бога!«
Макра глади пинча свога.
То је много, — Гојко скочи, —
Он ће њу сад да уцвели:
»Збогом остај!« — И он оде
Преко мора у свет бели.

IV

Сад и Макру јади тиште,
Што начини од зла горе,
Њој је, Гојко мио био, —
Сад међ' њима лежи море.
Једног јутра Гојко шетô,
Баш је брао поморанџе, —
По свету је писмо ишло,
И сад, ево, ту га нађе.
Кад прочита писмо њено,
Очи му се засузише,
Очи таре, опет чита,
Ево шта му Макра пише:
»Ако дођеш за три дана,

Ако дођеш преко мора,
Онда ће ти љуба бити,
Твоја Макра из — Котора«.
Гојко не зна шта да ради
У љутини нових брига,
Шта да ради с писмом овим:
Љубио би, дерô би га.
Буде-л' ветра који треба,
За ћу стићи, — тако суди.
Али ако и ти ветри
Макренине буду ћуди, —
Онда збогом, моја срећо,
Збогом, жељо мога срца!
То је рекô, па је от'шô
У галију да с' укрца,

V

Већ два дана како броди,
Већ се види Котор бели,
Нек потраје ветар с леђа
— Он ће стићи својој цели.
Наједаред преста ветар,
Који тера Котор-граду,
Окерио други дуват,
Па све у нос и у браду.
Ветрови су кâ и жене,
За час ћуд им друга дође,
На галији ћувегија,
Место напред, натраг пође.

Гојко вришти, Гојко пишти,
Груди му се колебају,
Понда клече да се моли
Светом оцу Николају:
«Ох, ако си икад, свече,
Чију молбу услишио,
Крени опет добре ветре, —
Овај ветар баш је зао.
Не стигнем ли до вечери,
Куд ме анђô среће звао,
Онда Макра није моја, —
Јао, јао, — јао, јао!«
Свети отац Николаје,
Он над морем увек бдије,
— Зато ни сад превидео,
Ни пречуо ништа није.
Ал' не хтеде да услиша,
Ове молбе, ове вриске.

. . . .

Тако ј' светац Гојка спасô
Од — аспиде василиске.

Кад ја умрем

Кад ја умрем — биће скоро —
Урежʼте ми на гроб ово:
Не верујте, сестре, момку,
Ко би њему још веровô

Њему ј' чаша што и драга, —
Кад је жедан за њом лети;
Док му једна на уснама,
Већ му друга на памети.

Драга му је што и чаша, —
Лакомо се за њу маша:
Мила су му уста њена,
Док је пуна и румена;
Њом се хвали међ' јунаци,
Док му годе њени зраци —
Кад испије — тад је баци.

А јао

Месечина благо сјаје
  Одозгора,
А њих двоје сами стоје
  Код прозора.

* * *

Она ћути, ништ' не вели
  Ту стојећи, —
А он бира све најлепше
  Слатке речи.

*
* *

Приповеда срца свога
  Сан на јави;
Говори јој о пламену,
  О љубави

*
* *

Говори јој о дивоти
  Зимска раја;
Говори јој дуго, дуго,
  Нема краја.

*
* *

Поче сликат живом бојом
  Своје јаде. . . .
Наједаред скрсти руке
  Па застаде. —

*
* *

»Ох, ви канда уздишете!?
  — Сажаљевам!«
«Не уздишем — рече она,
  Само — зевам,

Жарке очи

Твоје жарке очи
  Ужегле б' цигару!
Рече Миша, гледећ',
  Невестицу Сару.

А после венчања,
  Он се нарогуши;
Очи исте, — али —
  Он не сме да пуши.

Песма

Коју је написала једна девојка кад је ступила у тридесету годину.

Ушила бих у сваку
  Мараму ил' пошу;
Уткала би у сваку
  Прегачу ил' кошу;
Увезла бих у небо,
  Па сви нека гледе:
»Нећу нећу, па нећу
  Ја да плетем седе.«

У сва села, вароши
  Слала бих плакате,
Моју бригу голему,
  Сви да је дознате;

На сваку би полицу
  Скочила са банка,
Одатле бих викала:
  »Ја сам поличарка.«

Рузмарин бих залила
  Да расте кô бадем;
Сваком попу рекла бих,
  Да молитву знадем;
Свилен пешкир дала бих,
  Проводацијама, —
Са пешкира чита се:
  «Ја сам јоште сама!»

Пољубила б' у руку
  И врачару стару;
Молила бих, молила
  Сваку буба мару,
Да ми јадној бар она
  Буде од помоћи,
Да ми каже: од куд ће
  Моји свати доћи.

Писала бих, писала,
  Не бих била лења,
Где год чујем да има
  Грчких младожења:
»Часи, дани, године,
  Као луди хите,
Људи, људи, за бога,
  Што се не жените«?

Свађа у брачном миру

(Није шала већ истина)

Често букне кроз обоје
  Пркошења жар, —
А почетак обично је
  Каква мала ствар
Место да се обавесте.
  Све се већма жесте
Реч за реч, — лудост сушта
  И све жешћа вир,"
И ниједно не попушта
  И пропадне мир.

Покварена романца

Састали се двоје
  Иза нова пласта;
Млади Лака то је
  И још млађа Наста.
                Ја гледах са пласта.

Познавô сам Лаку —
  Њега ј' љубав врела
По ноћи и мраку
  Овамо довела
                Из другога села.

Он се клео Насти,
Клео јој се живо:
Пре ће сунце пасти,
Анђô зборит криво...
То сам прислушкивô.

Ту ј' заклетву јаку
Чуо и чика-Пера,
На кукавног Лаку
Напујдао кера —
Ето ти малера.

Затрча се зеља
Отпуштен са ланца...
Поквари се жеља
Младог иностранца —
И моја романца.

Ти и ја

Ја сам висок, ти си мала —
Љубнут нам се није лако;
Али ја ћу сагнути се,
Ти на прсте дигнут малко.

Ти богата, ја сиромах, —
Разлика је и то главна;
Ал' екстреми кад се сложе
Све ће лепо да с' изравна.

Ја сам плав, а ти си црна, —
Ко ће на то још да гледи!
Коса моја, кâ и твоја,
Временом ће да оседи.

Ја сам жустар, а ти блага, —
Није л' ово миг са неба:
Да се споји ово двоје,
Пак ће бити како треба!

Ја сам момак, ти девојка, —
То је разлик понајјачи;
Ал' баш то је, — то је оно
Што нас слаже и привлачи,

Једној цури

Обрвама твојим нема мана,
Пијавице то су с океана;
Очи су ти звезде Дагестана,
Трепавице палме Хиндостана;
Уста су ти ружа расцветана
И мирисном слашћу замедљана.
Мио гласак као у ћемана,
Обрашчићи румен патлиџана.
Твоје чело парче пармезана,
А ручица батак од фазана,

Брада вреди града Коморана,
На њој младеж царског капетана,
Злата вреди твоја коса врана,
Али срце — ни луле дувана.

Опет једној цури

Кунем ти се црном ноћи
Пуном страве и милина,
Кунем ти се оном моћи
Која дрма са висина;
И тако ми твог белила
Што ти с прста лице дичи;
И тако ми твог језика
Што је бржи него ичи.
И тако ми моје браде,
И сестрице твоје младе.
Кунем ти се својом метом
Коју желим да остварим;
Кунем ти се целим светом
Да — за тебе — ништ' не марим..

Чудновато

Свака цура мисли
(А има и право):
Да је сваки човек
Неки мали ђаво.

Ипак за то свака
Девојка у коси
У вишњега проси:
Да је ђаво носи.

Ево зашто

Не љубим те ради твога
Лица бела и румена,,
Нит' те љубим ради тога
Што још ниси загрљена,
Нит рад новца, пуста блага
Што ти тата нагомилô,
Ти с' и без тог свима драга,
Свакоме си чедо мило.
Нит' рад твога силног знања
О бадету и о моди,
Нит' рад твога васпитања
Странпутице што т' одводи;
Нит рад твојих слатких жеља
Што т' из срца провирују,
Та ти имаш пријатеља
Што у звезде тебе кују,
Па ти жеље испуњују.
Нити зато, моје злато,
Што си пуна дивних фраза,
Већ једино, злато, зато —
Не љубим те — што си маза.

Слепарија

Да, — љубав је слепа,
  Тако ј' од како је,
Па она заслепи
  И клијенте своје.

Ал' слепица кад за слепцем
  Пође у корак —
Онда могу обадвоје
  Стрмекнут — у брак.

Јучерашњи сан

У крчму смо сели
  Ја и чика Сима;
Једну ицу, две ли
  Добра воља прима.

После црне кафе
  О'шли кући право,
И мој чика Сима
  »Изрјадно« је спавô.

Он је човек срећан,
  Увек слатко спава, —
Али мени данас
  Нешто бучи глава.

Све ми је у глави
  Крчмарица Лела,
Ока ватренога,
  Чела невесела.

Све ми се по глави
  Врзе и крстари
Крчмарица млада
  И њен војно стари.

Промишљено

Удала се наша
  Млада Драгомира
Пошла је за неког
  Старог официра.

Јер она у себи
  'Вако командира:
Кад официр умре,
  Тад музика свира.

А музика ипак теши
  Срце пуно јада, —
Тако комбинира,
  Драгомира млада.

Зашто се ја не женим

Није ружна Марта, —
Само да с' не карта.

Не би било замерке
Ни попиној Јели, —
Само да с' не бели.

Ни вижљавој Соки
Не би било мане, —
Само да не гледи
Момке на све стране.

У Фемке бих могао
И дуката наћи, —
Само, само да јој је
Језик мало краћи.

У Перке је дивно
И чело и око, —
Али пусти носић
Диже на високо.

И буцмаста Милка
Била би ваљана, —
Ал' је здраво ћуркаста,
То јој једна мана.

Комшиница Стана
Пуна је поштења, —
Ал' је, кажу људи,
До зла Бога лења.

А плавуша Стака?
То је право цвеће;
Узô бих је одмах, —
Ал' она ме неће.

II

Земља и небо

Ти познајеш небо
Кол'ко си га сниво̑,
А познајеш земљу
Кол' ко си уживо̑. —

Можда и јест небо
Само да га сниваш;
А земља је, веруј,
Само да уживаш.

Песник и песме

Песник:

Песме моје, што варате свет,
Певајући срећу и милину,
Певајући љубави и вину —
Песме моје, што варате свет?

Песме:

Што ће нама да варамо свет!
Ми варамо тебе сиротана,
Да ти срце не свисне од рана —
Шта ће нама да варамо свет!

Песник:

А хоћете л' варати ме верно,
Нећете л' ме оставити када
У невољи међ' хиљаду јада —
Хоћете ли варати ме верно?

Песме:

Устај, живи, бори се, на клони!
Ми смо никле у колевци с тобом, —
А над твојим нестаће нас гробом, —
Устај, живи, бори се, не клони!

Шта је живот

Шта је живот? — Чаша вина!
За тек нагох из ње пити,
Осврћем се, обзирем се
Коме ћу је наздравити.

Худог доба празни дани,
И немила пиљеж њина,
Куцају се с мојом чашом
Не штедећ' ми живот - вина.

Род и народ он ми лети
По срцу и по памети,
За кога је једнак слатко
И живети и умрети.

А кад на те мисли дођем —
Ту се даје мислит дуго:
О прошлости, стари јаде,
Садашњости, нова туго!

Па можда ћу мислећ' тако
Само клети зла времена,
Док не буде чаша празна,
Празна чаша разбијена.

Ну баш ако буде тако,
Да мој живот празно мине,
Попеваћу, приклањаћу,
Да бар други штогод чине.

Страшно вече

Ух, ала је страшно вече,
Нека страва зраком мили,
Кô да су се сви гробови
Од векова отворили.

Кô да ј' справа целог света
Наумила ноћас стати,
И сунце се чисто боји
На земљу нам погледати.

Није шала бојно поље,
Смрт и живот где се вија,
Ал' данас сам осетио
Да ј' тишина најстрашнија.

Да је сваки дан оваки,
Слутња би ме уморила,
Ил' ако сам од ње јачи,
Памет би ме оставила.

Пакосном свету

Пакосни свете, шуго међ' створењем,
Саветом бијеш, кад не мо'ш камењем;
Једовним срцем и језиком псећим
Назови-морале лијеш да се лечим.

Окан' се мене и не греши Богу,
Ја таке душе слушати не могу...
Ти кад се мучиш да ме правиш робом,
Слободан летим високо над тобом.

Ти кад ме грдиш, мене песма теши;
Мржњом ме вежеш, мене љубав дреши;
Трезан ме гониш, ја се напит смешим; —
Слатко се смешим, кад велиш да грешим.

Грешим?! — Ал' грешит сваком не уише,
А моје грехе ако ко и пише,
Анђô долети па их крил'ма збрише,
— Још сузе рони — што не грешим више.

Старац

Дршће старац кô на гробљу
Прекрхана, суха грана,
Памти својих сто година
Кô стотину љутих рана.

Одмара се на гробови
Својих сина и унука,
Гази пепô своје браће,
Без жалости и без мука.

Не моли се никад Богу,
Јер молитва вером дише,
У њем' вера кô и љубав
Одавно се истрошише.

Њега нико не ражали,
Нит' ког треба да га теши;
Одавно је како старац
Нити плаче нит' се смеши.

Док је јоште имô жеља,
Само ј' смрти жељан био,
А већ сада — камен сињи —
И жеље је изгубио.

Руке дршћу, тело зебе,
За њег' нема сунца врела;
Очи тамне, очи слепе,
За њих нема света бела.

Све му ледно, све му хладно,
Све му мркло, све му тамно —
Кад прекрсти руке мисли,
Да ј' у гробу већ одавно.

Невинашце

Гледи л', сања л' — осећа ли,
Жели л' чега, жали л' за чим?
Мало чедо, невинашце,
На криоцу миле мајке?
Зна ли да га љуби мати?
Ох, сласт га је погледати,
Пунан ти је кô кап росе
У шареном
Развијеном цвету — —
Кô да нема невоље на свету.

Тиха ноћца, небо ведро,
Месец шеће међ' звездама;
Дете прати очи горе,
За очима с' руке дижу;
Ваљда хоће коју звезду,
Ил' грумечак сјај-месеца!
Не зна искат, ни молити,
Само воли што се сјаји,
Тим би се он игрушкао.
Па се праћка и разбаца, —

Жељу пушта по звездама,
Живо, срећно, и безбрижно,
Прву жељу
У првом полету — —
Кô да нема невоље на свету.

Сит је звезда, сит месеца,
Мајка га је надојила,
Па му песмом очи склапа,
Милом песмом санак зове,
Сан му носи сласти нове,
У душу му звезде лије,
Такве, каквих нигде није.
Види мајка заспао је,
Па га спушта у колевку,
Пољуби га, љуљушне га,
Певушка му мило, тихо.
Ох, како му лице жаре,
Засипајућ' срећом рајском
Мајке гласи и уздаси,
Што анђелци
У санак му плету — —
Кô да нема невоље на свету.

За звездом

Хтедох драгом драга бити,
— Отрже се.
Хтедох света загрлити,
— Не даде се.

Преко мора шћах се спасти,
  — Широко је.
Хтедох небу јаде каз'ти
  — Високо је.

Загледах се у звездицу,
  — Звезда паде.
А ја оком на земљицу,
  — Аој јаде!

Где ми звезда паде нице
  — Рака зјаше
... Ту ли дакле?! — Ту, Велице,
  — То је наше!

Јесен

Шета старац перивојем
Забринуто.
Још је лишће на дрвету, —
Ал' је жуто.

Шетао је, уморен је,
Пак је сео.
Још понеки цветак види, —
Ал' увео.

Још све птице не одоше
Даљне путе:
Ено једне, друге, треће,
Али ћуте.

И не боли срце више, —
Само бриди;
Још би с' нашла суза која, —
Ал' се стиди.

Како ти је, брате

Како ти је, брате,
Кад зора заруди,
Па пролећна зора
Јаде ти пробуди?

Како ти је, брате,
Кад пролеће сине,
А ти журно пођеш,
У цветне долине

Да потражиш цвеће,
Негдашње другаре,
Тешиоце старе,
Душине лекаре,

Да му кажеш тугу,
Коју свет исмева,
Тугу: коју само
Цвеће разумева;

А по пољу цвеће
Већ се развило,
Па је мило, мило.
Кô што ј' увек било,

Још на сваком цветку
Лепе сузе сјаје,
Цвеће гледне у те —
Ал' те не познаје.

Цвеће гледне у те,
Ал' се брзо скрије,
Јер у твоме оку
Већ ни суза није!

У ноћи

Ја не могу мила мати,
Ноћ је немила;
Душа ми се за молитву
Топлу спремила,

Сама тмина, помрчина
Као црни дим.
Дижем очи, небо тражим,
— Ал' га не видим.

Притисла ме помрчина,
Злодух глухонем, —
Ево падам на колена,
— Дршћем, шапућем:

«Свани, зоро, па разгони
Мрака студена —
Зоро бела, зоро плава,
Зоро румена.

Прашина

Соба мала, а кроз прозор,
Косо пада светла зрака,
Па се виде ситни прашци,
Бела стаза посред мрака.

По тој стази, по тој реци
Сићуш-прашци плове сиви,
Гуркају се, комешају,
Витлају се као живи.

Отим прашком, тим сићушком
Очи с' моје радо море,
Понајрађе кад таштине
Хоће да ме смешним створе.

Комешај се, ситнадијо,
За тренутак обасјана,
Огледало нашег жића,
Верна слико наших дана!

И ти, можда, имаш жеља,
Неких жеља, нека нада;
И ти, можда, имаш срца,
И то срце, можда, страда.

И ти, можда, љубиш, мрзиш,
Тражиш борбом опште среће;
И ти, можда, држиш да се
Око тебе свет окреће.

Ох, како је све то мало,
Што по зраку овом хити!
Ох, како је све сићушно,
Све тренутно, — и ја и ти!

Прах је десно, прах је лево,
Само што се уме скрити;
Прах — све што је досад било, —
Прах — све што ће отсад бити.

Остраг, напред, прахом с' зове
Међа ове журбе пуке:
Ил' помен'о прадедове,
Ил' помен'о праунуке.

Такве мисли мени буди,
Кад ми зрачак који сине;
И њима се умем спасти
Од сујете, од таштине.

Аој мојих шеснаест лета

Аој мојих шесн'ест лета,
Мојих шесне'ст љутих рана!
Мишљах да сам п у п о љ цвета,
А ја г р а н а п р е к р'а н а.

Она светлост што се прије
Тако топло руменила,
Мислила сам з о р а ми је,
— А гле, то је вечер била.

Кликнула сам на заходу
У заносу душе јачем;
Ја мнидијах певам роду,
А сад видим да му плачем.

Зар да плаче Српка туђе,
Кад му народ живет море!
Не! — Да српство срећно буде
Молићу се тамо горе.

И у тузи и у срећи
Помишљајте, браћо, доли
Сад Велинка гори клечи,
Па се за нас Богу моли.

С том ћу надом склопит очи
На растанку самртноме:
И по смрти да ћу моћи
Послужити роду своме.

Лето, зима и стари песник

Тужило се топло лето
Свом песнику, зборећ' с њиме:
»Узалуд ми сва топлота,
Кад сам увек међ' две зиме«.

А зима му хвалила се:
»Хладноћа ми ништ' не смета:
Куд ћу веће Божје среће,
Увек стојим међ' два лета»:

Слуша песник лето, зиму,
Што крај њега летом хите:
»Разумем вас обадвоје, —
Ви би да ме утешите«.

Један лептир

Сагорео лептир крила,
Па на моје груди пао;
Погледô сам несрећника,
Па ми га је било жао.

Учини ми с' кô да снивам,
Као да ме лептир пита:
»Где су моја драга крила,
Крила лета поносита«?

Па зар мени баш да дође
Кад сам песму започео?!
Зар на груди баш да падне —
Кад сам и ја летет хтео?!

Чини ми се у присанку,
Да му нешто рећи хтедо',
— А лептир је издахнуо,
— А ја сам га дуго гледô...

Не жалим

Имао сам добру мисô
(Тако мислим бар),
А у мени горуцô је
Са Парнаса жар.

Свећа гори, перо спремно,
Хартија је ту;
Е, сад седи па напиши
Лепу песмицу.

Ал' у то се неки лептир
Лудо наврзô,
Па на свећу, па на свећу, —
А мени га жао.

Чим ја почнем, ево ти га
Да скочи у плам;
Бацим перо, од свеће га
Даље отерам.

Ја хартији, лептир свећи,
Знам, не пркоси, —
Ал' свој тако кратак живот
У гроб уноси.

И тако сам с њим ратовô,
Читав један сат,
Док и свећа не догори,
И ја легох спат.

Пропаде ми лепа мисô;
Томе нисам крив.
Ал' не жалим — бар је лептир
Остô данас жив,

Негда

Негда је друкче било,
Друкчије него сад:
И свет је био млађи,
И ја сам био млад.

И цвет ми био цветан,
И зелен беше луг,
И ја у њему срећан,
И друг ми беше друг.

Нису ми биле мучне
  Братинске здравице,
И могао сам поднети
  И мало славице.

На развали сам света
  Мисли одмарао,
И светове сам нове
  За тренут стварао.

И врагу сам се руго̂,
  У пако̂ слазио,
И дуго сам га, дуго
  Ногама газио;

И док сам ногом тако
  Врагове потиро̂,
Главом сам, чак и срцем,
  До неба допиро̂.

И питао сам Бога,
  Треба л' што да му дам,
Јер имам блага многа,
  Броја му не знам сам...

Негда је тако било,
  Друкчије него сад:
И свет је био млађи,
  И ја сам био млад.

Јеси л' гледô

Јеси л' гледô слепца
Кад пева и гуди,
Како диже очи
Кâ да сунца жуди.

Он не тражи светлост
Да се њоме снажи,
Светлост је у њему:
Он топлоте тражи.

Светлости је дато
Да и кроз мрак сине;
Песничка топлота
Без топлоте гине.

Суза и уздах

(Сонет)

Суза ј' тешка, земљи пада,
Многи с' људи суза стиде.
»Шта, зар да ме плакат виде«!
Јунак сузу зна да свлада.

Савлада је усред јада.
Свом горчином кроз свет иде,
Носи своје неизвиде,
Уме живет и без нада.

С уздисајем није тако,
  Из груди се отме лако,
  Тежећ' небу, својој кући.

Уздахнути мора свако,
  И ко није никад плакô,
  Уздахнуће издишући.

Две ноћи

Месечина као да је
  Гледам сад;
Сва дружина весела је,
  И ја млад.

Месец броди плавим висом —
  Види, глај!
Ми под липом, под мирисом —
  Први мај!

Грлисмо се, братисмо се:
  Твој, па твој!
Венце висмо, винце писмо, —
  Боже мој!

Свака звезда у те сипа
  Нову моћ;
Ми кликнусмо из прекипа:
  То је ноћ!

И данас је исто небо,
Исти сјај,
Исти месец, исте звезде, —
Први мај.

Да л' још стоји она липа? —
Зар ја знам!
Ал' другова старих нема, —
Ја сам сâм.

Са прозора пуштам блудит
Ока глед,
На руку се наслонио,
Главом сед.

Колико је милих друга
Било тад,
Тол'ко гробних успомена
Имам сад.

Ваша младост, кâ и моја,
Ока трен;
Ваша радост, кâ и моја,
Прах и сен.

Али месец лепо сија,
Диван сјај;
Последњи ми можда ово
Први мај; —

И ја јоште песму певат
Имам моћ,
И понављам старе речи:
То је ноћ!

У атељеу

Сликар слика — ја га гледам —
Слика »Над«.
Кад би, ако сада не би,
Док је млад!

Слика му је тако дивна —
Дар је дар.
Гледајућ' је заборавих
Да сам стар.

Занело ме што у њему
Тако живо сја, —
(Опије ме мања чаша,
Камо л' не би та!)

Дигох руку да загрлим
Младог надника,
Што из душе тако красну
Слику наслика.

Дигох руку па рукавом
Збрисах посô цео͡.
»Опрости ми, млади брате,
Веруј, нисам хтео͡.

Ласно ј' теби новом бојом
Поновити рад,
Насликати такав исти,
И још лепши «Над«.

Платну дајеш оно чим се
Груди прелише...
Ал' из душе нек ти живот
Над не избрише«!

Стручак плаве љубичице

Стручак плаве љубичице
Међ травом јеупољао;
Мирисаће у свом куту, —
Ма га нико не узбрао.

Опази га једно момче:
«Ех, кад би га драгој дао!
Ал' ја срду молит нећу, —
Ма довека јадовао«.

Стручак плаве љубичице
Већ се пуно расцветао;
Мирис му је све на свету, —
Ма га нико и не знао.

Узабра га старац седи
Па га мртвој ћерци дао:
«Оживи ми, јединице, —
Ма ја раја не гледао«!

—

То изгледа романтично,
Можда и јест — ко би знао!
Али песма оста песма, —
Ма је нико не читао.

Старац

На ливади стадо чува
Старац бледи,
Старац седи.

Стоји мирно, стоји тио —
А некад је хајдук био.

Да је негда хајдук био,
То казује на прсима
Жиљ секота преголема;
То казује десна рука
— Које нема;
То казују дуги брци,
Опуштени по хајдучки;
То казује црног ока
Поглед вучки.

Засузише очи саде,
Јер он види горке јаде;
Полако се суза краде,
А за првом друга паде.

Дуну ветар од планине,
Па га пита: за чим гине,
Која му је мука љута
Што му сузе натерује?
— Насмеши се хајдук стари:
»То се ветру не казује«.

У пролеће

1897

Ма ја био сад кô овца,
Ма бројио стотин' лета
Пролеће је увек лепо, —
Та лепо је све што цвета.

И пролеће не руга се
Мом клецању и седини,
Руку пружам црву доле
Кô и шеви у висини.

Хај, не престај, мајски дане,
Младим, старим живот сладит...
Леп си и ти зелен ча̂ме,
Од ког ће ми лêс саградит.

? — ?

Гледах скоро два младића
Ведра, чила,
Где их вуче једно другом
Виша сила.

И како им у загрљај
Душе лете,
Како отуд искре бију,
Искре свете.

Не варам се, та је веза
Чиста, прâва;
Та нам веза много, много
Обећава.

Авај мени старцу, коме
Време крати
Дивне плоде овог цвета
Дочекати! — —

Или можда — благо мени
Који нећу
Гледат како један другом
Замке мећу!

Разна варања

Слатке речи и лаж точи,
Често вара бајно лице, —
Ил' су наше уши, очи
Срца нашег варалице!?

Нек варање ово траје,
Очајават није требе,
Док не видиш срце да је
Преварило само себе.

На месечини

Месец сија како уме,
А уме га дивно сјати. —
Да л' заиста он разуме
Шта невољник доле пати!

То је гатка, али прија;
То је гатка, ал' он сија,
Као да се с виса тија
Слева нека поезија.

Па ко пусти месец, да му
У дубину душе сине,
Утиша се, невоља му,
Бол за часак одумине.

А мој сусед, реалиста,
(То јест, то би хтео да је) —
Његова је душа чиста,
Ал' је болна, рањена је, —

И њему би са висина
Блага зрака слатко пала,
И њему би месечина,
Бар за часак, лека дала.

Ал' он прозор свој прекрива,
Да не гледа красне слике,
Неће мелем да ужива, —
Он се боји — романтике.

У самртном заносу

Сунце слази, звона звоне,
По целом се месту чују;
Можда негде сузе роне,
Јер то неког сахрањују,

Звона звоне, звук им јеца,
Разлеже се по простору —
А ја седим код кревеца
Бона старца на умору.

Добра старца, верна друга,
Савесника, поборника,
Перјанице свога круга,
Страдалника, побожника.

Његове се груди шире,
  Обоје смо као неми, —
Гледам како с' то умире,
  Да научим, требаће ми.

Тихо бришем знојно чело
  Старца бôна и пребôна;
Умље му се већ занело,
  Ал' он ипак чује звона.

На очи му с' тама хвата,
  У грло му с' нешто пење,
Ослушкује — па прошапта:
  »Хајд'мо — звони на јутрење«.

Не пева лабуд

Не пева лабуд кад му се крај ближи, —
  То нико није чуо.
То ј' наша машта што измишља свашта,
  Ил' је ко уснуо.

Многима, можда, на крају свог века
  Дође нешто жао:
Та ја сам свету имô доста речи, —
  Што нисам певао?

И песнику неком, што је певô много,
  Исто буде жао:
Та на мом срцу јоште много лежи, —
  Што све нисам дао?

И жалећ' тако изгубљене дане,
Жалост га очара,
Па на свом крају, као лека ради,
Ону бајку ствара.

Баба Јули-поскурачи

(Кад мишљах да ћу умрети)

Баба Јуло, нећу свећу,
Знам ја куд је пут;
Ето видиш: нисам збуњен,
Па ни забринут.

С овим рупцем отари ми
Хладан с чела зној.
Ако очи сâм не склопим,
Ради посô свој.

Два новчића нису тешка
Као камење,
Ал' обрве не вуци ми
На мргођење.

Имао сам у животу
Јада, незгода,
Ал' ми нико није рекô
Да сам мргода.

Па кад знадох смешкати се
  Кроз живота вај,
Зашто бих се мргодио
  Кад је свему крај.

Дођу л' деца да ме виде
  У последњи дан.
Нећу да им мрка слика
  Протрзава сан.

Омакне л' се која суза
  Луда, дечија,
Ти пољуби голубане
  Кад не могу ја.

Жалим што ме неће спалит!...
  »Ју, Господе мој!«
Ал' се нећу повампирит,
  Ништа се не бој.

Знам да нећеш заборавит
  Један оченаш.
Е па после ракијајте, —
  Ти тај посô знаш;

Само свађат немојте се
  Украј мене ту,
Јер и мртав ја ћу мрзет
  На ту работу.

Исток

Мајко моја несуђена,
Сестро, селе невиђена,
Невестице окићена —
Ој источе мој!
Сваке благе, ведре зоре,
Док још запад мраци море,
Од сунашца иза горе
Примам поздрав твој!

Још у првом добу росном,
Духу чилом и поносном,
Жељи плахој, бистром оку,
Мета беше на истоку.
Кад год су нас магле скриле,
Сумор-птице долетиле,
Кад зеваше дани гњили,
Мени су се отворили
На најлепшој света страни
Најсјајнији ђулистани.
Кад је овде стисла зима,
Мислећ' да сам т' на грудима,
Било ми је кô пролеће,
Мирисô сам дивно цвеће.
Кад су јади на ме пали,
И часе ми огорчали,

Тражећ' мало мелем-биља,
Ја га нађох изобиља.
Гледећ многе сане, худе,
Млаке жене, женске људе,
Кад ми с' духу већем збљута,
Тад ме самум љут прогута,
Одрине ме међу халс,
Међу људе, међ' шакале,
Да се с њима за час бавим,
А за дуго опоравим.
Ил' ме пусти пртит стазе,
Од оазе до оазе,
Да с' уморне мисли моје
На самоће груд'ма доје.
Да с напојом зраком златим,
И утешен натраг вратим.
А тај сваки часак мио
Бисером ми уродио,
Од ког први низак, ево, —
Да ме по њим, српска дево,
И ти други српски свете,
Кадикада споменете!...
Леп је дарак твој,
Мајко моја несуђена,
Сестро, селе невиђена,
Невестице окићена. —
Ој источе мој!

У ноћи

Звезде сјају на небеси
— Остај, сунце, тамо где си,
Не срамоти своју моћ!
Светлост твоја богодана
Не мож' створит лепшег дана
Него што је — ова ноћ.

У гори

Зелена је гора птичија домаја,
У њој се слобода са тишином спаја:
Ту је благи процед сунчевога сјаја,
Ту и човек нађе један часак раја.

Еве ме у гори; одахнуше груди, —
Ту су птице саме, — птице нису људи.
Не дођох да ловим, дођох да прошетам, —
Јел' те, драге птице, ја вама не сметам?

Како су се братски загрлиле гране,
Лишћем навенане, росом покапане!
Што старије стабло, више рука даје,
Па не видиш неба, само загрљаје.

Ту је негде поток, поток нешто збори,
Зна да ј' у слободи, зна да је у гори,
Али не зна да му неко жубор туби,
Да га срцем слуша, да га душом љуби,

А ни поветарче, осећам, на спава;
Не плахује бурно, само поиграва,
Детињасто пирка, сигрô би се чиме, —
Да уздахну груди, сигрô би се тиме.

Лелуја се мирис, а не тражи хвале, —
Ту се нису мајске руже расцветале,
Ал' свежина струји кроз листанце свако,
Па мирише тако.

Ох тишино појна, мирисави хладе,
Загрљени складе, Божји рукосаде,
Одаљени свете питоме слободе,
Ја бих волô дуго самовати овде!

Ту се нека слабост без болова рађа,
Све што дубље лазиш, све самота слађа.
Овде срце стреса натруницу многу, —
Ту се душа учи молити се Богу.

Појте, драге птице, кâ да нисам туде
— Ко у гори пева, не пева за људе —
Појте, драге птице, а ја ћу да снвевам,
— Ако не знам певат, песме разумевам,
Песме што се чисте рајска виса маше,
Разумевам песме, — можда само ваше...

*

По гори се шетам, гора ме не мрзи;
Далеко су ваљда светскиназлобрзи.
— Али пушка пуче, — зар и овде жртва?
Сад је нека птица с гране пала мртва;

У самртној муци још крилом потреса —
Неће више гласа дизат до небеса.
Сад сирочад њена нек за мајком кука —
Ох, вешта је, вешта човекова рука...

Откиде се

Једна мисô, као муња,
  Тако брза тако сјајна,
Откиде ми с' исред душе
  И постаде души тајна.

Кâ да оде у вис горе, —
  Не да с' видет оку моме;
Ја осећам бол откида
  И жалим за њоме.

Хоћеш ми се икад вратит,
  Да те боље чувам таде,
Мисли моја... или жељо...
  Ил' спомене... шта л' бијаде?

А она ми канда шапће
Кроз тишину благе ноћи:
»Нећу ти се никад вратит, —
Ти ћеш к мени доћи.«

И ако је ноћ вечита

И ако је ноћ вечита
У што тоне жића дан;
И ако је живот ништа,
Или само шарен сан;
Па баш да се свако вара
Мислећ: »Ја сам на то зван« —
Ипак, ипак, благо оном,
Благо оном који умре
Одушевљен, раздраган.

Дан

Кад развије зора крила,
Кад напупи, када гране,
То је твоја мајка мила,
Младо чедо, бели дане!

С ист'а кад се сунце крене
Преко неба путовати,
Благослове видим њене —
Је л' како је добра мати?

Ојачô си, бели дане,
Гледај добра и зла многа,
Па кад крајње јутро сване,
Дођи, дођи за сведока!

Бледи месец светли, ено,
— Поноћи је мирно доба —
То ј' кандило ужежено
Белом дану више гроба.

Што се Бога кара

Куд ми мисô по прошлости плива,
Кô да ми се слатка нешто снива!
Дуго време ту светињу скрива' —
Мајка моја још је била жива.
Кад затутњи по облаци јека,
Грмљавина чује се далека,
Мајка мене забринута чека,
Њојзи трчим у наручја мека,
Па је питам, да ми каже, стара,
Да ми каже, што се Бога кара?

Од тог доба доста има лета,
Мајка оде са овога света.
Ал' и сада кад небо поцрни,
Муња севне, облаком загрми,
Мајка ми се пред очима ствара,

Прстом пружа на времена стара.
Ја зажмурим, па ми нешто сване,
Ја прогледим, видим мутне дане,
Па изустим: Мајко моја стара,
Не дај Боги да се на ме кара!

Мати, мати

Мати, мати, што те тишти
У покоју вечитоме?
Често ми се у сну јављаш,
Сузе лијућ нада мноме!

Ала су ти хладне сузе,
Ал' су т' ледни загрљаји!
Мати, мати, зашто стрепиш, —
Сину своме не затаји!

Ој утоли, бледа слико,
Не жали ме млада тако,
Та ја имам оца, браћу,
Што ме љубе — Бог зна како!

Разведри се, тужна мајко!
Ви'ш како се слатко смешим;
Ил' ми кажи шта да чиним,
Да те смирим и утешим.

Ал' ти ћутиш, тужно ћутиш,
Па у срце завирујеш...
Мати, мати, ја сам срећан!
Ал' зашто ми не верујеш?

Туга материна за првенцем

Ја не могу суза скрити,
Макар да се трудим, силим.
Ви велите: Свладај тугу
За јединцем својим милим.

Ох, ласно је мудар бити,
Ласно ј' тешит, световати:
Али људи, Бога ради,
Зар не знате шта је мати!

Добротне су ваше речи:
»Бог га дао, Бог га узô!« —
Да ко ми је тебе дао,
Моја мила, грка сузо?!

Опрости ми

Опрости ми, мати мила,
Ја те ноћас нисам снила, —
Можда зато што се синоћ
Нисам Богу помолила.

Ох, како су бурни снови
Без прекрсти кад заспимо, —
А како смо крепки, јаки
Кад се Богу помолимо!

Ох, како је нужна мајка
Да над ноћи нашом бдије, —
А како су грешни снови
Кад у њима мајке није!

Зашт' те, мајко, нисам снила,
Кад те сневам сваке ноћи?
Зашто си ме оставила,
Зашт' ми ноћас не хте доћи?

Можда ј' терет на твом гробу,
Можда ј' плоча отежала
Од тих суза што сам јуче
На твом гробу проплакала.

Идем, идем гробу твоме,
Моме врту, моме цвећу, —
Љубићу ти само плочу,
Ал' плакати над њом нећу

На гробљу

Гробар је копô гроб
— Обикнут њему рад —
Три лакта уздуж доста,
У шир ни пуна два.

»Што дубље, то је боље«,
Помишља копач стар
Тарући с чела зној;
А онај прамен магле,
Што му с' над главом вије,
Из луле му је дим.
Кад је већ на дну био,
Десницом пипа шпаг,
Погаче комад налази,
У меден једе кус.
Било му довољане
За слаба тела глад.
Ал' већ му ваља ићи,
Пало му на ум сад
Да голубове своје
Није нахранио.

Не прође дуго, много,
Ал' ево гробу гост:
Четири млада ђака
Донеше мален лёс.
За лёсом кука мајка:
«Та дете ј' — зар у гроб?
А ја зар још да живим
Без сина једина?»

Што мора бити, мора:
Спуштају у гроб лёс, —
То мајка гледа, види
Својим очима,

И косе своје чупа
Несрећна, очајна.
Спуштају њено чедо,
Још га не спустише,
Ал гле: из црна гроба
Бео голуб излети!
Полети у вис право, —
Мајка се прекрсти,
Не гледа више доле,
Већ горе у небо.

Дотле су хумку дигли,
Заболи крстачу,
И нови станак чеду
Цвећем покровили.
Прилазе стари, млади
Да хумку пољубе;
И мајка ј' љуби мирно —
Хвала ти, голубе.

Бачко коло

Загрлио бих те
Од жеље клете;
Мој бели свете, —
Не могу сам!

Помозите, браћо,
У коло амо
Да се хватамо,
Можемо сви!

Тако само, тако,
Коло се вије,
Срце нам бије
Кликуће жар.

Старвоље гледе,
Па нам се чуде:
Шта чине луде,
У колу том!

Ми пружисмо руке,
Брат брату своме,
Један другоме,
Грлећи свет.

Та зар нисте и ви
У доба млада,
Kâ и ми сада
Грлили свет?

Зар ће и нас, тужан,
Старост кад дође,
Воља да прође
Грљењу том?»

Држ' се, коло мило,
Не мисли на то,
Сад ти је дато,
Сад грли свет!

Грлимо се јаче, —
Не пуштај, друже,
Нек траје што дуже
  Кола нам сплет! (1851)

Ђури Јакшићу

Сећаш ли се доба кад смо
  Душе, срца тако слили,
Да смо душом, да смо срцем,
  Жељом, нâдом једно били?

Што заустиш да ми рекнеш,
  То сам напред осећао;
Моје речи ти дочекаш:
  То сам, велиш, напред знао.

Сећаш ли се кад смо оно
  Једне ноћи једно снили, —
Том се нисмо зачудили,
  Ми смо онда једно били.

Сећаш ли се кад се нисмо
  Ни питали: како ј', брате?
Доста ј' било да погледаш,
  Ти на мене, а ја на те.

Сећаш ли се како ј' сунце
  Топло сјало оног дȃња,
Као да је отсев било
  Нашег српског осећања?

Сећаш ли се ноћи што нас
  У звездане зваху висе?
Да, ал' ти си давно умро, — —
  Ипак питам: сећаш ли се?

Дружина

Једно вече, у пролеће,
Рујно вино мени рече:
»Хајде да се побратимо! —
Да се с водом и са свима
Жалоснима, воденима,
Занавеки завадимо!
Подигнимо нову гарду,
Ружу мет'мо за кокарду!«
Чула ружа ове речи,
Диже главу говорећи:
»Ево мене, ја сам ваша!«
Па за мало још из луга
Задобисмо једног друга
У наручја братска наша.

Откако сам — што бих крио! —
С 'вакима се побратио,
Душа ми се разиграла,
Срећа ми је пропевала; —
Из млађахног срца чесме
Потекоше нове песме;
Па у њима нема сада,
Што се вину не допада,

А са вином што се дружи,
Све царује, ништ' не служи,
Све је вито, змајевито,
Пламенито и честито!
Зато више моје песме
Покудити нико не сме,
Јер су све из срца пале
И кроз пламен протрчале;
Све их прво ружа чује,
А славуј их рецензује.

Наше царство

Имам једну светлу круну,
Сјајну круну сребра чиста,
Рубин камен до рубина
У њојзи се дивно блиста.

Та не једну, многу круну,
Тол'ко имам кол'ко желим,
Па кад миле стечем госте,
Круне моје с њима делим.

Код толико много круна
Мировати не можемо,
Већ од тешког од господства
Сваки час се крунишемо.

А кад дође близу мете,
Крунама се радујемо,
Верујеш ли, болан, свете,
Царујемо, богујемо!

Тако царство у слободи
Само ј' једно овог света,
Овде памет срцу годи,
А дволичје ту не смета.

И ви бисте за нас били
Који год сте погодили,
Да ј' та круна чаша пуна,
Не рубином, него вином.

Неком и неком

Ти невољан сузе лијеш,
А ја вољан па се смијем;
Ти у тами метанишеш,
Ја под ведрим небом пијем.

Још преда мном књига лежи,
У њој светим слов'ма пише:
Сваки онај паклу тежи,
Ко сувише метанише.

А ја нећу да се сагнем,
Ни с анђел'ма да се мразим,
Већ што чешће чашу нагнем,
С отим чешће небо спазим.

Сан

Снивао сам јарко сунце,
Да је доле с неба пало;
Снивао сам јарко сунце
У мене се стропоштало.

У свој сили, у свој слави
У мене је сунце сјало,
И у мојој, брате, глави,
Ту је сунце сунцовало.

Срце ми се заиграло,
Од милине горео сам,
Из мене је сунце сјало,
Сунце сјало — певао сам.

Ја с' пробудих, сунце греје, —
Погледах га, оно с' смеје...
Ево моје главе русе
Сан тај значи — опићу се!

Како бива

Испио сам чашу вина,
Испио сам другу, трећу;
Браћа веле: Де још једну!
А ја не знам каз'ти нећу.

Испио сам пету, шесту,
Па и седмој дођох на дно, —
Онда ме је заболело
Срце моје давно јадно.

Уздахн'о сам два три пута
Уз чашицу уз девету, —
П' онда дрекнух: Дајте вина
Кол'ко га је год на свету!

Појета и месец

Изашô је о поноћи
Из кафане млад поета,
Да се мало пролуфтира,
Да се мало попрошета.

Уздахн'о је из дубине,
Па у месец болно гледи:
«Ох, кажи ми, брате, што смо
И ја и ти тако бледи»!

А месец му одговара:
»Ој магаре, не знаш ни то!
Ко би јоште румен био,
Ко се ноћу скитô!»

Песме једног калуђера

I

Немам гласа, немам срца,
Немам снаге, немам моћи,
Да до тебе, душо моја,
У полету могу доћи.
Од зорице до вечери
Мислим на те сваког дана,
А у ноћи тебе сањам,
Дико моја закључана.
И у школи и у цркви,
У заносу сваког плама,
Ти с' једина моја мисô,
Ти ми вера над верама.
Ти си узор мог живота,
Ти си онај дух мој свети,
Ти си узор свега знања,
Паметнији од памети.
Ти си слика мога лика,
Ти си округ мога ума,
Ти си срећа над срећама —
Дивни кључе — од подрума.

II

Каже за ме свет пакосни
Да ја пијем много, —
Ја то нећу порицати,
Како бих и могô?!!
Јест да пијем, али с водом
Кад ми дође згода,
Пет трећина само вина,
А све друго вода.

III

Ал' би волô да сам чеп,
Био б' увек бар мокар,
Или да сам макар врањ
Ил славина да сам бар,
Још би боље било, гле,
Да сам буре ил' бокал
Ал' најбоље било б' још
Да сам вино кô кристал.

IV

Шта је месец сјаја злога
Спрам тог сјаја сунчевога,
А шта ј' светлост сунца тога
Спрам дивотног ока твога?
Шта је зора кад заруди
Према чару твојих груди,

У човеку с' миље буди,
Од милине да полуди,
  Шта је она вита јела
Према струку твога тела,
А шта си ми и ти цела
Наспрам литре вина бела.

V

Неко не мож' бит' без вина,
Неко женских без милина,
А ја усред бола мога,
Тражим тога обадвога.

Та ја нисам грешник таки
Да о камен челом трем,
Већ сам грешник као сваки,
Ал' поштено живим, грем.

Нисам злодјеј, а ни папа,
Језуита — ни то не,
Не бојим се крста, штапа,
Ни попа ни владике.

Вршим тачно дужност своју,
Као прави хришћанин —
Ако пијем чашу коју,
То бар није још злочин.

Све обреде наше штујем,
Високо их ценим ја,
Ја се често причешћујем,
О том веће многи зна.

Још б' у мени горô жешће
Православља свети жар,
Да ј' причешће мало чешће,
А да га је више бар.

Ко око чега

»Око свеће лептир леће,
Љубав њему не да мира,
А кад јутро освануло,
Нит' је свеће ни лептира.« (Мирза Схафи)

И ја лебдим око флаше,
Јер ми за њом срце вене;
Доћ ће време, па гле нема
Ни флаше ми, па ни мене —
Само суме неплаћене.

Чича Мија и његова капа

Вино пије, ватру саму,
  Чича Мија,
А глава му, и капа му
  Веселија.

Па како је лепо пио,
  Лепо плати,
Пошô ј, ал' је преумио,
  Па се врати.

»Дај, крчмару, бокал вина
  О поноћи!
Да не морам, вели, сутра
  Опет доћи.»

Пије, пева; пије, игра
  Чича Мија,
Капа му је сад од главе
  Паметнија.

Глава десно, а капа се
  Лево ери;
Капа хоће да се глави
  Не замери.

Глава лево, капа десно
  Завитла се.
Није капа апа-драпа,
  Пази на се.

Знамо, Мијо, у какву си
  Пао мрежу,
Ал' још капа одржава
  Равнотежу.

Но грунеш ли капу о тле,
Зло ће бити:
За капом ћеш, нехотице,
Љоснут и ти.

Из песама једног игумана

1.

У сваког је вина
Друкчија арома,
Ако ћу се опит —
То ја познам ома.

Тој чудној ароми
Не знам право име;
Ал' чисто голица
Пи ме! Пи ме! Пи ме!

2

Један Бог је горе,
Сека Тино, знај,
Па за то ми само
Једну чашу дај.

Ал трипут помаже;
И за то ћеш, Тино,
Данас трипут ићи
У подрум за вино

3

Најмилији празник ми је
  Четрдесет мученика,
И ја с' онда мучно знојим,
  Ал' ми је и дика.

Онда сваког мученика
  Са по једном чашом славим,
У ревности ја не марим,
  Ма да се удавим.

Кад то свршим, тад ми с' чини
  Kâ да ми се с неба виче:
Попи једну још и за се,
  Најновији мучениче!

Песма у веселом друштву

Тамо негде — одмах ћу вам каз'ти —
Где је магла кладу извалила,
А кумријâ лава окотила,
Лав ти скочи, па кладу прескочи.
Од тога је клада процветала,
Пак је цела земља мирисала.
Цуре веле да мирише смиље,
Бабе веле није, већ босиље.
Мало баба, много девојака,
Помажу им и деца нејака,

Пак су бабе у тикву стерале.
Ал' у тикви ракијице било,
Бабама се лице руменило,
Баш ка̂ нама при овом бокалу,
Пијућ' вино, залевајућ' шалу.

III

Глас босански

Не ти, што браниш невидним духом
  Клонуле, слабе, невине,
Већ ти, што држиш крепосном руком
  Мерило правде, истине!
Ако т' је заман молитва ова,
  Глас рода ваљда није ман,
Он, ево, иште тол'ко векова
  Још само један Видов дан.

Тужан је јаук из околина,
  Громак је одзив гласа тог,
Тврда је мишца српскога сина,
  Свете су патње рода мог;
Чудна му мисô на јави плане,
  Чудно га ноћу теши сан;
У зору чека, хоће л' да сване
  Још само један Видов дан.

Не иштем снаге, већ само слогу,
  Да једном познам своју коб,
Па ако живет српски не могу,
  Бар да ми поштен остане гроб.
Косово ћути, Ситница јечи,
  Гроб зија давно ископан,
Ал' кога чека! — знаће тек рећи
  Још један, нови Видов дан.

Вила

Борило се, па се уморило:
Мртва лежи на Косову војска,
Слобода је мртве испратила,
Оставила живе сиромахе,
Нек робује ко ропством дугује,
Који живот у ропству поштује.
У крви се круна утопила —
Црвен-крвца од жалости црне.
Видов-дане видô је мегдане,
Видео је славу и јунаке,
По сто срца у грудима једним,
Једну снагу међу стотинама,
Како с' свети пре нег' што ће мрети,
Видео је оно српско сунце
Како сину, па како се вину,
Како стаде, па како западе,
А тама је на мртвило пала,
Црн је барјак ноћца развила,
Полу-месец крвав изашâ је —
Победио ј', ал' га скупо стаје.

Ноћ је пала, невесела, тамна,
Гора ј' нéма, у њој душе нема,
Само једна лепота девојка,
А лепа је као стручак цвета,
Умиљата кô птица грлица,
Жалостива као глас славуја,

Па по гори тужне речи збори:
»Леле мени, кукавици сињој,
Младости ми и животу моме,
Да самцита остадох на свету!
Што би мушко, то ми изгинуло,
Што би женско, то ми пресвиснуло
Немам рода, немам завичаја —
На Косову сва ми срећа спава.
Ој Србијо, постојбина дивна,
И јунаци, дико и поносе,
Ој слободо, погажени цвете,
Српско име, порушена цркво,
Како ће вас оплакат девојка!«
Тако млада дању ноћу јада,
Тако Српка виче и нариче;
Ал' невољи на овоме свету
Све је глухо до Бога једнога.

Тако траја неколико дана,
Од туге је косу распустила,
Од жалости лицем побледила,
Сузе су јој рухо обелиле,
Од тежње јој поникоше крила —
Те се створи у горици вила.

Хвала Богу, тада и довека,
Није рана од самрти била,
Тешка рана од Видова дана.
А вила се Богу помолила,
Те по гори поникнуло биље,

И корење од свакоје руке,
Ком је вила снагу провидела,
Терем знаде, где које ваљаде.
Турчину се рука осилила,
Кујућ' њоме мачеве и ланце,
Па се сила љуто побесила —
Јао Србима, да Срби не беху!
Ево скоро пет стотин' година,
Од како се сузи и крвави,
Гора нам је рађала јунаке,
Невоља им груди челичила,
А вила им ђорде наоштрила,
Па се славно бише и бранише.
Кад је Српче мајка породила,
Свако ј' вила чедо пољубила,
А маленом у повоју синку
Певала је српски и јуначки;
Кад су Срба ране надјачале,
Вила му је очи заклопила
И самртну муку олакшала.

Вила ј' слепцу гусле удесила,
А гусле су душе веселиле,
И мртвима славу подизале,
Храбрим живим храброст увећале,
Ево, браћо, моје песме мале,
Која прича какô ј' досад било,
А и отсад — Божија је влада —
Благо оном ко се чему нада.

Сентомаш

(Одломци)

Еј, давор свете страни, непознати!
Знаш где је Словен, Србина ћеш знати,
Србина знаш ли, знаћеш где је Бачка —
Ту с' маче једна десница јуначка,
Једна, јер њоме једна душа влада,
Што једну чини из више хиљада.
У тојзи руци још оружја није —
Пупољак један ружице се вије,
Мирисом руже напаја се раја —
Та ружа беше од првога маја.
Мирише Србин, па се ружи чуди,
Како му чудна осећања буди,
Њен мирис речи у срце му пара:
Слобода, српство, Војводина стара,
Ил' свету правду, ил' бој на Мађара!
Сад већ узавре ова дика наша,
Јуначко гњездо дели-Сентомаша,
Ускипе крвца хитра, врела, мушка,
Сентомаш готов ка̂ запета пушка,
Једна му брига не превидет мига,
Па да је први кад устреба крви.
Ал' ево поздрав други данак Д'ова:
Пљуснуо Дунав од громких топова!
Ко из даљине чује гласе ове,
Мисли, да ј' слава Војводине нове.

Чудна је слава — Варадин се жести
На Сијон свети српске благочести.
И одбор прима наздравицу оту —
Карловац враћа жао за грехоту.
»Ој, чу ли, друже, хватај за оружје,
Еј, ево мига, ма не превиди га!»
Позив се просу по Србији новој,
А треба л' више крви Душановој?
Кол'ко је Срба, тол'ко би јунака,
За мачем плачу и деца нејака.
Ал' где се песма понајжешће пева?
Где бритка сабља најсјајније сева?
Где с' чили коњи понајбрже јашу?
А где ће бити нег' у Сентомашу.
Пупољак они за недро се мећe,
Рука се маша сад за друго цвеће,
У коіег семе дивота је права,
Куд хитнеш ниче ружица крвава.
Још ево чета из туђега света,
Напред би хтела, Сентомаш јој смета;
Предњаци њини долетеше бесно,
Питајућ' гледе и лево и десно:
»Може л' туд мирно проћи наша сила?»
А Србин пита: »Имате ли крила?»
«Бритка је сабља крило у Мађара!»
— »И наша ј' оштра!» — Србин одговара.
Од тога дана затвори се село,
Живо, па сложно, весело, па смело.
Гле, силна кола, гледај лаке танце,

Погле соколâ, браћу Србијанце!
Играјућ', скачућ', кô у некој шали
Сентомаш Срби часом опкопали.

Ту да ви'ш сада лица веселога,
Јер ту је, брате, омладина многа —
Многи је књигу заклопио јуче,
Свадив се с црним писменима њеним,
Јер дошли дани који писат уче
Челичним пером, мастилом црвеним.
Међ' њима има радосних отаца,
Јуначким срцем млађаних стараца.
Ту гусле гуде, ту се песма дичи:
«Ко живот воли нас мора обићи!»
Та песма беше громовита гласа,
Могла се чути даље од Врбаса;
Ал' не чу Врбас, не чуше Мађари,
У послу ј' војска, у послу главари.
Послове њине не ишт'те да ређам,
Дубоке ране српске да не вређам,
Кад тешит не знам самохране мајке,
Удове црне, сироте нејаке.
— — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

Тада је Мађар сагрешио много,
Бог га је гледô док је гледат могô,
А кад је Божју прегазио здраво,
Тад га је ђаво на Сентомаш навô.
Скочише на-њга с неколико страна,

(Ал' ти је Маџар глава заборавна,)
Већ не зна срце у Срба витешко,
Не зна да ј' њега заплашити тешко),
Те пале, брате, те топове силне,
Немило трате џебане обилне,
Магла се маша за лаке облаке,
А из ње муња, из ње тресак бије,
Задрктô темељ до две куле јаке,
Задрктô камен, — али Србин није!
А где би дрктô ко се Марка сети,
И над ким душа Обилића лети,
Још пред ким Бига Маџарима прети:
«Граничар уме и за се умрети!?
Стеном се ствара дика наша стара,
Зато кумбара не чине јој квара,
Гвоздена дара прима од Маџара,
Па с крњом с жујом боље одговара.
И, гле, већ бежи ко је доћи смео —
Остати не сме ко је вијат хтео —
Бехтолд се тешка, Бакоњи се вајка...
»Ој, беж'те, пусти, жалиће вас мајка!»
Бежите само, половина ј' доста,
Што на пољани занавеки оста,
Да напред плати сентомашку рану, —
И дично име дигне Србобрану.
— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

Претстави себи кад затиште лава
Болови љути и рана крвава,
Куд беше нагô поносом витешким,
Отуд се враћа у ранама тешким,
Пошô да згњечи, укапи и смрви,
А сад се мучи сам у својој крви!
У својој крви лице си огледа,
Храбар је, али — сам од себе преда;
Јер двоји боли: ране и срамоте
Освете тигре у срце му коте,
Срце му с' тесни, очи му се шире,
Освете тигри кроз очи му вире.
Тако је Мађар, још љуће и горе,
Гледао Србе, гледао злотворе,
Кад није могô с четр'ест хиљада
Малено гнездо српско да савлада.
Мала би хвала Министар-Месара,
Већа погибô кукавних Мађара.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Већ ето тече девети месече,
Како је славна ова српска страна,
А са јунаштва Биге капетана,
Са сложна кола тих српских сокола,
Ал' шта је сјало а не малаксало?
Нађи ми цвета који не прецвета —
Лепа је зора — ал' презорит мора —
Кажи јунака ког не чека рака —,

Тражи ми среће која клонут неће —
На сваче теме подигне се време,
Само славно име мери се с њиме!

Већ место снега ево хита цвеће,
Већ зима бега, ево прамалеће!
Мирисан ветар по ливади хлади,
Ко сада падне да му смрт заслади,
Па кад му муку на самрти спири,
Тад да му име по свету рашири.

Спрема се Србин да прослави Цвети,
Спрема се Мађар још једном умрети,
— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —
Већ Перцел знаде шта чинит ваљаде,
О, камо среће да и Србин зна!
И ево Перцел уорио веће —
Голема сила јуришу се дала,
Баш као слепа под сабљу подлеће,
Као да је Србу живот жртвовала,
Ил' кô да потоп својом крви прави,
Да тако једном Сентомаш подави.
— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — Уђоше Мађари.
Ударај, роби, боди, кољи, пали!
Освета вели, а Мађар је слуша.

Њојзи је данас Сентомаш премали,
Мало јој једна у Србина душа,
Освета гори, па и палит мора —
Сентомаш поста пламенита гора.
У ватри коло крваво се води,
Зуби се кољу, ко се с киме згоди,
Деца и мајке, једно без другога,
Хитају, плачни, са кућишта свога,
Траже се, јадни, ал' освета вија,
Сабља их здружи, ил' Криваја тија.
Ту беше јада (Бог га не дозвао!)
Ал' није Србин без замене пао.

Већ виде сунце да му заћи треба,
Ал' и по њиме лав се с лавом бори,
Јер нема ноћи с усијана неба,
Нит' има таме — та Сентомаш гори
О лепо место непредобивено!
О силна ватро, чудо невиђено!
Где река крви, ком те Србин скваси,
Где силна суза, да те не угаси!

И тако паде Сентомаш нам славни,
Али му име за то не потавни.
Добар је јунак кој' се борит знао —
Ал' зар је Милош мањи што је пао!
Милош је пао, па га најзад нема,
Сентомаш, ево, у поврат се спрема,
Ево вам, славни, што се Срби звасте,
Ево вам спомен из пепела расте.

А што сте мајке, с незараслом раном,
Видајте ране дичним Србобраном,
У њему ј' и сад кâ у бурне дане
Гњездо сокола, што им нема мане.
Извор најдубља чиста родољубља,
А устреба л' крви' — биће опет први.

Соколи, соколи

Соколи, соколи,
 Што сте такô ретки?
Гнездо вам је сада
 Тек у приповетки.

Српске птице красне
 Из старине свете,
Где сте, где сте? Јер нам
 Изгинут не смете.

Плачете ли гдегод
 За јунаци стари?
Ил' молите Бога,
 Да нове подари?

Анђео српски

Та што не види свако,
 Што, можда, само ја, —
Ох, како тужно суза —
 Та чиста суза сја!

На лицу свети боли —
  Српски је анђô то, —
По Срб'ма сузно гледа, —
  Ох, да'л' га види ко?

Не види нико горе,
  Мутне су ноћи те;
На бурном мору плови
  Све благо наше, све.

Већ језик од стрâ неми,
  А име ветар тре,
И вера већ се сумња —
  Ах, ко ће пасти пре!

А што је просто, чисто.
  То надом дави плач;
Слобода, ено, тоне, —
  Још мало с' види — мач.

А камо мушка рада,
  Што чуда чинит зна?
Та један трунак слоге!
  Та камо срећа та?

Да свако у час потре
  Свих других жеља рој,
Па рекне: Ево жртве,
  Ал' не дам народ мој!

Да чиста рука збрише,
Што, ено, видим ја,
Анђелску ону сузу,
Што за нас тако сја.

А анђео би дигô
Забачен један грб,
Силан би народ кликн'о:
Та славно ј' бити Срб!

Химна

Панчевачког српског певачког друштва

Појмо Богу! Њему поје
Небо, земља, звездокрузи,
Водопади, огњедуси.
И громови и славуји,
И вечност му славу бруји.
Нек се грле песме.
С дола, са висина,
Што их воде гласи
Светог Дамаскина.
Нек се слави спас!
А кроз оте хармоније
Нек се плете, нек се вије
И србински глас!

Појмо роду! Род је тужан,
Векови су пуни туга,
Што га тиште, раздиру га,
У песмама мелем врије,
Да га теши, да га грије.
Нек се песма ори
О јунаци' стари',
Нек соколе нове
Одгоји, ражари,
Све за народ свој!
Нек се чује о слободи,
Што народе срећи води,
И србински пој!

Појмо срећи ведра часа,
На песме се небо смеши,
Где се пева, ту с' не греши,
Где је песма, нема јада,
Ведра душа све савлада.
Певаћемо, браћо,
Мили су нам дани,
Нек не пева тужан,
Коме душу врани
Саможивља жиг.
Ко зна шта му сутра снује?
Док се може нек се чује
И весеља клик.

Облаци

Ја нит' волим рибу ловит,
Нити марим хватат раке,
Већ кад ми је дуго време,
А ја гледим у облаке.

Ту ти има чудних шара,
Сваког вида, сваке боје,
Ту ти има разних слика,
Исто кô на земљи што је.

Тек уочим један облак,
Па повичем: Гле жандара!
Ал' не прођу два тренута,
Па се створи баба стара.

Кад, ал' баби расту нокти,
Рогови се дижу право,
Мало, мало, гле и репа,
Од бабе се створи ђаво.

Зар то нису смешне ствари!
Смешне, али нису чудне,
Та чудо би текем било,
Да од бабе анђô буде.

Уз ђавола неки орô,
Нешто пружа, не знам шта је,
Округло је, шућмурасто,
Знадем само облак да је.

А каква је оно чета,
Као да се на бој спрема. —
Док ја пазих куд ће, шта ће?
Духну ветрић, па је нема.

Очи бацим мало даље,
Тамо једна црна гора,
Високо се диже, диже,
Боже мили, лепа створа!

А сунце је поче златит,
Па је златна и крвава,
Кад загледам мало боље,
На њој мртва турска глава,

А ко ј' оно? — Лепа дева,
Сасвим горе на висина',
Ја помислих: на небу је,
То ће бити војводина.

Прекрштене руке дигла,
Као да се Богу моли,
Наједаред разви крила,
Па се поче спуштат доли.

Ал' и песма већ је доли,
С обичаја нећу сврнут —
Кад бих хтео причат даље,
Морô би се лист преврнут.

Чашо моја, чашо

Чашо моја, чашо,
Пуна рујног винца,
Огледало румено
Бледога ми лица!

На бледилу пише
Хладан позив гроба, —
Ти ме желиш преварит.
Да још није доба.

Хај, слатко је мрети,
Ал' у љутом боју,
За слободу, за име,
За народност своју!

Та ми мисô сама
Три живота даде, —
Сва три лете, кој' лепше
Погинути знаде.

Јунак до јунака
Гази поље равно;
Мајка, деца прате их:
»Борите се славно!«

Бритка ђорда сева,
Крв се на крв спрема —
»Јуриш, брате Србине,
Друге среће нема!«

Па ко бије — бије,
Који сече — сече,
Ко погине — умрети
На постељи неће!

Нека на њој умре
Ком је срце гњило,
Мени парче Косова —
Ту би слатко било.

Не нуди ме, чашо,
Пуна стој, па ћути;
А кад паднем, ти ћеш се
По гробу просути.

Сахрањена Војводина

Не види се крст ни плоча,
  Залуд око тражи гроба,
Куд погледаш живи момци,
  Жива снага, живо доба;
Један кликће: Србе брате!
  Други: Сестро: Трећи: Сине!
Чује ли се то из гроба
  Сахрањене Војводине?

Дунав носи хитре броде,
  Застава се на њим' вије,
Застава је српска стара, —
  »Нек се види, подигни је!«

Та не иде, већем лети,
  Србин Србу из даљине;
Ово ли су живи знаци
  Сахрањене Војводине!

А какве се песме чују
  Што смо сада започели?
»Праг је овог милог Српства« —
  П' онда јасно: »Кто Бог вели!«
»Кто Бог вели, јако Бог наш,
  Под њиме се чуда чине!«
То су л' гласи, то су л' песме
  Сахрањене Војводине!

Верне прси, смело срце,
  Српски грб их лепо кити, —
А на челу сваком пише:
  »Србин само умем бити!«
»Што је бранећ' бабо пао,
  Зато и син радо гине:«
Ово ли је дух, аманет
  Сахрањене Војводине!

'Вака воља и врлина
  Не требује бритка мача,
Њој се свака сила клања, —
  Од саме је смрти јача.
Она сија надалеко,
  Па ко види из даљине,
Мора рећи то је ускрс
  Сахрањене Војводине.

Незваном посланику

А ко је тебе бирô,
  Ти старо наше зло?
Та ко те октроирô,
  Ти гадна неслого?

Проклето место цело
  Где ти је вотум дат,
Ил' варош, или село
  Ил' протопапијат.

Што кријеш жуте очи,
  Што кријеш црни лик?—
Та боја нек сведочи
  Чији си посланик.

И већ смо рекли: Ту је
  Тај данак огрејан,
Да с' Србин саветује
  Ал' Србин овејан.

И знамо шта нас чека
  Где боље, а где зло, —
Ал' откуд теби гласа,
  Ти пуста неслого!

Ти ниси нашег рода,
  Ти кобиш нама зла,
Па шта ћеш, црно птицо,
  У гњезду сокола!

Кад већ у нашем роду
  Нестаје невере,
Па иди и ти са њом,
  Наш стари девере.

Ово је место свето,
  Не бацај овде кост,
Јер само сложне руке
  Зидају будућност.

Ту нико није дошô
  Да тражи ордене,
Већ да га срећан унук
  Бесмрћем одене.

»Са Богом и са слогом!«
  То ј' нашег доба клик;—
Ал' ти се томе ругаш,
  Ти, незван посланик.

Ох гоните га, гон'те,
  Он нема овде глас,
Док њега овде траје,
  Неће нам доћи спас.

Та гоните га, гон'те,
  Јер док не се скрије,
Узалуд сва су права
  И привилегије.

А верујте

А верујте што ћу рећи
— У вери је спас —
Има нека чудотворна
Рука више нас.

Јер коме су таке раке
Удиљ копане,
Само га је чудо спасло
Да не пропане,

Та кога су јоште тако
Трли, мучили,
Туђем слову и поносу
Силом учили!

Како су се по школама
За нас старали,
Немчали смо, латинали
И маџарали.

Хвалише нам све језике,
Њима с' зборит сме,
Само језик миле мајке,
Само српске не.

Учили смо све Рудолфе,
Максе, Атиле, —
О сироте наше главе,
Шта су патиле!

Али нису спомињали
  Ко је Обилић,
Нису каз'ли где је умро
  Деспот Бранковић.

Причаше нам славна дела,
  Битке велије,
Ал' тајише да су борци
  Српске делије.

Мучили те, учили те,
  Све да будеш пре,
Само дика своје крви,
  Само Србин не.

А верујте што ћу рећи,
  — У вери је спас —
Има нека чудотворна
  Рука више нас.

Јер се сила јаловила,
  Залуд била власт,
Јер поniче и негојен,
  Српски самораст.

Па је чудо надчудило
  Што је душман хтео,
Јоште има соколића
  Што је Србин цео.

Другујући с вуком, с лисом,
Лав је остô лав,
Има, има који пева:
Ја сам Србин сав!

И та рука чудотворна
Одржа нам свест,
Проведе нас кроз поноре
Имже числа њест.

Та нас рука сада пушта,
Показујућ' храм:
»Ко искуства има тушта,
Нек се води сам!«

Српска молитва

Кад се Србин Богу моли?
Не кад скрсти руке двије,
Већ кад бије и кад падне,
А из срца крв му лије.

Укрсте л' се бојни мачи,
То су крсти Срб-јунаку,
У том крсту вера лежи,
Победиће у том знаку!

Кад и мрва муке, страха,
У пламену истопи се,
Кад у духу гром-јунака
Једна вера хиљади се;

Кад бранећи најсветије
Божје даре, мријет воли,
Љуто с' бори, клоне, клекне —
Тад се Србин Богу моли.

Где се Србин Богу моли?
Где разгања сунце таму,
Сјајућ' с неба у слободи,
У највећем Божјем храму..

Над гробов'ма мученика,
Где светећи своје мртве,
Слогом перућ' старе грехе,
Газећ' врагеваља жртве.

На бојишту, светом месту,
Које силна крвца поли,
Из које се тамјан диже, —
Ту се Србин Богу молу.

За шта с' Србин Богу моли?
Он не моли ништа много!
Једно жели, једно иште,
Шта би друго искат могô!

У обрану своје среће
  Да га Боже донде штити,
До год може, док је вредан,
  Док је кадар Србин бити.

А ко чује ове молбе?
  Чује, прашта, прима Боже,
Јербо знаде да друкчије
  Молити се Срб не може.

Рањеници

Спустила се бела вила
  Хладној стени Горе Црне,
Раширила златна крила,
  Рањенике да огрне.

Па издишу храбри борци,
  »Србе Божје осветници«,
И умиру Црногорци
  Бритким мачем у десници.

Нек су уз њих ђорде њине, —
  Па кад душа Богу прне,
Нек Бог позна са висине,
Нек се топи од милине,
  Гледећ' жртву Горе Црне.

Пуна гора рањеника,
Пуна гора мученика,
Пуно крви, пуно рана,
А са чела усијана
Хладан тече зној —
Страшна часа, страшна дана,
Мили Боже мој!
Не уздише камен тврди —
Ох, тешко је на самрти,
Али нема: Јао!
Кад затишти рана љута,
Братац брату прошапута,
Да му није жао;
Па умиру лако —
Јер је од њих свако
За слободу пао.
Уз њих седи бела вила,
Какве никад вид'ли нису,
Она чува, она не да,
Да им когод дође близу.
Закрилила рањенике,
Закрилила мученике,
Закрилила од ужаса,
Да не чују на самрти,
Да не чују страшна збора,
Да је снага малаксала,
Да се смркла ведра зора,
Да је пала Црна Гора —
Ао јада ô голема —

Да слободе нема!
Чува вила, српска друга,
Да им гласак не долети,
Не отрује дивне сласти —
Слободан умрети.

Ох, чувај их, бела вило,
Ох, чувај их, верна друго,
Чувај оне рањенике,
Чувај оне мученике,
Нек не знају храбри синци,
Да су залуд крвцу лили,
Нек не знаду на самрти,
Шта су данас изгубили.
Заклони им мутне очи,
Да не виде црне ноћи,
Не сете се да су заман
Чекали помоћи.
Ћути, вило, ћути,
Кô што ћуте стене'
Нек им сада нико
Српство не спомене,
Неће јунак моћи
Од туге умрети —
Љуто ће проклети
Све што живо оста,
А на Србу клетве
И тако је доста.

Песма старог српског мача

Ево мене увек 'вака
Од давних давнина,
Шчувала ме мишца јака
Од јунака за јунака,
Од Србина за Србина —
Од оца за сина.
Ја сам био луч слободе
Кроз толике таме, —
Не дај, Србе, не дај, роде,
Ни сад рђи на ме!

Та мноме су српско име,
И душманском крви,
Записали јуначине,
Твоји преци први,
Записали да кроз тмине
Још и данас сине;
Ја сам био чист уза те
Кроз толике таме, —
Не дај, Србе, не дај, брате,
Ни сад рђи на ме!

Кад је Србин срцем нагô
Ја сам му помагô,
Бранећ' своје свете даре,
Дом, слободу и олтаре,
Кликтô ми је: Удри јаче,
Нек се унук мој заплаче

Кад спомене старе!
Вио сам се од старине
Уз делије саме, —
Не дај, Србе, српски сине,
Ни ти рђи на ме!

Само јунак зна да живи,
Мушком срцу свет се диви;
То ме учи старо доба —
Ох, дивна су дела њина!...
Пуштај ме на душманина!...
Умем бити крст код гроба,
Ал' не могу гледат роба —
А јуначка сина.
Ја сам чувô твоје славе,
Да ти не потаме, —
Не дај ни ти, док ти главе,
Не дај рђи на ме!

Ево мене, мача стара,
Камо мишце, камо жара?
Ево пропаст прети!
Сузом твојом врази с' диче...
Ој Србине, ој јадниче,
Ево мач ти сам већ виче:
Скочи, па се свети —
Живет, ил' умрети!
Ја сам био луч слободе
Кроз толике таме, —
Не дај, Србе, не дај, роде,
Ни сад рђи на ме!

Крст

Црна поноћ, црни облак.
С непогодом бурном,
Спустили се, стуштили се,
А над Гором Црном.

Гром је грли, облак љуби,
Непогода крепи,
А вихор је диже горе,
Да је с небом слепи.

Бог је можда посло̂ слуге,
Три четири дива,
Да је дигну на небеса,
Да је сам целива.

Црна поноћ, црни облак,
Само каткад севне,
Па затрепте, па засветле
Оне свете стене.

А на њима црна крвца
— Још је у њој жара —
А по крви комадићи
Од британских ханџара.

Муња севне, а те стене
Као ледни вали —
На врх стене, на врх крша
Један крстић мали...

Гром је речи прочитао,
Па грми по свету:
»Ту су пали триста друга
За слободу свету!«

Занемише гром и вихор
У то црно доба,
Од страхоте, од светиње
Овог дичног гроба.

Облаци се размакоше,
А звездице мале,
Крај месеца, на ведроме
Небу затрептале.

Та ваљда је сам Бог рекô,
Да се мрак раскрива,
Да баш овде своју земљу
Отачки целива.

А на гробу деца мала,
Црногорчад жива,
Редом иду око крста,
Свако гроб целива,

Па се куну светим прахом,
Својих деда стари',
Па се куну црном крвцом,
Сјајани ханџари.

Па се куну светим крстом,
  Што са гроба прети,
Па се куну, да ће листом
  За слободу мрети.

Па се куну да ће бранит
  Ово голо стење —
Српске славе и слободе
  То драго камење.

Дркће месец, дркћу звезде,
  Рујна зора руди,
Црногорчад оштри маче,
  Све се из сна буди.

Пева сестра, пева мајка,
  Све је чило, живо, —
Црна Горо, света земљо,
  Бог те је целиво!

Песма

коју је на сентомашкој беседи у Новом Саду декламовала мала Милица Николићева Цаверова год. 1863.

Малена сам... и птица је мала,
Што се небом у зрак завитлала,
Лако ј' птици, птица има крила,
Аој крила, — кад би моја била!
Па да прнем по српскоме свету,

— Не по роси и мирисном цвету,
Већ по земљам', што се српске звале,
Где год нађем Српкињице мале,
Да им паднем на те груди беле,
Да им кажем: благо теби, селе,
Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку, имаш и бабајку.

Малена сам... и цвеће је мало,
Што је својом душом мирисало,
Лако ј' цвећу кад мирисат знаде,
Па излије из срдашца јаде;
Да сам цветак, као што сам мала,
Ја бих српском свету мирисала,
Па би дошле Српкињице миле,
Мноме би се лепо окитиле,
Метле би ме за те груди беле,
А мирис би говорио: селе,
Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку, имаш и бабајку.

Малена сам... и звезда је мала,
Што се тамо горе засијала,
Лако ј' звезди, има свога сјаја,
А ја имам само уздисаја;
Да сам звезда, као што сам мала,
На српском бих небу засијала,
Изишле би Српкињице мале,
Па би звезду жељно погледале,

А звезда би говорила сјајем,
Дичним сјајем — српским уздисајем:
Благо теби, која имаш мајку,
Имаш мајку, имаш и бабајку.

Ал' сироче, црне моје среће,
Нит' сам звезда, ни птица, ни цвеће,
Српкиња сам с дична Србобрана,
С дична града оних дичних дана;
Кад се сетим где сам се родила,
Кад се сетим, тад ми ничу крила,
Кад се сетим, не треба ми више,
Тад ми срце као цвет мирише,
Кад погледам милу Србадију,
Тад се дижем више звезда свију,
Више звезда до Бога милога,
Па га молим, а рад српства свога,
Да га чува, весела му мајка —
Српство ј' мени мајка и бабајка.

Пет талира

Та није давно, — овог лета беше,
Кад оно Пољску муке обузеше;
Падоше силни, ал' у славу роду,
Падоше радо, — јер је за слободу;
Дадоше пример шта врлина може...
Европа плака — али не поможе,
Невоља, она, која иде редом,

Сад беше пала свом силом, нештедом,
Сад беше пала сред пољске »ојчизне«,
(Оданде после Бог зна куд се тисне.)
Голи и гладни врли сиротани,
Без крова јадни, кô птица на грани,
На голом каму рањеници пиште,
Ох, камо браће да им бол ублаже!...
Европа жали — али не помаже.
Тек гдегде, гдегде која добра душа
Сети се Бога, па им удел пружа:
А ко је близу — штогод има даје —
Тешко ј' свом своје слушат уздисаје.

Па тако беше једна млада мома,
И она оста без оца, без дома,
Сузећ' са сузним, гладујућ' са гладним,
Тужећ' са тужним, јадујућ' са јадним.
Па једном рано, — аој Боже мили! —
Дође где гладна сиротиња цвили,
Дође кô анђô несрећнога мира,
Подели гладним, болним пет талира.
Откуда благо сиротици отој?
Откуда сребро девојци сиротој?
Откуда њојзи, кад гладује сама? —
— Каз'ћу вам, каз'ћу — мојим Српкињама.

Сирота мома — (благо браћам њеним,
Благо им и сад 'вако потрвеним,
Та благо свугде, где је таких жена!)
Имала ј' плаву косу до колена —

Свилено злато, или златну свилу,
Као што Пољак своју пева вилу.
Сетила с' мома своје косе плаве,
Одреза косу, одреза до главе,
Одреза урес овај анђô мира,
А Чивут даде за њу пет талира.
Мени се једнако врзе по памети,
Која ће дама ту косу понети,
На ком ће балу дичити се њоме,
Са златном косом ове пољске моме!

Ал' то није прича, истина је сама,
Можете наћи свуд по новинама,
А ја је сложих у стихове вама,
Не би л' је нашла која српска дама,
Па нека чита, нек се делектира
Пред подне, кад је фризер узфризира.

Народна химна

(За Србију)

Боже правде, браничу створења,
Боже нада, Боже искушења,
Праотаца штите свети,
И унука с' њиних сети!
    Свак је Србин син јунака,
    Што је за крст живот давô,
    Јера му је спас са крста
    И слободу обећавô.

Боже греха јоште неопраних,
И векова горко оплаканих,
Да ти није Србин мио,
Ти му не би бранич био.
И у муци искушења,
И у ноћи доба глуво,
Дух нас свети тамо води,
За што нас је чувô.

Боже сунца, који тамо зрачиш,
Који ведриш и који облачиш,
Ноћ је била црна, дуга, —
Разведри нам небо с југа,
Да у зраку светла дана,
У врлини света жара,
Пропевају тужна срца.
Загрле се браћа стара.

Свети душе, дај нам слогу, снагу,
Благослови отаџбину драгу;
Благослови владаоца,
Дај у њему земљи оца,
Њиме пример како ваља
Ићи смело дичној мети.
Како ваља Србин бити,
За род живет — и умрети!

Омладина

Црна ноћи, глуха тама,
Као гнездо клетве врашке...
Не разнаје умље гњило
Да л' се време заледило,
Иде л' напред, ил' натрашке,
Или само црна срећа
Будућност нам злобно скрива,
Или нема ока жива,
Да провиди шта се збива —
Ил' нас давно гроб покрива.

У то доба, изненада,
Мора да се препунила
Она чаша горких јада —
Она гуја клетве старе,
Што је српске груди стисла,
Мора да је својим једом
Отрована, сад баш свисла,
Ил' је сишô анђô Срба,
Да утаре сузу јада,
А да крене другу сузу,
Сузу миља, сузу нада,

Ао нада, лепа нада!
Састала се браћа млада,
Са свих страна српског света,
(Будућности ништ' не смета),
Па донеше вољу младу,

Да ј' братимством овенчају,
И донеше дивне жеље,
Да их скупа утемеље,
Врло срце што их дичи,
Да се слогом очеличи.
Је ли санак? — Машта? — Шта ли?
Јесте л', браћо, с неба спали,
Ил' је само мисô с неба,
Да јединства Србу треба?

Ох, како се то оживе
На топлоти од врлине,
Ох, како се туга топи,
Кад је нада обасине.
Како ли се дремеж руши,
Кад затрепти ведра јава,
Како ли се старост млади,
Кад је младост утешава!
Ох, како је лако трпет,
Кад будућност обећава!

Ово ј' ново, ово ј' мило,
Кô да ми се само снило!
Око ми се засузило,
Па кроз сузу, па кроз дугу,
Гледао сам свет на југу,
Где се блиста светлост чиста,
Јер је тужна српска вила
Мутно чело разведрила.

Прорекло ми с', провид'ло ми с',
Провидео сам, довидео сам
Срећу нашу, наше дане,
Као ново сунце неко,
Само нисам разабрао
Је ли близо, ил' — далеко.
Сладак беше тренут ови,
Слатки беху ови снови,
Слатке беху ове сузе,
А и моја што је пала,
Омладино, врла браћо,
На такој ви сузи хвала!'

Ну запамти, веро тврда,
Коју с' данас реч ти дала,
Ај, удуби усред срца,
Што си данас обећала!
Не малакши, млада снаго,
Не помери пута права,
Нек те мука не надјача,
Нек те слава не успава,
Омладино, једна душо,
Мелем-врело љутим ранам',
Перјаницо поноса нам!

Три хајдука

У по бурне црне ноћи,
Феруз-паша из сна скочи.
Жижак дркће, кô да чита.

Страву санка с бледа лица.
Феруз-паша каду пита:
Камо кључи од тамница?...
Три године како труну —
Ох, хајдучки пепô клети!
Па још ни сад мира нема —
У сан дође да ми прети!
»Немој, аго, немој ноћу
Силазити у тамнице,
Сутра ћемо послат Мујa,
Да покопа кости њине!«
Хахахаха, бабо мојâ,
Ни живих се нисам бојâ,
Док су били за ужаса,
А некмоли мртвих паса
Морам ићи да их видим
Како леже на трулишту,
Да их питам, што ме зову,
Што ме траже, што ме ишту! —
Узе жижак — зрака дркће
На пашином бледом лицу —
Зарђана брава шкрипну —
Он се спусти у тамницу.

У тамници, ледној страви,
Где јакрепе мемла дави,
Где се грозе хладне гује,
Кад се сете неких мука —
Онде седе три костура,
Три костура од хајдука.

Или седе, ил' се само
Феруз-паши тако ствара,
Пред њима су на камену,
Kâ на столу, три пехара.
Проговара хајдук први:
Ево, пашо, пехар крви!
Имао сам верну љубу —
Кад ме покри ова тама,
Остала је јадна сама —
Није сама... мач у руци,
Па повика: Где сте, вуци?
Тако стиже до твог двора,
Пуче пушка одозгора,
Проби срце јадне жене —
Ево пехар крви њене!
Красно ј' вино, пуна ј' чаша —
Наздрави ми, Феруз-паша!

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе.
Пехар попи, цикну мука,
Цикну паша — а те кости
Смејаше се... »Бог да прости!«

Проговара хајдук други:
Кад сам допô овог гроба,
Питала те мајка моја:
Пошто ћеш ми продат роба?
А ти рече: Три товара.
А сирота мајка стара,

Знојила се дању, ноћу,
Нит' је јела, нит' је пила,
Док крвавим није знојем
Три товара измучила.
Кад ти синоћ благо даде,
Ти се, пашо, смејат стаде;
То је, бако, тек за храну;
Твој је синак јунак био,
Ако ј' умô камен гристи
Мора да се угојио!
Свиснула је мајка моја —
Овај пехар пун је вина,
Крвавога њеног зноја!
Красно ј' вино, пуна ј' чаша —
Наздрави ми, Феруз-паша!

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Цикну паша — а те кости
Смејаше се... »Бог да прости!«

Проговара хајдук трећи:
Кад сам допô ових тмина,
Имао сам у горици
Недорасла, слаба сина.
Хтело дете пушку дићи,
Пушка тешка, слабе руке —
Поче јадно сузе ронит,
Што не може у хајдуке.

Плакало је гладно, жедно,
Што му бабо овде труне,
Плакало је, па је свисло —
Ево чаше суза пуне! —
Красно ј вино, пуна чаша —
Наздрави ми, Феруз-паша!

Сама с' рука паши диже,
Сама нога крочи ближе,
Пехар попи, цикну мука,
Мртав паде до хајдука,
Мртав паде — а те кости
Смејаше се... »Бог да прости!«

Српска влада српској омладини

(Пред омладинску скупштину 1867)

Ширите перје лаганих крила,
Соколи млади, пуштајте лет,
Ако вас ико весело примô,
Данас вас чека србињски свет.
Овамо, децо, овамо наде,
Кошница чека да дође рој,
Не треба молит, искат је много,
Ту имаш права да будеш свој!
Даљине нема, јер младост лети,
Младост је соко, а није црв.

Београд чека најлепшу румен,
Кô кад потече образу крв,
Још има овде понеки стари
Милошев, Ђорђев и Вељков друг,
Коло је мало па малаксало,
Ох, ходи, снаго, па шири круг.
Они вас зову — ви не чујете, —
Да, богме, децо, слаб им је глас.
На гробу седе, још само желе,
Да виде над свој — да чују вас!
Много је пало прескупих глава,
Само да стеку слободан кут,
Где ће се стицат унуци врли,
Да шире срећи — слободи пут.
Ох, да је Душан, Милош и Ђорђе,
Ох, да је Вељко данаске жив,
Уз вашу снагу, уз вашу вољу,
Сваки би био три пута див!
Дођите, вид'те колевку вашу,
А деда ваших јуначки гроб,
На њему пишу злаћана слова:
»Живот прегори, ал' не буд' роб!«
Дођите, децо, донес'те жара,
С вама ће доћи живот и над,
Та вашом снагом народ је снажан,
Младошћу вашом народ је млад!
Ви ћете скоро из наших руку
Примити крму, прихватит рад,

Дођите, вид'те, је л' добар темељ
За ваших тежња будући град.
Дођ'те нам тако кô дете мајци,
Што срце крије, нек језик да,
Што год вас боли, што год вас тишти,
Нек чује мајка, нек народ зна.
Чиста слобода запреке нема,
Њена је вечност и — цео створ,
Тешко си оном ко би свом наду
Спречите смео слободан збор.
Дођите, синци из даљна света,
Нека се скупи што год је жар,
Ту се зарец'те, да ћете хранит, —
— Сви ћемо хранит — тај свети дар.
Дођите сложно, сваком је можно,
Донес'те живот, донес'те над!
Та вашом снагом народ је снажан,
Младошћу вашом народ је млад!

Ђурђев дан

Испросио момак неву
— Ох, вилински сан, —
Сватове ће сватовати
Баш на Ђурђев дан.

У собици младе неве
Икона је стара,
Како Ђурђе, мучениче,
Аждају обара.

Црна ј' стара иконица,
Црн је на њој Ђорђе,
А кроз авет још никако
Да пробије гвожђе.

Таква слика мученика
Србу много вреди...
У њу често млада нева,
Често момак гледи.

Света рука мученика
Некуд прстом пружа,
А чује је се кроз јаоке
Кршкање оружа.

А аждаја још се вије,
Пород пакла клети,
Са иконе, светог места,
Светом крсту прети.

Таква слика и прилика
Србу много вреди...
У њу често млада нева,
Често момак гледи.

Свето чело мученика
Свете мисли красе,
Кô да вели: Благо оном
Ко патнике спасе!

Така слика угодника
Србу много вреди...
У њу често млада нева,
Дуго момак гледи.

*

Освануо Ђурђев данак
Као да се снива,
Стоје свати као соко
До сокола сива.

Њих ми гледа јарко сунце
И висина плава,
Окићени, оружани —
Србадија права.

Примиче се момак неви
Аој Боже благи!
Она десну руку диже:
»Стани мало, драги!»

»Не могу ти љуба бити, —
Аждаја је жива,
А све чујем кô да неко
Робове окива.«

Осмехну се младожења:
»Добро моје веље,
Нису ово твоји свати,
Рано ј' за весеље.»

»Не могу ти војно бити, —
Аждаја је жива —
Док је крви, нек се српска
Суза не пролива!»

»Вереник ти весô иде
Да ти бере цвеће,
Без најлепшег, без слободе,
Вратити се неће

»Ми идемо на пољану,
Где се плету венци,
На које ће почекати
Сви српски младенци.»

Расташе се вереници
— Бритка сабља звечи —
Оста нева пред иконом
Богу се молећи:

А да буду кô њен војно
Таки Срби сви!
А ја велим, нек је така
Свака српска кћи!

На Велики петак 1868

Залуд милина пролећа дивна,
И залуд снага што креће свет,
Грозан је поглед, грозна тишина,
Данак је грозан, страшан и клет.

Смрзла се звона храмова свети,
Кроз веру ђаво промаља рог,
Душа се згрози, ај, кад се сети,
Да ј' мртав живот — да ј' мртав Бог.

Смрзла се звона што душу крепе,
Што буде веру, што снаже над —
Народи стрепе
Сад.

А како ј' тамо, како је браћи,
Где не сме нићи босиљка струк,
Где душман врашки светињу тлачи;
Где с' никад звона не чује звук!!!

* * *

Страшан је данак — и дркће свет...
Бог је на крсту разапет!...

Ох, да подржи овако дуго,
Кад пакô шири над светом власт,
Кад црна мисô не види друго
Већ како горко издише Спас —
Гробна би страва утрла свет...
Бог... па на крсту разапет!...

А како ј' тамо, како је браћи,
Где 'ваки траје веков'ма дан,
Где с' цео народ не може маћи
— Та сам је на крсту прикован!

Испија чашу горке судбине,
Недуга свог,
Испија муку ропске горчине —
А није Бог.

Са крста гледа злотворе скотске,
Пољупце броји искариотске —
Ох, љуте муке!
Гледа Пилате где перу руке!

Не види брата, не види друга,
Тек странца чује где му се руга
»Ускрс ће бити, — ево га, гле,
Свима ће бити, ал' теби — не!«

Још једном очи к својима враћа:
»Ох, где сте, браћо, буд'те ми спас!«
Пакô се смеје: »Хахаха! — браћа!« —
И тако с' губи последњи вапај..,
Последњи глас...

Јадна мајка

(Балада)

Храни мајка до три сина,
Три мелема туге своје,
Међу браћом једна сеја,
Њу ми зове: очи моје!

За каква је дивна Данка,
Поносе се њоме браћа;
А том браћом поноси се
Босна испод турског мача.

Поносе се њоме браћа,
Јер их сеја на бој жари, —
Поноси се њима Босна,
Јер су српски осветари.

А стара их мајка гледа,
Њене сузе Бога моле:
Сачувај ми, Боже, децу,
Соколицу и соколе!

Али Туре Гавран-ага
Већ три ноћи нема санка, —
Силан плаче: Где си, рају:
Будан бунца: Где си, Данка!

Диже чету, чета лети,
Пушка плану — ето боја!
Скочи Данка иза санка:
»Не дајте ме, браћо моја!«

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран, срам га хвата,
Али Данка, тужна Данка,
Нема више до два брата...

Друге ноћи Туре скочи,
Чету диже, чета лети —
Цикну Данка, браћу виче:
«Ево опет Гавран клети!«

Крв се лије, бој се бије,
Бежи Гавран, срам га хвата,
Али Данка, тужна Данка,
Има само једног брата.

Треће ноћи Туре скочи,
Чету диже, крвне свате, —
Цикну Данка, брата зове!
»Ај, не дај ме, драги брате!»

Крв се лије, бој се бије,
Поноћ стрепи — аој јаде,
Где си, Данка, јадна т' мајка —
И трећи ти братац паде!

Гракну Гавран, цуру хвата:
Сад си моја, цуро крута!
»Нисам твоја, змијо турска!
Већ сам овог ножа љута!«

Из срца јој крв појури,
Мртва паде пред крвника,
Последње јој речи биле:
»Има л' гдегод осветника!?«

*

Све је пусто, ноћ је мирна,
По бојишту мајка лута,
Заплаче се поједанпут,
У смех грôтне по сто пута.

Док је нашла до три мача,
Од три сина, три патника,
И четвртог љута ножа —
Кћериногa вереника.

По Србији тако хода —
Где год који камен ниче,
Мач му даје, нож му пружа:
»Ево, брате, осветниче!

Та зар ћутиш, српски сине!
Зар већ нема срца жива!« —
Камен ћути, ноћца стрепи —
Нико јој се не одзива...

Гусларева смрт

I

На западу сунце пало
На камено стење,
Пало, пак се распрштало
У драго камење.

Па по небу небројице
Звездице се сјаје,
Кâ на земљи што трепећу
Сузе тужне раје.

С кога раја сузе лије
Тако без престанка?
С Топал-паше, што ј' сад легô,
Ал' му нема санка.

Скочи паша, чело таре,
Бес му кида груди:
«Нема Бога, нема правде!
Људи су нељуди!«

»Пролио сам море крви
Те проклете раје, —
Посејô сам у све краје
Горке уздисаје.

Куд год пођем, земља стрепи,
А раја скапава —
Ни мој доро воде неће
Кад није крвава.

Ено блага седам кула,
Још је небројано, —
У харему пуно ј' цура,
Ал' сам их се ман'о.

Не годи ми, не прија ми,
Празне су ми груди —
Славно име, дично име.
За тим Топал жуди.

Гусле! Гусле! — Рајо! Рајо! —
Проклети хајдуци! —
Зар да с' ваше име пева,
Ви погорски вуци!

Зар да Топал песму слуша,
Што вам вечност спрема,
А тај паша, Топал-паша,
Свог певача нема!

Мрзим благо, мрзим злато,
Та све ми је тавно;
Топал-паша песму хоће,
Хоће име славно!

Зар та раја само гинут
Зна од мога мача!
Зар то робље неће злата, —
Не да ми певача!«

Тако паша бесни, риче,
Кидају га жеље...
»Хазурала, Турадијо,
Спремајте весеље!

Довед'те ми старца Мирка —
Зар још није туна!
Довед'те ми тог гуслара —
Ох, да дивних струна!

Нек ми пева, нек ме слави,
Слава је милина...
Јучер сам му погубио
Сва четири сина.«

II

Слепац седи, гусле држи,
Уз груди их стеже!
Турадија пева, кликће,
Све се растолеже.

Турци пију, Топал неће,
Каткад пехар баци:
Мало пође, ал' му дршћу
Мамени кораци.

Слепац седи, гусле држи,
Сузом их полива;
Седа коса доле пала,
Па гусле покрива.

«Нудер, псино! — Не, не тако,
Већ старино драга!
— У чијој су руци гусле,
У тога је снага!

Каква снага! — Ђаур клети...
Откуд њему снаге! —
Не — не слушај — певај, старче,
Од воље ти драге!

Певај дела Топал-паше,
Име му украси;
Ослади му горки живот:
Од смрти га спаси!

Дај да чујем како с' пева
Моја величина, —
Пустићу ти из тамнице
Сва четири сина

»Пустићеш их!?« — кликну старац-
«Хоћу, жељо драга,
И даћу ти сребра, злата,
Небројена блага.«

Гуслар ћути, гуслар бледи,
— Ох, да горких мука!
Диже гусле и гудало,
Ал' му дршће рука.

»Певај, старче, ох, та певај,
Ја се славит морам!
Их' зар не знаш шта те чека,
Ако си упоран!

Твоју срећу, твоју наду,
Твоја четир' сина,
Поломићу, покосићу
Као четир' крина.»

Уздрхта се слепац стари,
Хтеде да загуди —
Ал' му прва, мучна, тешка,
Застаде у груди'.

Сузе капљу, гусле квасе,
А гуслар посрну —
Тресну гусле, распршта их
О земљицу црну.

»Убојицо, потурицо,
Издајицо клети!
Диндушмане рода свога,
Крвава авети!

Поломи ми срећу моју,
Покоси ми наду,
Али гусле — српске гусле
Лагати не знаду...«

То изрече — више неће —
Клону, па посрну:
Мртав паде крај гусала
На земљицу црну.

Цикну паша. — Ал' му с лица
Несташе облаци:
Десну руку к челу диже —
Крст на себе баци.

Клече поред мртва старца
Да гусле пољуби —
Једно Туре сабљом махну,
Главу му одруби.

На нову годину

Весел'те се, браћо
Бер'те наде витке,
Нiж'те жеље цветне,
Примајте честитке!

Слатко брује песме,
Телеграфских жица,
Лепо прија вино
После василица.

Данаске је весô,
Богат и сирома';
И песник би с вама —
Али није дома.

Одвела га мисô
Неком дањном крају,
У тамницу грдну,
Међу сужњу рају.

Не ледну је стену
Голим грудма пао,
Ледени се камен
Горко заплакао.

Песник гледа муке,
И слуша јауке,
Види ране љуте,
Сузама посуте.

Види живо тело
Како јастреб кљује,
Душа му се грози,
Јера клетву чује.

А клетва је страшна,
Продире му кости —
— Да чудних здравица
Српској будућности!...

Весел'те се, браћо,
Поред чаше вина,
Да с' не чује ова
Клетва из дањина.

Србадији

Пред избором посланика на Српски народни сабор

Душмани се љуто роје,
Тешко оном који дрема!
Србадијо, очи моје
Зар не видиш шта се спрема?
Зар не видиш како су се
Жиле твоје отвориле,
А отровни црви хоће
У крв твоју да умиле!
Зар не чујеш где те зову,
Да сам себи копаш гроба!
А над тобом анђô виче:
Сад се прени, још је доба!
Још у теби срце куца,
Још у теби снага бије,
Јоште многи у сну преза,
Кад се сети Србадије,
Још на твоји' груди' стоји
Амајлија против врага,
Још у твојој слози лежи
Твоја срећа, твоја снага.

Ал' зашто се злотвор смеши?
Зар не чујеш, е ти с' руга,
Да ти ниси кадар скупит
Седамдесет и пет друга,
Седамдесет и пет брата,

Од једнога соја крута,
Што ће рећи: »Натраг, кривдо!»
Седамдесет и пет пута.
У које је једна воља,
Једна душа задахнута,
Што ће кликнут: »Не дам ти се!«
Седамдесет и пет пута, —
Седамдесет и пет птића,
С једним духом и жељама,
Од једнога жарког огња
Седамдесет и пет плама;
Па да буду једна гласа,
Да соколи буду сами,
Да ни један, — баш ни један,
Образа ти не посрами;
Да удариш темељ срећи,
За којом ти душа жуди,
Да и душман мора рећи:
Бе аферим, то су људи!
Да ти образ буде дичан,
Ко што ј' икад можда био, —
Ај, а то се лако може,
Ти то можеш, Србадијо!
Све то може сложна воља —
Де, покажи то Мађару,
Па да таки с душе спереш
Старе грехе, клетву стару.

Бела црква

Затворише школи врата
Затворције од заната; —
Поред школе пропаст зија,
Крај ње плаче Србадија,
Србадија, Српчад мала
Код понора задрктала.
Куд ће, јадни, без свог стана!
А на небу у по дана
Бура прети гôлој глави,
Гром се спрема да их' смлави,
Пакô лети кроз облаке,
Вијор вија сиромаке,
Куд ће јадни сиротани?
Без и једне светле зраке,
«Нека иду у просјаке —
Ко би гледô српског црва!
Нека просе туђих мрва,
Нек их сатре умље тупо,
Нек остану робље глупо,
Нек их бије снег и туча,
Нек их мине Божја луча,
Нек с' по тами слепци воде,
Кад не ум'у да с' одроде!»

Хај, ал' глени Божја дела!
Засија се ц р к в а б е л а,
А завеса с двери паде,

Насред цркве Христос стаде,
Трену зрака рајског злата
Па отвори троја врата,
Спасу лице порумени:
»Та пуштајте децу к мени!
Има места у мом храму, —
А где разум гони таму,
Где се ломи врашка сила,
То је црква Богу мила!»
Приступише деца Христу,
Удануше светлост чисту,
Па овако Спасу зборе:
»Ох, хвала ти, добротворе!
Наша душа тражи зрака,
Ми бежимо од облака,
Наше срце добру хити, .
Ми желимо људи бити,
Је ли, драги Христе благи,
Ти нас нећеш одродити!«

»Ох, та нећу!« Спас уздану,
Из ока му суза кану,
А та суза није празна,
У њој леже добра разна:
Будућности лепа жетва,
И гôлема, грдна — клетва..
Клетва куне црне птице,
Саможивце, кукавице,
Што раздиру свету слогу,

Што не чине кол'ко могу,
Само служе сраму своме, —
Куне душе црних створа
С којих Христос плакат мора.

А та црква, мати права,
Која теши и спасава,
За све ране лека има,
И сад децу у се прима,
Отвара им очња вида,
Тим будућност себи зида;
Јер кад деца буду људи,
Захвалне ће рећи груди:
Црква ми је била мати,
За је морам поштовати!
— Са тог чина, са тог дела
Бела црквo, баш си бела!

Видов-дан

Хоћу л' да плачем, или да певам?!
Ја не знам сам —
Данас је Видов дан!
Пред душманима плакат мене је стид,
А невидовном јаду мелем је вид,
Што види судбе и милост и злост,
И за тренутак подигне мост,
Да скопча прошлост и будућност.

Данас је вид невољном штит,
Данас је сваки Србин видовит, —
И будућности лепше нагледа се сит,
— Ох, је л' те, браћо, гуслари слепи,
Што негујете тај санак лепи, —
Е то нас држи, е то нас крепи,
Те ј' многа хала у пропаст пала,
У пропаст, што је нама копала,
И још ће многи с недела свога
Запамтит силу сана српскога, —
А тај је сан
Наш Видов дан.

Је л' санак само, ил' полујава,
Или само рука десница спава,
А мушко срце бије о груди,
Да десну руку из сна пробуди?
То не знам ја —
Ко ће да зна!
Свакога лета овога дана,
Створе се чуда свету незнана —
Погледа Бог
Србина свог.
Не пита: Ко је гди,
Већ; »Јесте л' своји сви?
Ако сте вредни нада, ево вам над!« —
— — — — — — — — — — — — — —

И тад се тргне, прене живи раскомад!
И сједине се ране неизвидане,

И саставе се жиле испрекидане, —
И кроз њих јурне, брале,
Једног жића сок,
Примајућ бурне вале
Један крвоток:
Једно се срце стани у груди' средине,
И тад се разбацани уди сједине, —
И примакну се сузе жедно спојене,
И саставе се душе једнодојене, —
И загрле се чеда једне прошлости,
И моле Бога слоге да им опрости, —
И безброј жеља једна другу прихвати,
И почне с' један сан на југу снивати,
И молитве у једну сливати;
Молитве носе небу крила жељина, —
И српство ј' тад у души једна целина.

Ох, немојте се плашит наши злотвори,
То песник само тако у сну говори!
Та силно га је занô заносни сан —
Данас му је Видов дан!
— — — — — — — — — — — — — —

Васцело српство пред Бога стаје,
Пред њиме старе грехове каје,
Од њега чека утешне речи,
Да му се рана смртна залечи.
А Бог га пита: — Ох, вељих мука! —
„Има ли и сад међ вама Вука!«
— — — — — — — — — — — — — —

И душе дркћу, и лица бледе,
И сузне очи плашљиво гледе,
И душа тоне у боле љуте,
Ледене усне кô камен ћуте...
— А мало јато вражија лова,
Несретна чета блудних синова,
На земљу пада, па сузе лије,
Па косе чупа и груди бије,
И једва смеде да гласа даде:
»Удри нас громом, још нас имаде
— Не уби рад нас српско уздање,
Ил' прими данас наше кајање!«

И опет наста света ведрина,
И чврсто стоји једна целина,
Душе се слиле Бога молећи,
Једина душа пред Богом клечи,
Да чује свете утешне речи;
Сузне се очи у будућност стреме,
— О саслушај им, Боже, молитве неме!

Е, то је сан
На Видов дан! —
Је л' санак само, ил' полујава,
Ил' само рука десница спава,
А мушко срце бије о груди,
Да десну руку из сна пробуди?
То не знам ја,
Ко ј' будан можда зна!

Та знају они

Србине брате, немој изнемоћи!
Та знају они права нашег моћи;
Та знају они ко по сраму лута,
А знају људе са правога пута;
Та знају отров из својих извора,
И знају да се то пити не мора,
Та знају они, знају, добро знају —
А ти се држи, док и не признају!

Та знају они, да ми нисмо чета,
И да је нама домовина света;
Провиде они народне нам груди,
И знају за чим свесна душа жуди;
И знају да се радо трпи за род,
И знају да смо и какав смо народ;
Та знају, знају, добро они знају —
А ми се држ'мо док и не признају.

Та знају они шта је земља срећна;
Та знају да је правда само вечна:
И знају они — у доброј су школи —
Да једна рана цело тело боли;
Та знају они и увиде чисто,
Да Србин неће у самоубиство;
Та знају они, знају, добро знају —
А ми се држ'мо док и не признају!

Та знају они да смо тврди, смели,
(А још би мало варати се хтели),
А знају да смо једноставна душа,
И да се народ издајица гнуша;
Та знају они шта нам свима прети,
И страх већ преза у њиној памети;
Та знају они, знају, добро знају —
А ми се држ'мо док и не признају!

Та знају они међу таштом труду,
И знају они да је то залуду,
Сећају с' они својих пријатеља,
Кад нас је стегла општа куга веља.
Та знају они да ђаво не спава;
Та знају они, врло добро знају —
А ми се држ'мо док и не признају!

Та знају они, браћо моја мила,
Где пропаст зија — далеко нам била!
Та знају они где је гроб слободе,
Знају и тебе, мој јуначке роде,
Чули су, вид'ли куд се жељом крећеш.
Да друкче не знаш, не можеш и нећеш,
То они знају, врло добро знају —
А ми се и држ'мо док и не признају!

*

Дижимо школе

Дижите школе,
Деца вас моле!
Јер има л' гора срама и стида,'
Нег' своме чеду не дати вида!
Јер ево светлост свету се спрема,
' А ваш да народ очију нема!

Дижите школе,
Деца вас моле!
Посејте њиву будућих дана,
Радите на њој са свију страна.
Не жал'те труда — сећајте с' плода,
Ил' нисте синци српскога рода!
Рани нам треба брзога лека,
Отвор'те извор сретнија века!

Дижите школе,
Деца вас моле!
Јер брза река поред нас тече,
А ми на брегу наше несреће;
Ко има свести, отуд се клони,
Окати виде, брег нам се рони.
Градимо брода, нема се часа,
Сутра смо жртва бурних таласа.

Дижите школе,
Деца вас моле!
Ил' нека зине то наше гробље,
А народ наш ће остати робље,
Слепо ће поћи у тај свет бели
И молит мрве да му удели.
А кад се нашег немара сети,
Само ће знати неоце клети.

Дижите школе,
Деца вас моле!
»Скини ми, бабо, с чела облаке,
Не дај ме, бабо, у просијаке!
Не штеди, бабо, рад добра мога
Смилуј се, бабо, тако ти Бога,
Јер биће дана, ал' неће среће,
И биће људи, ал' Срба неће!
Помози, бабо, помоћ ћу и ја,
Да српско име јоште просија!
Дижимо школе,
Деца нас моле!

Србину

Не лије се крвца наша
— Сад је страшан мир —
Сада црви нашом крви
Пирују баш пир.

Не севају оштри мачи,
Не бије се бој,
Да јунака јунак види
Па да викне: Стој!

Не гони вас бојна труба
На витешки чин, —
Та витезу казали би
Ко је српски син!

Не чују се бaљемези,
Онај поштен глас, —
Па да вид'те наше жене!
А камо ли нас!

Да је ова бритка ђорда,
Што нам крати век,
Ђорди би се нашô Ђорђе,
Нашô би се лек.

Није ово мушка ора,
Није мушки бој,
Кад се каже: Обори ме,
Па је мејдан твој!

Кад Србина мач позове,
Тад је Србин лав,
Кад се брани, кад мегдани,
Свет га позна сав.

Ал' ту није јуриш бојни,
Ни јуначки скок, —
Сад полако душман пије
Живота нам сок.

А нас поји срамом нашим,
— Зна шта трује груд —
Па се смије, јер му није
Залуд био труд.

Зато Србин главу спушта
У дремежу свом,
Зато Србин тако ћути —
Није вичан том.

Не лије се крвца наша,
— Сад је страшан мир —
Сада црви нашом крви
Пирују баш пир.

Србин таје, Србин бледи,
— Грозна иде коб!
Већ га смеју зват да себи
Сам ископа гроб.

И ја гледам живим оком
Срамни удес твој!
— Тако ли ћеш, зар, преминут,
Сив-соколе мој!

Шта ј' то било — није ништа

Шта ј' то било? — није ништа!
Еуропо, ситне ствари,
Ситне ствари — грозне ствари,
Нежно чуство то не мари,
Само песник срце стеже,
Да загуди у лелеку,
Забележи јаде горке
Другом свету, другом веку.

Шта ј' то било? — Није ништа!
Заглун'те се велесилни,
Вашој срећи треба мира,
Вама треба глас умилни.
— Додијале раји муке,
Усуди се шкринут зуби,
Гола прса, празне руке,
Ал' слободу смртно љуби.
Људи траже комад мача
Да раскину ланце злости,
Жене, деца у свет беже,
Шат где нађу човечности.

Па шта ј' било! — Шта да буде!?
Једна мајка носи чедо, —
Страва грози, нада бледи,
Бледа ј' мајка, чедо ј' бледо.

У свет беже, милост траже,
Хахахаха! Милост! — раји!?
Невинашце руке шири,
Даљина се дивно сјаји.
»Ту су близу добри људи,
Ено црква, ено кула!« —
Тако с' теши јадна мајка,
Па је душом одахнула.

Де, па шта је? — Ох, Европо,
Пред очима твојим бива —
Окрени се да не гледиш,
Нежне живце да поштедиш.
— Сава тече, на пут стаје,
Широка је — дубока је —
Јадна мајка пред њом стала,
На небо је погледала.
Е па стиже бесно Туре,
Жељно гледат српске боле,
Шта ће, трже мајци чедо,
Пресече га на две поле;
Пресечено тело рину
Хладној Сави у дубину,
Па му прија, па му годи,
Како плива крв по води,
Како мајка вришти, плаче,
И за чедом својим скаче.

Неста крви, неста плача
Из воде се не повраћа.
Ту се Туре мало смије,
П' онда — било па и није.

Шта ј' то било? — Није ништа!
Било што одвајкад бива,
Нежно чуство нерад' гледи
Та ситнила жалостива.
Велесилни чекат могу,
Просвећеним крв не годи,
Еуропа треба мира,
А браћа су — у слободи.
Па и песник има каде
Да загуди у лелеку,
Прибележи горке јаде
— Другом свету — другом веку...

Лука Филипов

Ево опет једно име,
Да се, Србе, дичиш њиме.
Нек му лети дична хвала
Од гусала до гусала,
Од срдаца до срдаца,
А Мухамед нек се жаца
Од срамоте своје нове,
Од потере соколове:
Тај се соко, браћо, зове
Лука Филипов.

Док је мачем био, секô,
Чувен беше надалеко,
Кâ и сваки врли борац,
Кâ и сваки Црногорац.
Ал' он своју славу шаље
Од далека па још даље:
Што да Турке мачем бије?
Што погану крв да лије?
Кад умије и друкчије
Лука Филипов.

Од руке му ј' доста пало,
Ал' то њему беше мало.
Већ не мари таке жртве,
Већ не воли Турке мртве;
Гадне су му мртве главе,
Које брзо забораве
Шта је Србин своме роду,
И шта чини за слободу.
— Неће више да их коси,
Тим се више не поноси,
Хоће живе да их носи
Лука Филипов.

Кад се лани бише наши,
Скочи Лука Осман-паши,
Загрли га као брата;
Паде паша са свог хата,
Побеснише турски мачи,

А Лука се раскорачи,
Па однесе свога лова
Испред гнезда душманова,
И дотера пашу жива,
Да свог кнеза њим дарива:
»Ево, кнеже, Осман-паше,
Турци ми га жива даше.
Ал' да није самцу туга,
Довешћу му скоро друга,
Исто тако жива, здрава,
Босонога, гологлава!«
Тако кнезу обећава
Лука Филипов.

Још се бије бојак свети,
У коме ће ил' умрети,
Ил' победит Србин змију, —
Пипери се с Турци бију.
Низ Гаревић Турци беже,
А наш Лука, наш витеже,
Сустиже их скоком први; —
Није Лука жељан крви,
Он умије и друкчије,
Па из јата Турадије
Шчепа Туре руком мушком,
Предаде се Турчин с пушком:
»Аман, аман, Карадаже!
Аман ти је, српски враже!

Али натраг! Што си стао,
Кнезу сам те обећао!?
Тим га реч'ма убрзао
Лука Филипов.

Иде Туре без вољице,
За њим Лука назорице;
Ал' одостраг — враг не спава,
Турске пушке удешава, —
Једно врашко зрно стига,
Згоди Луку, обрани га.
Зањуља се, мал' не паде,
Даље крочит не могаде.
Ето робу добре среће,
Захука се да утече;
Ал' загрози Лука руком
И у руци шестопуком:
Мораде му Туре клећи,
Дигнут Луку своји' плећи',
Па кâ парип носит свога
Душманина рањенога,
Што га шипка десном руком
И у руци шестопуком.
Пева Лука из свег гласа:
»Јахам коња без кајаса!
Благо мени овог дана,
Ћерам дара обећана;
Јахам кнезу роба мога,
Роб ме носи рањенога.»

Па откаса тамо горе
Кнез-Николи пред шаторе
С раном љутом и крвавом,
На Турчину живом, здравом,
Босоногом, гологлавом

Лука Филипов. (1875)

А мој друже

Двопев

Први

А мој друже, мој пријане,
Сунце грејe на све стране,
Само туга рода мога
Залуд чека сунца свога.
Векови су грдни вали,
Један дође другог свали, —
А сваки нам ропство спрема —
Није л' боље да нас нема! —

Други

Туга ј' твоја моја туга,
Твоја жалост има друга,
С твог ми бола душа страда —
Ал' у њојзи још је нада.
Нада ми је Божја правда
Нада су ми браћа млада,
Старо срце, слога нова,
Нада ми је сабља ова.

Први

Збори, збори, друже чили,
Реч ми твоја ране вида.

Други

Твори, твори, брате мили, —
Сам се синџир не раскида. —

Обојица

Зашто су нам деди мрели
За то мрети знам и ја;
Ако неће синут мени,
Нек ми деци сунце сја! —
Ево доба! Ево руке!
Жива ј' помоћ! Жив је Бог!
Хајд'мо, мримо, брате мили,
За слободу рода свог!

Бојна песма

(1876)

У бој!
За народ свој!
Да црној ноћи сване,
Да јарко сунце гране,
Да Србин ланце здере,

И тешку клетву спере,
Клетву са срама свог —
Па да нас види Бог!
  За народ свој
  Напред —
  У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Зове нас дух слободе,
Добре нас звезде воде,
Шиље нас мајка сетна,
И патња петстолетна,
Гони нас робља плач —
Синак нам пружа мач.
  За народ свој
  Напред —
  У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Не знамо, браћо драга,
Каква је врашка снага,
Ал' нек су сами лави,
Јунак ће да их смлави,
Зверска је њина груд —
Ал' ту је страшни суд!
  За народ свој
  Напред —
  У свети бој! — У бој!

У бој!
За народ свој!
Ово су свети дани,
Сад се слобода брани,
На дику целом свету
Рушимо силу клету.
Волимо поштен гроб
Нег' бити турски роб!
За народ свој
Напред —
У свети бој! — У бој!

Поклана деца

Живет се није дало од самих уздисаја;
Мрети се није хтело — без окршаја;
— Ох јадна раја!

Та да су јањци били, од горке муке,
Јањци би јуришали на такве вуке.
Да им је турска хала
И последњу кап жића
И крв Обилића
Из жила исисала,
Па и тад би их дигô успомен славе старе,
Срамне би ланце стресли — па оковали
ханџаре.

Откако јарко сунце ледену земљу згрева,
Увек је било љутих и крвавих бојева;
Ал' борили се људи —
Па нека сабља суди,
— Ил' право ил' криво — стићи ће некој мети, —
Човек ће све поднети!

И раја тако хтеде; бојна се труба зачу, —
Нек буде једном крај том векодавном плачу.
И кад се слише чете
У богоданој слози,
Кликнуше речи свете:
Боже помози!
»Хахаха, јолдаш, чу ли! — Помиње ђаур Бога!»
Гротнуше турске звери лудилом беса свога.
»Зар има ђаур Бога!?« Викнуло Туре неко,
«Шта велиш, море, Мујо?» — »Вала ја не бих рекô!»
»Ако је стекô Бога, треба да и то знамо, —
Па хајд' да покушамо!»
Покушај овај смели
Крваве звери збрати;
И тад су започели —
Ђаурску децу клати.

Да л' има Бога свога та погажена раја ?? —
Ђаурску децу клати! — Да дивна замишљаја!...
И покушај се поче, — стотину ј' деце пало,
Како је које јадно у закуту заспало;
Ни мача није вид'ло, ни оно зверско лице
Својег убице.
Стотину само клекло, — стотину ј' обамрло
Пре нег што ј' оштро гвожђе дотакло бледо грло.
Стотину ј' грозна рука хитала у вис сада.
А безазленце гледа како на ханџар пада.
Друга су дигла руке, па рукама обема
Мољаху: Милост! Милост! — Ал' Турчин душе нема.
Многу ј' на грудма мајке погибија затекла,
И звер је прво чедо, па онда мајку секла.
Која су главе дигла, глава им о тле паде,
Која су плакат' смела, тима се очи ваде
А које голо дршће, на жив се огањ меће,
Па ништа друго, ништа, — само се живо пече.
Да, јоште нешто само, — крај огња Турци седе
И мајку турски гоне, да свог јединцаједе.
Ха, звери невиђена, у паклу одојена,
Којих се гнушат мора и шакал и хијена!
Ако те ђаво чува, и пакô помоћ пружа,
Онда је слаба сила у рајина оружа.

Онда је слаба рука хришћанских мученика,
Онда је мала снага у живих осветника.
Ну живи и да клону, ал' ти се нећеш дићи,
Теби ће други стићи!
И дићи ће се, дићи
Из гроба некопана,
И стићи ће те, стићи
Деца поклана.

Опроштај

Сестро моја, бојак зове
— Зове, брате, соколове.
Сестро моја, робље цвили
— Ал' враг дркће, брате мили!
Осветници већ се јате,
Збогом, сестро! — Збогом, брате!

Спремај коња, љубо мила
— Већ сам ти га опремила.
Косовска се рана свети
— Једанпут се мора мрети.
Српкиња си — дај оруже!
Збогом, љубо! — Збогом, друже!

Мајко моја... — Хитај, маче,
Славо моја, мој јединче!
А благослов? — Он те прати,
Знаш куда ћу, мила мати?
— Там' где за род јунак гине.
Збогом мајко! — Збогом сине!

Чедо моје, росни цвете,
Бризну плакат лудо дете.
Суза сузу изазвала,
... Ах, шта знаду деца мала!
Застиди се срце слабо —
Збогом, чедо! — Збогом, бабо!

Шта сад чине беле виле

Шта сад чине беле виле,
Памтилице старих дана,
Чуварице наших гора,
Видарице наших рана?

Шта сад чине беле виле,
Закрилнице српског жића,
Посестриме старих дива,
Краљевића, Обилића?

Шта сад чине беле виле
Наших гора и врлета?...
...Ил' је прошло њи'во доба,
Па их неста с овог света!?

Не, још живе српске горе,
И у њима виши створи,
Још се води вилско коло,
Јоште зборе вилски збори.

Па шта чине беле виле,
Мелемнице наших јада? —
Дању ваљда биље беру —
За им знадем ноћна рада.

А сад им је рухо бело
Слично белој морској пени,
А на груд'ма сада свакој
Велики се крст црвени.

Црвени се, хај, од крви
Што још тече без промене.
Хај, од крви јоште топле,
За слободу проливене.

Па кад поноћ мирно пане,
Кô да вечни мирак слути,
И загрли српске земље
Па уздахне дван'ест пути:

Тад се дигну беле виле
Са црвенокрсним знаком,
Разлете се на све стране,
Разлете се црним мраком.

Где год која српска ћерка
Тај поноћни сан борави,
У оквиру тамна санка
Бела јој се вила јави.

Па десницом својом руком
Покаже јој кажипрстом,
Где с' колеба поврх груди
Бело рухо с црвен' крстом.

У душу јој дуго гледи
Та вилинска сјајна слика,
А кад пође тад изусти:
»Ах, сећај се рањеника!«

То сад чини свака вила,
И срећна јој радња била,
А зар теби, сестро мила,
Још се није појавила?!

Ал' ако си права ћерка
Дична српства, дична славља,
Ноћас ће ти у сну доћи,
— То ти овом песмом јавља

З. Ј. Ј.

СКРАЂЕНИЦЕ

Бос. в. = Босанска вила
Vij. = Vienac zabavi i pouci
Вр. пог. = Врач погађач, шала и подсмјевка
Год. = Годишњак
Глас. = Гласник за забаву и науку
Бр. к. = Бранково коло за забаву, поуку и књижевност
Дан. = Даница, лист за забаву и књижевност;
Дело = Дело, наука, књижевност и друштвени живот
Др. пев. 1 = Друга певанија Змаја Јована Јовановића, књига прва, (св. 23 Српске књиж. задруге)
Др. пев. 2 = св. друга (С. к. з. св. 30)
Ђул. I = Ђулићи, изд. 1864
Ђул. II = Ђулићи и Ђулићи увеоци, изд. 1899.
Ђул. ув. = Ђулићи увеоци изд. 1882
Зим. = Зимзелен
Ил. рат. кр. = Илустрована ратна кроника
Ист. б. = Источни бисер, изд. 1861.
Јав. = Јавор, лист за забаву и науку
Кал. = Календар
Коло = Коло, књижевни и научни лист
Ком. = Комарац, лист за забаву и сатиру
Лет. = Летопис Матице српске
Мес. = Месечар
Мл. Срб. = Млада Србадија, лист Уједињене омладине српске за књижевност и науку

Н. ис. = Нова искра, илустровани лист
Омл. кал. = Омладински календар
Отаџ. = Отаџбина, књижевност, наука, друштвени живот
Панч. = Панчевац
Пев. = Praднија Змаја Јована Јовановића 1882
Поз. = Позориште
Полаж. = Полаженик
Све д. пс. = Све дојакошње песме Змаја Јована Јовановића, 1871
Свет. = Светоӣвид
Сед. = Седмица, лист за науку и забаву
Срб. = Србадија, илустровани лист за забаву и поуку
Срб-н = Србобран
Ср. ил. н. = Српске илустроване новине, за забаву, поуку, уметност и књижевност
Срп. к. = Српско коло, лист за народно-јавне, привредне, просветне и забавне ствари.
Фр. = Фрушкогорка, забавник
Цар. = Царић
Цв. с. пс. = Цвеће српских песама од Дим. Михаиловића
Шаљ. = Шаљивац.

САДРЖАЈ

Стр.

Стр.

[1]) У тексту је место *сам* сложено *сан*, па и ако је и у последњој ревизији поправљено, остало је неисправљено.

Стр.

САДРЖАЈ

(по азбучном реду)

Стр.

Ђулићи увеоци:

Стр.

НАПОМЕНА

Чланак о животу и раду Змаја Јована Јовановића; обавештења о овом издању његових сабраних дела; напомене о појединим песмама и сва друга објашњења даће се у последњој књизи оригиналних дела Змајевих.